

GOSPODARKA MATERIAŁOWA

PAŃSTWOWA KOMISJA PLANOWANIA GOSPODARCZEGO
DEPARTAMENT ZAOPATRZENIA I BILANSÓW MATERIAŁOWYCH

SPIS RZECZY:

	Str.		Str.
Edward Cichecki — Planowanie zużycia barwników w przemyśle włókienniczym	237	Tryb zaopatrzenia i dystrybucji odlewów z metali nieżelaznych	279
Inż. Franciszek Wyszyński — Techniczne normy materiałowe	245	Tryb zaopatrzenia i dystrybucji odlewów z żeliwa szarego i ciągliwego	280
Mgr Stanisław Hummel — Kodeks dystrybucji i postępowania zaopatrzeniowego	255	Tryb zaopatrzenia i dystrybucji artykułów ściernych i tygli grafitowych	280
Inż. Tadeusz Górecki — Gospodarka smarami dla łożysk tocznych	258	Tryb zaopatrzenia i dystrybucji gwoździ, drutu i czarnych narzędzi	281
Dlaczego?	260	Dystrybucja i zaopatrzenie w odczynniki chemiczne i chemikalia laboratoryjne	282
Instrukcja ramowa dla przemysłu	261	Zwrot opakowań używanych dla przetworów zbożowych	283
Załącznik do instrukcji ramowych	271	Gospodarka czyściwem	283
Instrukcja ramowa w sprawie opracowania projektu planu zaopatrzenia materiałowego dla jednostek i ministerstw nieprzemysłowych	274	Terenowe bilanse ceramiki budowlanej na rok 1951	284
Gospodarka makulaturą	278	Anulowanie zamówień na narzędzia na rok 1950	284

EDWARD CICHECKI

Planowanie zużycia barwników w przemyśle włókienniczym

(artykuł dyskusyjny)

Temat poruszony w niniejszym artykule wydaje się aktualny ze względu na wysokie jeszcze zaoferowanie na odcinku określania potrzeb barwnikowych w przemyśle włókienniczym, przy jednocześnie bardzo wysokiej wartości zużywanej masy barwników.

Jeśli zważymy, że zasadniczym i najważniejszym elementem planu zaopatrzenia materiałowego jest plan zużycia materiałów oraz że w tym planie zużycia w przemysłach włókienniczych najważniejszą po surowcach pozycją są barwniki, dojdziemy do wniosku, że sprawie tej należy poświęcić znaczną uwagę. Należy to uczynić w trosce o obniżenie kosztów własnych produkcji, o utrzymanie środków obrotowych w granicach normatywu, o stworzenie właściwej bazy planowania dla przemysłu chemicznego, w trosce o to, aby plan zużycia barwników był rzeczywistym i realnym fragmentem planu kosztów materiałowych.

Wprowadzenie metody do planowania zużycia barwników pozwoli na ujawnienie znacznych rezerw materiałowych oraz na wygospodarowanie dodatkowej socjalistycznej akumulacji. Wprowadzenie jej pozwoli na dalszą obniżkę kosztów przez poczynienie równoczesnych oszczędności w zużyciu alkalicznych i kwaśnych środków pomocniczych, gospodarka którymi jest ściśle związana z gospodarką barwnikami.

Zastanówmy się więc, czy dotychczasowy sposób określania potrzeb barwnikowych można nazwać metodą i co stało na przeszkodzie stworzeniu metody właściwej.

Plany zużycia barwników tworzone były przeważnie dwoma sposobami, a mianowicie:

- a) przez planowanie oddolne, w zakładach pracy, przy którym plany zakładowe sumowane były na szczeblu centralnego zarządu;
- b) przez planowanie centralne, kiedy to plan zużycia opracowywany był przeważnie komisyjnie przez działy technologiczne centralnych zarządów.

Przy planowaniu oddolnym potrzeby barwnikowe określone były przez kierowników farbni lub mistrzów farbniarskich, rozumujących do zabezpieczenia sobie jak najwyższego zaplecza magazynowego, nie zapoznanych z zasadniczą treścią planu zużycia tworzonego w odniesieniu do efektów produkcyjnych i związanego z nimi realną i kontrolowaną normą.

Ten błąd psychologiczny mający swoje źródło w początkowo słabym funkcjonowaniu aparatu zaopatrzeniowego, powodował tworzenie się nadmiernych remanentów i zamrażanie przez to środków obrotowych przedsiębiorstwa.

Przyznać trzeba, że gdzieniegdzie ostrożny zaopatrzeniowiec obcinał często na własne ry-

zyko zbyt wysokie, jego zdaniem, ilości, jednak najczęściej ugiął się pod autorytetem fachowości technika odpowiedzialnego za wykonanie zadań produkcyjnych. Powstawał więc w ten sposób za wysoki plan zużycia na skutek błędnego rozumowania techników-kolorystów, idącego w kierunku stwarzania sobie wysokiej bazy materiałowej.

Drugą przyczyną złego planowania na szczeblu przedsiębiorstwa było nieumieszczanie w planach przemysłowych konkretnej wielkości produkcyjnej, do której winno się odnieść zużycie barwników. Brak było po prostu planu produkcji dla farbiarni i drukarni stworzonego na realnych podstawach. Bez tej zasadniczej, określonej w porównywalnych warunkach i konsekwentnie kontrolowanej wielkości nie może być mowy o jakimkolwiek poprawnym określeniu potrzeb barwnikowych w przemyśle włókienniczym.

Nielepiej rzecz miała się przy centralnie czynionych próbach zaplanowania zużycia barwników. W centralnych zarządach szukano zawsze podstawy w wynikach komisji selekcyjnych, zatwierdzających kolorystyczny asortyment tkanin, starając się w odniesieniu do każdego koloru tkaniny wyliczyć ilość potrzebnych barwników, ilości te następnie zsumować i w ten sposób stworzyć plan zużycia. Założenie teoretycznie poprawne, choć trudne do realizacji, nie było nigdy stosowane w praktyce, ze względu na to, że pracujące dla okresów kwartalnych komisje asortymentowe rozpoczynały swą działalność zawsze w okresie późniejszym od wyznaczonych przez władze gospodarcze terminów składania zamówień na barwniki. Nie znajdując więc właściwego odniesienia dla określenia planowanego zużycia barwników w centralnych zarządach klecono naprędce tzw. „zapotrzebowanie” roczne czy kwartalne, używając do tej pracy fachowców-kolorystów zebranych doraźnie z podległych przedsiębiorstw. Błędem w budowie planu zużycia barwników, popełnianym zarówno w przedsiębiorstwach jak i centralnych zarządach, było zbyt drobiazgowo, niewłaściwe podejście do samego planu. Wiadome jest, że zużycie barwników trzeba zaplanować w grupach, kolorach i markach, zamiast więc wytyczyć w oparciu o jakiś progresywny wskaźnik zużycia najpierw pewną ogólną masę i następnie określić granice każdej grupy, w jej ramach granice koloru i dopiero zastanawiać się nad określeniem zużycia konkretnej marki barwnika — pracę rozpoczynano najczęściej od samej marki dedukując wysokość jej zużycia w granicach zastrzeżonej omyłki 20% in plus i in minus. W wyniku takiego planowania b. Centrala Zaopatrzenia Materiałowego Przemysłu Włókienniczego notowała kolosalne rozbieżności między cyframi planowania i cyframi realizacji, które doprowadzały bądź do tworzenia nadmiernych remanentów, bądź też stwarzały groźbę załamania się planów produkcyjnych w tkaninach gotowych.

Na obronę przemysłów włókienniczych należy przytoczyć fakt, że i krajowy przemysł barwnikarski również nie podchodził właściwie do zagadnienia dystrybucji barwników. Ze strony tego przemysłu brak było działalności informacyjnej, brak awizów i atestów opisowych nowych marek wypuszczanych na rynek, brak kart kolorów z oznaczeniami stopni trwałości itp. Ze strony aparatu zbytu nie było właściwie przeprowadzonej analizy rynku, co przy pełnej dowolności w dopuszczaniu do obrotu każdego zapotrzebowanego barwnika stwarzało chaos zarówno w produkcji jak i na rynku (Ten ostatni mankament został w 1951 r. usunięty dzięki inicjatywie Ministerstwa Przemysłu Lekkiego, które korzystając z usług Rady Fachowej przy Laboratorium Kolorystycznym Politechniki Warszawskiej ustaliło obowiązujący asortyment marek barwników dopuszczonych do stosowania w podległych przemysłach).

Reasumując powyżej przytoczone braki należy stwierdzić, że cały dotychczasowy sposób określania potrzeb barwnikowych nie był ujęty w żaden godny naśladowania system i że planiści materiałowi centralnych zarządów nie posługiwali się żadną metodą. Nie znaczy to jednak, aby jakiegokolwiek metody nie można było wprowadzić.

Z przyczyn podanych na wstępie należy ustalić pewne założenia metodologiczne oraz sposób organizacji pracy w planowaniu zużycia barwników, pozwalający, jeśli nie na całkowite wykluczenie pomyłek, to przynajmniej na znaczne ich ograniczenie.

Trudności występujące w planowaniu zużycia barwników

Przyznać trzeba, że planowanie zużycia barwników jest rzeczą trudną, że trudno jest przewidzieć, jakie ilości i jakich barwników zużyjemy do produkcji o nieznacznej kolorystyce i wielkości.*) Postaramy się rozważyć wszystkie wysuwane przez planistów materiałowych trudności występujące na tym odcinku. Należą do nich:

1. Roczne i kwartalne plany zużycia barwników powstają wówczas, gdy jeszcze nie jest znany asortyment kolorystyczny tkanin (wzory, desenie), który zostaje zatwierdzony co kwartał, na jeden miesiąc przed kwartałem operatywnym. Poza tym np.: w przemyśle wełnianym nie jest znana również kolorystyka surowca wtórnego, występującego w postaci szmat różnokolorowych, co ma poważny wpływ na zużycie barwników.

2. Trudną do określenia jest wielkość masy towarowej przepuszczanej przez farbiarnię i drukarnię, gdyż nie jest w stosownym czasie wiadome, jaka ilość tworzywa wejdzie do tkaniny w postaci barwionej, a jaka w kolorze naturalnym.

*) Przechodzącej przez farbowanie.

3. Z powodu rozległego asortymentu kolorystycznego tkanin i wielokrotnego najczęściej stosowania barwników do jednego i tego samego artykułu w różnych dozach, trudno jest uchwycić jakąś pomocną w planowaniu zużycia techniczną normę zużycia, zwłaszcza przy różnorodnej koncentracji poszczególnych marek barwników i nieznanymi wymaganiami trwałościowych tkanin.

Trudności pierwszej usunąć nie można i nie należy czynić tego rodzaju prób. Przemawia za tym konieczność umożliwienia przemysłowi barwnikarskiemu, w stosownym czasie, właściwej bydowy planów produkcyjnych oraz aparatowi zbytu i władzom gospodarczym określenia nadwyżek względnie niedoborów w bilansach materiałowych. Poza tym trudno byłoby (zwłaszcza włókiennikowi) wyobrazić sobie projektowanie wzorów i deseni tkanin na długo przed okresem produkcji, gdyż nie byłoby to przeważnie zgodne z upodobaniami przyszłego konsumenta, z którym nasza socjalistyczna produkcja przede wszystkim liczyć się winna. Trzeba, aby kolorystyka produkcji stwarzana była w porozumieniu z konsumentem (kiermasze, narady wytwórcze), aktualnie, u progu właściwego sezonu, jednak zawsze na bazie realnych możliwości materiałowych.

Z drugiej strony należy stwierdzić, że zmiany barw tkanin wywołane modą, wzorcowaniem itp. nie są aż tak wielkie, aby nie można było przewidywać potrzeb barwnikowych w oparciu o sezony poprzednie, naturalnie z uwzględnieniem sygnalizowanych naprzód nowości. Odpada również często przytaczany argument różnorodności tworzywa surowcowego, pod względem pokrewieństwa do danej grupy barwników, z powodu tego, iż zestawy wsadu materiałowego są określane corocznie w państwowych bilansach materiałowych, znacznie wcześniej, niż to przewidują terminy opracowania planów zużycia barwników.

Dlatego też trudność pierwsza powinna stać się mniej istotną pod tym jednak warunkiem, że nastąpi usunięcie trudności drugiej i trzeciej. W oparciu o istniejące możliwości należy prawidłowo rozwiązać zagadnienie dwóch istotnych elementów w planowaniu zużycia w ogóle, jakimi są: **wielkość odniesienia produkcyjnego i normy zużycia**. Spróbujmy to zrobić.

Wielkość odniesienia produkcyjnego

Wielkościami odniesienia produkcyjnego przy planowaniu zużycia barwników są:

1. Waga masy barwionej, w tonach — przy zużyciu barwników w kąpielach farbiarskich (farbiarniach).

2. Metraż tkanin drukowanych, w tys. m — przy zużyciu barwników w drukarniach tkanin.

Wielkości tych nie będzie można przewidzieć bez zestawienia odpowiednich podstaw statystycznych, bez nawiązania do doświadczeń okresów poprzednich i w tym celu konieczna jest właściwa organizacja zapisów produkcyjnych w farbiarniach i drukarniach przemysłu włókienniczego. Zarówno waga masy barwionej, jak i metraż tkanin drukowanych stoją zawsze w określonej proporcji do wagi zużytego na produkcję surowca lub metrażu gotowej produkcji. Poza tym przy farbowaniu w kąpeli również w określonej proporcji do całości masy barwionej stać będą poszczególne rodzaje tej masy, jak surowiec luzem, przędza lub tkaniny. Organizując zapisy produkcyjne w drukarniach i farbiarniach należy mieć na uwadze to, że po upływie pewnego okresu winny one umożliwić sporządzenie syntetycznych zestawień określających wymienione powyżej proporcje.

Nie przysporzy wielkiego kłopotu personelowi farbiarni prowadzenie zapisów według poniższego wzoru. Rejestrów dokonujemy raz dziennie. Np.:

Rejestr masy barwionej za m-c marzec 1951 r. w kg

Data	Nr partii	Waga ogółem	w l y m			
			surowiec luzny	przędza	tkaniny	przefarbowania
1.3.	251, 254, 257	1600	300	700	500	100
2.3.	253, 261, 259	1000	700	300	—	—
3.3.	242, 264, 263	2500	1200	900	360	50
4.3.	269, 268	2400	900	550	850	100
itd.		itd.				
Razem za m-c marzec:		56000	24000	21000	10200	800
Przeniesiono z m-cy poprzednich		108000	48000	39000	19000	2000
Razem 1 kwartał		164000	72000	60000	29200	2800
Udział %		100 %	44,6 %	36,2 %	17,5 %	1,7 %

Mając tego rodzaju zestawienie wyszukujemy następnie proporcję, w jakiej znajduje się waga masy wybarwionej w I kwartale do ogólnej wagi zużytego surowca i przędzy w tym samym okresie.

Nie jest konieczne szukanie tego stosunku dla poszczególnych składników masy barwionej.

Przyjmijmy, że waga zużytego do produkcji surowca i przędzy w I kwartale wyniosła 245.000 kg, to pozostaje nam proste wyliczenie:

$$\frac{164.000 \times 100}{245.000} = 67\%$$

czyli waga masy wybarwionej w produkcji I kwartału wynosi 67% zużytego surowca i przędzy.

Wyliczając w ten sposób każdy kwartał dochodzimy do określenia wskaźnika rocznego oraz udziału % poszczególnych składników masy barwionej w jej ogólnej masie.

Chcąc zaplanować wielkość masy barwionej na rok następny należy:

- sporządzić porównywalne zestawienie wskaźników roku bież. z latami ubiegłymi, w celu ustalenia zmian stosunku masy wybarwionej do zużytego surowca i przędzy;
- przeprowadzić korektę stwierdzonych proporcji w oparciu o zebrane informacje odnośnie produkcji roku następnego.

Czynność pierwszą wykonujemy, aby stwierdzić, w jakim stopniu zmienia się udział tworzywa barwionego w ogólnej ilości tworzywa zużytego. W wypadku stwierdzenia znacznych różnic zawsze możemy z łatwością odszukać ich przyczynę. Odnośne zestawienie winno wyglądać następująco:

Procentowy udział masy barwionej w ogólnej ilości zużytego surowca i przędzy.

R o k	I kw.	II kw.	III kw.	IV kw.	Roczny (ważony) w %
1949	66,5	64,1	67,2	66,1	65
1950	67,0	66,1	65,8	67,2	66,5
1951	65,2	65,0	—	—	—

Rozbicia na kwartały dokonujemy w celu obserwacji poszczególnych sezonów.

Chcąc ustalić średni procent tworzywa barwionego, jaki ma następnie ulec skorygowaniu w oparciu o aktualne informacje, bierzemy średnią ważoną ze wszystkich lat ujętych powyższym zestawieniem, jednak tylko w tym wypadku, o ile wskaźniki poszczególnych lat, a w ich ramach poszczególnych kwartałów, nie wykazują między sobą większych różnic niż 10%. W wypadku różnic większych niż 10% punktem wyjścia winien być ostatni rok produkcyjny.

Skorygowania dokonujemy w oparciu o aktualne informacje dostawców surowcowych i odbiorców lub o niektóre wytyczne do planu

techniczno-przemysłowo-finansowego. Informacje te mogą dotyczyć:

- większego lub mniejszego udziału surowca wtórnego, kolorowego,
- jakościowego wsadu surowcowego,
- pewnych ogólnych przewidywań odnośnie zdecydowanego zwiększenia lub zmniejszenia produkcji jakiegoś określonego artykułu, absorbującego określoną grupę barwników.

Przy wszystkich powyższych przyczynach wpływających na zmniejszenie lub zwiększenie masy barwionej należy przewidzieć procent ewentualnych zmian w stosunku do okresu bieżącego lub okresów poprzednich i o tenże procent dokonać skorygowania. Nie należy przy tym zapominać o pewnych tendencjach oszczędnościowych, zmierzających do obniżenia masy barwionej i co za tym idzie — zużycia barwników. Oszczędności te można osiągnąć zwłaszcza w produkcji przędzy zgrzebnej i odpadkowej, gdzie istnieją możliwości częściowego wyeliminowania procesu barwienia przez produkcję melange'ów z wtórnego surowca kolorowego.

Do określenia procentów powyższych skorygowania nie należy podchodzić zbyt drobiazgowo (planowanie nie jest buchalterią), a w każdym wypadku szukać raczej zjawisk typowych i ujmować zmiany w cyfry stosunkowe, a nie absolutne.

Przypomina się, że u podstaw powyższego rozumowania leży teza, że ani struktura masy barwionej, ani jej relatywny udział w ogólnym tonażu zużywanego tworzywa nie wykazują większych różnic między poszczególnymi latami produkcyjnymi.

Ustaliwszy w ten sposób planowany roczny i kwartalny procent udziału masy barwionej w ogólnej ilości planowanych do zużycia surowców i przędzy, przystępujemy do określenia absolutnej wielkości masy barwionej, **jako odniesienia produkcyjnego** przy planowaniu zużycia barwników. Robimy to następująco:

	I kw.	II kw.	III kw.	IV kw.	Rok
Planowane zużycie surowców i przędzy (ton)	245	260	280	285	1065
% masy barwionej	62	60	65	64	63
Waga masy barwionej (t)	152	156	182	182	672

Po sporządzeniu powyższego zestawienia pozostaje nam jeszcze zaplanować strukturę masy barwionej, również w oparciu o rejestry za okresy ubiegłe i posiadane informacje dotyczące okresu planowanego. Struktura, jak już powiedziano, winna uwzględniać podział na surowiec luzem, przędę, tkaniny i przefarbowania. Posiadanie tego rodzaju charakterystyki masy barwionej planowanej na okresy kwartalne i roczny będzie nam pomocne przy planowaniu zużycia poszczególnych marek barwników, jako że dla każdego z powyższych materiałów przeznaczonych do barwienia wymagane są inne dozy barwnika i inne trwałości wybarwień.

Wszystkie przytoczone powyżej wyliczenia są możliwe zarówno w zakładach produkcyjnych, jak i na szczeblu CZ. W centralnych zarządach winno nastąpić komasowanie wielkości absolutnych, jak waga i rodzaj barwionego materiału oraz wyliczenie procentu udziału masy barwionej w ogólnej ilości planowanego do zużycia surowca i przędzy.

Na pierwszym etapie budowy planu techniczno-przemysłowo-finansowego, tzn. w chwili przekazywania zakładom wytycznych, do których wchodziły wytyczne materiałowe, centralne zarządy winny mieć wytyczoną ogólną cyfrę masy barwionej oraz planowany w skali całego przemysłu wskaźnik zużycia barwników, o wyliczeniu którego będzie mowa poniżej. Można tego dokonać na podstawie okresowo (kwartalnie) przejmowanego z zakładów materiału sprawozdawczego.

Ważne jest przy tym jedno: **planowana wielkość masy towarowej przechodzącej przez farbiarnie i drukarnie musi być uwzględniana w planach produkcyjnych i wykonanie jej kontrolowane na równi z wykonaniem tych planów.**

Znacznie łatwiejsze jest zaplanowanie wielkości odniesienia produkcyjnego dla drukarni, z tego względu, że produkcja tkanin drukowanych ujęta jest w planach produkcyjnych. I tutaj jednak zwrócić należy uwagę na pewne momenty charakteryzujące samo barwienie i mające wpływ na wielkość zużycia barwników.

Należy w pierwszym rzędzie ustalić strukturę produkcji drukowanej pod względem ilości kolorów składających się na określone grupy wzorów tkanin. Odnośny rejestr dziennej produkcji drukarni winien uwzględniać rozbić drukowanych tkanin na druki jednokolorowe, dwukolorowe, trzykolorowe, czterokolorowe itd. W ten sam sposób powinna być zestawiona produkcja za okresy kwartalne i roczne. Tego rodzaju charakterystyka pozwoli na prawidłowe zaplanowanie wskaźnika zużycia barwników, który poza tendencjami normalnej progresji oszczędnościowej winien uwzględniać również zmiany na plus lub minus, powstające na skutek zmniejszenia lub zwiększenia udziału tkanin barwionych większą ilością kolorów.

Normy zużycia

Należy na wstępie wyjaśnić zagadnienie norm technicznych w aspekcie możliwości bezpośredniego posługiwania się nimi przy planowaniu zużycia barwników. Zagadnienie to należy omówić osobno dla barwników używanych w kąpielach farbiarskich i osobno dla barwników używanych w druku.

Należy stwierdzić, że istnieją naukowo i technicznie uzasadnione normy zużycia barwników do barwienia w kąpielach farbiarskich. Są to receptury barwienia na kolory jasne, półpełne i pełne, których niezastosowanie w reżimie technologicznym nie doprowadza przeważnie do osiągnięcia zamierzonego efektu kolorystycznego. Jasną jest rzeczą, że ze względu na

to, iż farbiarstwo jest w równym stopniu sztuką jak i nauką, mogą mieć i mają miejsce pewne odchylenia od ustalonych receptur, które, o ile dają oszczędności, są zasługą kolorystów. Istnieje jednak szereg obiektywnych przyczyn uniemożliwiających bezpośrednio posługiwanie się normami technicznymi przy planowaniu zużycia barwników.

Główną z nich jest wielka liczba odcieni wybarwień, osiąganych przez kombinacje zaledwie kilku kolorów barwnika. Sprowadza się to do tego, że dla osiągnięcia jednej barwy stosujemy nieraz kilka lub kilkanaście barwników. Ogólnie zastosowana doza przedstawi technicznie uzasadniony stosunek zużytych barwników do wagi wybarwionego materiału, jednak istnieją całe setki kombinacji różnych marek i kolorów dla zestawienia tej właściwej dozy. Do kombinacji tych wchodzi różne typy i marki barwników i szukanie dla każdej z nich, pomocnej w planowaniu, technicznej normy zużycia byłoby na obecnym etapie planowania pracą niesłychanie żmudną, zwłaszcza, że doszłyby również kombinacje kolorystyczne w zakresie manipulacji barw surowców na przędzę i przędzy na tkaniny o niesłychanej ilości wzorów.

Tak samo niemożliwe jest bezpośrednie posłużenie się techniczną normą zużycia przy barwnikach używanych w druku. Ogromna różnorodność zestawów kolorystycznych w deseniach, różnorodność wzorcowania w poszczególnych zakładach produkcyjnych, wymagania konsumentów itp. stwarzają trudności nie do pokonania. Niektórzy z przedstawicieli naszych centralnych organów planowania wzgl. aparatu zbytu reprezentują pogląd, iż planowanie zużycia barwników winno być przeprowadzone dla każdej marki barwnika odniesionej za pośrednictwem normy do konkretnego artykułu (wzoru) gotowej tkaniny, przy czym mówiąc o normie mają na myśli normę techniczną. Spróbujmy to wyliczyć. Załóżmy, że mamy tkaninę wełnianą o określonym splocie tkackim, na który składa się 10 nitek o różnych kolorach. Każda z tych nitek przed wyprzędzeniem zmanipulowana została z kilku lub kilkunastu kolorów surowca nierzadko również manipulowanych kolorystycznie, a do każdego koloru surowca użyto kilka lub kilkanaście marek barwników, należących do wielu grup chemicznych. Tak więc dla jednego wzoru tkaniny musielibyśmy zastosować kilkaset norm technicznych, aby dojść do zaplanowania zużycia konkretnej marki barwnika. Weźmy drugi przykład. Wzór bawełnianej tkaniny drukowanej w 7 kolorach. Przedsiębiorstwo stosuje różne obłożenie farbą używanych w tym wypadku 7 szablonów drukarskich, tak że wzór rysunkowo ten sam zmienia się kolorystycznie niezliczoną ilość razy. W każdym układzie kolorów zmienia się techniczna norma zużycia poszczególnej marki. Otrzymalibyśmy również kilkaset norm dla jednego tylko wzoru. A przecież wzorów tkanin drukowanych są również setki, o ile nie tysiące.

Dlatego też należy zaniechać zbyt formalistycznego podejścia do zagadnienia technicznych norm zużycia w planowaniu zużycia barwników, gdyż jest to praca żmudna, niewdzięczna i co najważniejsze — nieopłacalna.

Nie znaczy to, że należy całkowicie zrezygnować z technicznej kontroli zużycia barwników. Takie stanowisko byłoby sprzeczne z podstawowymi zasadami gospodarki socjalistycznej, sprzeczne z wytycznymi zawartymi w uchwałach VI Plenum KC PZPR. Trzeba, aby techniczna kontrola przebiegała jak najoszczędniej, aby doświadczeni koleryści przekazywali innym swoje osiągnięcia, trzeba, aby krajowy przemysł barwnikarski stale poprawiał jakość swych wyrobów, co przyniesie poważne oszczędności w zużyciu tych cennych materiałów. Wszystkie powyższe osiągnięcia wpływać będą na stałe obniżanie zużycia, jednak w planowaniu należy z konieczności zastosować normy średnie.

Zastosowanie średnich norm zużycia pozwoli na sporządzenie planów zużycia w wyznaczonych terminach oraz pozwoli wyrobić sobie ogólne poglądy odnośnie zamierzonej polityki materiałowej na tym odcinku. Nie trzeba chyba dodawać, że zasadniczą cechą tych norm winna być ich dynamika. Norma taka z roku na rok winna ulegać obniżaniu. Określić tę normę można tylko w oparciu o doświadczenia ubiegłych okresów i dlatego po raz drugi po-

trzebna jest pewna organizacja zapisów produkcyjnych w farbiarniach i drukarniach. Pod pojęciem średniej normy zużycia rozumiemy:

- średnie zużycie wszystkich barwników w kg na 1 tonę ogólnej masy barwionej lub ogólnej ilości tkanin drukowanych (wskaźnik zużycia),
- średnie zużycie wszystkich barwników w kg przypadające na 1 tonę poszczególnego składnika masy barwionej lub poszczególne kolorystyczne grupy tkanin drukowanych.

W obu powyższych wypadkach należy pojęcie średniej normy zużycia rozszerzyć o:

- procentowy udział poszczególnych grup barwników w ogólnej masie zużycia,
- procentowy udział kolorów w ramach każdej grupy barwników.

Tak więc średnią normą zużycia barwników (wskaźnikiem zużycia) będzie: średnie zużycie wszystkich barwników przypadające na 1 tonę lub 1.000 m odniesienia produkcyjnego oraz procentowy udział grup barwników w ogólnej puli zużycia i procentowy udział kolorów w ramach każdej grupy.

Pokazać, w jaki sposób kształtują się powyższe proporcje, winny odpowiednie zapisy produkcyjne w farbiarniach i drukarniach, umożliwiające z kolei sporządzenie następujących tabel rocznych.

Tablica nr 1

F a r b i a r n i a
Ogólne rozliczenie zużycia barwników za rok 1950

Grupa barwników	Z u ż y c i e o g ó l e m		D o b a r w i e n i a			
	ilość	%	surowca luzem	przędzy	tkanin	przefarbowań
1	2	3	4	5	6	7
Bezpośrednie zwykłe	5.500	16,8	1.500	1.500	2.000	500
„ św. trwałe	2.500	7,6	800	600	1.000	100
Kwasowe	7.500	23,0	3.500	2.400	1.400	200
Kwasowo-chromowe	4.500	13,8	1.000	1.000	2.400	100
Siarkowe	10.000	30,5	2.500	4.500	2.600	400
Kadziowe	1.500	4,5	—	1.200	250	50
Neolany	500	1,5	—	300	200	—
Naftole	750	2,3	—	300	450	—
R a z e m :	32.750	100%	9.300	11.800	10.500	1.350
Waga masy barw. (ton)	780		258	262	322	38
Zużycie na 1 tonę (w kg)	37,16		36	45	32	35,53

Powyższe zestawienie pozwala stwierdzić przykładowo, że wykonana w 1951 r. średnia norma zużycia wszystkich barwników na 1 tonę masy barwionej wyniosła 37,16 kg, co jednocześnie równa się 36 kg dla wybarwionego surowca, 45 kg dla wybarwionej przędzy, 32 kg dla tkanin i 35,53 kg dla różnych przefarbowań.

Równocześnie zestawienie to w rubr. 3 stwierdza % udziału grup barwników w ramach ogólnej puli zużycia. Posłuży to nam przy planowaniu zużycia barwników w grupach. Podobnie postępujemy przy rozliczeniu zużycia barwników w drukarniach, przy czym, jak już powiedziano, podział na poszczególne gru-

py zużycia obejmie druk jedno-, dwu-, trzy-, cztero- i więcej kolorowy. W konsekwencji otrzymamy średnią ogólną normę zużycia (wskaźnik) wszystkich barwników oraz normy średnie na każdą grupę wzorów o jednakowej ilości kolorów druku.

Zarówno w pierwszym jak i drugim wypadku (w farbiarniach i drukarniach) ustalamy podział zużycia na poszczególne grupy materiałów w celu częściowego dostosowania norm średnich do zbliżonych warunków technologicznych, jakim poddajemy materiał barwiony.

Analizę osiągniętych norm średnich zmierzającą do ustalenia norm planowanych na rok następny rozpoczniemy od skontrolowania możliwości ich obniżenia właśnie w tych grupach materiałów barwionych, co w wyniku da obniżkę normy średniej ogólnej (wskaźnika).

Stwierdziłszy normy średnie ogólne oraz procentowy zestaw grup barwników w ramach ogólnej puli, pozostaje więc do stwierdzenia tylko procentowy udział poszczególnych kolorów w ramach każdej grupy. Należy ilości ujęte wyżej podaną tabelą uszeregować nieco inaczej.

Tablica nr 2

Rozliczenie zużycia barwników za rok 1950 wg kolorów w kg

GRUPA	Zużycie ogółem		Bezp. zwykłe		Bezp. św. trwałe		Kwasowe		Kwasowo-chromowe		Siarkowe		Kadziowe		Ncolany		Naftole	
	ilość	%	ilość	%	ilość	%	ilość	%	ilość	%	ilość	%	ilość	%	ilość	%	ilość	%
Zółcień	2064	6,4	137	2,5	2,7	9,5	532	7,1	189	4,2	720	7,2	75	5,0	75	15,0	99	13,2
Orange	2330	7,1	165	5,0	180	7,2	615	8,2	285	6,3	830	8,3	90	6,0	60	12,0	107	14,3
Brunat	5922	18,0	15,6	25,2	425	17,0	1590	21,2	459	10,2	1700	17,0	270	18,0	31	6,2	61	8,1
Czerwień	2250	6,8	281	5,1	260	88,0	338	4,5	369	8,2	850	8,5	60	4,0	67	13,3	85	11,3
Bordo	1224	3,7	82	1,5	50	2	112	1,5	207	4,6	650	6,5	48	3,2	21	4,2	54	7,2
Błękit	2145	6,5	396	7,2	128	5,1	300	4,0	554	12,5	540	5,4	55	6,3	56	11,3	76	10,2
Granat	5560	17,0	1051	19,1	355	14,2	1.90	21,2	684	15,2	1620	16,2	187	12,5	34	6,8	39	5,2
Fiolet	1789	5,5	176	3,2	150	6,0	398	5,5	292	6,5	540	5,4	123	8,2	46	9,2	64	8,5
Zieleń	5569	11,0	726	15,2	253	9,3	570	7,6	518	11,5	1050	10,5	260	17,3	95	18,6	119	15,9
Czerń	5897	18	1100	20	542	21,7	1455	19,4	945	21,0	1500	15,0	292	19,5	17	3,4	46	6,1
	32750	100	5500	100	2500	100	7500	100	4500	100	10000	100	1500	100	500	100	750	100

Ustalone w tabl. nr 2 procentowe udziały kolorów w ramach poszczególnych grup barwników posłużą do zaplanowania zużycia w kolorach. Zebrane w obu powyższych tablicach elementy norm średnich pozwolą, po przeanalizowaniu i skorygowaniu, na zaplanowanie:

ogólnej ilości barwników z rozbiciem na —

ilości w poszczególnych grupach,

ilości kolorów, w każdej grupie.

Zaplanowanie kilku znanych i dopuszczonych do obrotu marek w ramach określonego koloru i grupy nie napotka na żadne trudności.

Plan zużycia

Sporządzenie rocznego planu zużycia barwników w farbiarniach rozpoczynamy od odpowiedniego uszeregowania wielkości masy barwionej zaplanowanej po uwzględnieniu wszystkich skorygowań omówionych poprzednio. Założmy, że ogólna ilość zaplanowanego do zużycia surowca i przędzy na rok 1952 wynosi 1.400 t, z czego do barwienia zaplanowano 70%, czyli 980 t.

Ilość ta rozpada się wg planu procentowo na:

surowiec luzem 40% czyli 392 t
 przędza 25% „ 245 t
 tkaniny 34% „ 333 t
 przefarbowanie 1% „ 10 t

Razem: 980 t

Drugą czynnością będzie zaplanowanie normy średniej ogólnej. Posłużmy się przykładem podanym w tabl. 1, w której ukształtowały się normy średnie za rok ubiegły.

W celu ustalenia progresywności tych norm w planie na rok następny dokonujemy analizy gospodarki barwnikami i ustalamy wytyczne polityki materiałowej. Przykładowo mogą one być następujące:

a) Ustalamy, że przy powtórnym wykorzystaniu kąpielii farbiarskich przy barwieniu surowca i przędzy osiągniemy w roku 1952 — 1% oszczędności w normie, pomimo już osiąganego 1% w r. 1951, co zostało stwierdzone na podstawie sprawozdań za I półrocze r. 1951. W ten sposób ukształtowane w 1950 r. wg tabl. 1 średnie normy zużycia winny obniżyć się o 2%.

b) Ustalamy, że lepsza organizacja magazynowania i rozdziału barwników zmniejszy straty i pozwoli na obniżenie normy zużycia o 0,3% w stosunku do roku 1950.

Przystępujemy więc do ustalenia średnich norm planowanych na rok 1952. Średnie zużycie wszystkich barwników w kg na 1 tonę masy barwionej wyniosło w r. 1950:

	Surowiec	Przędza	Tkaniny	Prze-farb.
kg	36.—	45.—	32.—	35.53
2% obniżki wg pkt. a	—72	—90	—	—
0,3% obniżki wg pkt. b	—11	—14	—10	—11
Normy planowane na 1952	35.17	43.96	31.90	35.42
Planowana masa barw. ton	392.—	245.—	335.—	10.—
Planowane zużycie barw. kg	13786.—	10770.—	10625.—	354.—

Tak więc doszliśmy do tego, że do wybarwienia zaplanowanej masy potrzeba nam będzie łącznie 35.533 kg różnych barwników, co przy wadze masy barwionej 980 t pozwoli zaplanować nam średnią ogólną normę zużycia (wskaźnik) w wysokości

$$\frac{35.533}{980} = 36,26 \text{ kg}$$

Trzecią czynnością zarówno w farbiarniach, jak i w drukarniach będzie rozbięcie ustalonej ilości ogólnej na poszczególne grupy barwników i z kolei ilości w grupach na kolory. Przedtem jednak należy wprowadzić pewne skorygowania do procentowego zestawu grup i kolorów ustalonego w rozliczeniu za okres ubiegły (tabl. 1 i 2). Powodem do skorygowania w grupach będą m. innymi zmiany zestawów surowcowych, jak np.: procentowe zwiększenie udziału włókien pochodzenia zwierzęcego (pokrewieństwo kwaśne) kosztem zmniejszenia udziału surowców o bazie celulozowej (pokrewieństwo alkaliczne). Spowoduje to zmniejszenie procentowego udziału barwników siarkowych kosztem zwiększenia procentowego udziału barwników kwaśnych. Skorygowania zestawów kolorów można dokonać na skutek sygnałów zarówno od strony zmieniającej się masy surowcowej, jak i od strony rynku, żądającego pewnych barw w większych ilościach.

We wszystkich tego rodzaju wypadkach nie należy wchodzić zbyt w szczegóły, a uwzględniając działające w planowaniu prawo wielkich cyfr, oprzeć się na sygnalizowanych zmianach dużych, typowych.

W podobny sposób dochodzimy do zaplanowania średniej ogólnej normy zużycia w drukarniach, która powstanie również ze średnich norm zużycia dla poszczególnych grup barwienia, ustalonych na bazie ilości stosowanych ko-

lorów. Warunkiem obniżenia tej normy będzie zastosowanie przy produkcji tkanin drukowanych wzorów absorbujących mniejszą ilość kolorów, usprawnienie organizacyjne itp. Średnią ogólną normę zużycia stosujemy również przy planowaniu ogólnej cyfry zużycia dla poszczególnych kwartałów, odnosząc ją do zaplanowanej w rozbięciu na kwartały wielkości odniesienia produkcyjnego.

Przy stwierdzeniu zmian sposób skorygowania zestawów procentowych w grupach i kolorach winien być następujący:

a) W wypadku zmiany jednej pozycji kosztem innej należy dokonać skorygowania tylko w tych dwu pozycjach, inne pozostać bez zmian.

b) W wypadku absolutnej zmiany tylko jednej pozycji należy powstała z tego tytułu różnicę (ponad lub poniżej 100%) rozprowadzić proporcjonalnie na wszystkie pozostałe pozycje.

Zalóżmy jednak, że w naszym przykładzie (dla uproszczenia) nie następują żadne sygnalizowane zmiany i że operamy się na zestawach procentowych ustalonych w tablicach 1 i 2.

Łączny plan zużycia barwników wynosi **35.533 kg**

z czego przypadnie na grupy (wg tabl. 1: bezpośrednich zwykłych 16,8% czyli 5.970 kg

„ światło-trwałych	7,6%	„	2.701 „
kwasowych	23,0%	„	8.173 „
kwasowo-chromowych	13,8%	„	4.904 „
siarkowych	30,5%	„	10.838 „
kadziowych	4,5%	„	1.598 „
neolanów	1,5%	„	532 „
naftoli	2,3%	„	816 „

Razem: 100% 35.533 kg.

Zaplanowaliśmy w ten sposób zużycie w grupach i przechodzimy do zaplanowania zużycia w kolorach.

Weźmy barwniki bezpośrednie-zwykłe.

Plan zużycia wyliczony powyżej wynosi: **5.970 kg**

z czego przypada na kolory: (wg tabl. 2).

zółcien	2,5%	czyli	149 kg
orange	3,0%	„	179 „
brunat	25,2%	„	1.504 „
czerwień	5,1%	„	305 „
bordo	1,5%	„	90 „
błękit	7,2%	„	430 „
granat	19,1%	„	1.140 „
fiolet	3,2%	„	191 „
zieleń	13,2%	„	788 „
czerń	20,0%	„	1.194 „
	100%		5.970 kg

W powyższy sposób postępujemy z każdą grupą barwników i dochodzimy do pełnego planu zużycia, aż do kolorów włącznie.

Zaplanowanie zużycia w kolorach jest momentem najistotniejszym gdyż, jak już stwierdzono, wybranie w ramach jednego koloru jednej lub nawet kilku marek barwników nie napotka już na żadne trudności.

Sporządzony w powyższy sposób na bazie doświadczeń za okresy ubiegłe i posiadanego materiału sprawozdawczego plan zużycia barwników winien powstać najpierw w centralnych zarządach i następnie w formie wytycznych zejść do zakładów wraz z wytycznymi produkcyjnymi i surowcowymi.

W oparciu o odpowiednio zorganizowane zapisy produkcyjne w farbiarniach i drukarniach oraz otrzymane wytyczne, zakłady wytwórcze sporządzają plan zużycia i zaopatrzenia do marek barwników włącznie.

Sporządzony wstępnie w powyższy sposób na szczeblu CZ plan zużycia, pozwoli na udzielenie w stosownym terminie właściwych informacji przemysłowi barwnikarskiemu. Część opisowa tego planu winna zawierać również informacje odnośnie wymaganych trwałości i żywości barwników, celem zaplanowania

przez przemysł barwnikarski produkcji odpowiednich marek.

Zaproponowana w niniejszym artykule metoda sporządzenia planu zużycia barwników jest wynikiem obserwacji cyfr, która doprowadziła do wniosków, że zarówno procentowy udział zużycia w grupach w zużyciu ogólnym, jak i procentowy udział zużywanych w ramach każdej grupy, kolorów zachowują z roku na rok pewną równowagę, nie wykazując żadnych rewolucyjnych zmian. Z kolei analiza zużywanych do produkcji surowców i przędzy oraz obserwacje kolorystyki gotowej produkcji pozwalają na wysunięcie wniosku, że i masa barwiona w swej strukturze również tym zmianom nie ulega.

Pogłębienie proponowanej metody winno pójść po linii dalszej analizy masy barwionej pod względem zestawu samego tworzywa surowcowego, po linii uwzględnienia w normie zużycia momentów koncentracji barwników oraz innych czynników pominiętych w niniejszym rozumowaniu. Dyskusja nad niniejszym artykułem winna doprowadzić do uporządkowania tego, powiedzmy sobie otwarcie, zaniedbanego odcinka planowania.

Inż. FRANCISZEK WYSZYŃSKI

Techniczne normy materiałowe

Ważnym zagadnieniem w naszym przemyśle obecnie jest jak najekonomiczniejsze wykorzystanie krajowych rezerw materiałowych oraz przyspieszenie obiegu środków obrotowych. Jedno i drugie zagadnienie wywiera dominujący wpływ na jakość gospodarki materiałowej.

A więc gospodarka materiałowa na zakładzie powinna stać na wysokości zadania i wszelkie przejawy zachodzące w warsztacie winny być przez nią skutecznie opanowane i regulowane.

Praca zaopatrzenia przy planowaniu, realizacji planów i gospodarce materiałowej winna zasadniczo opierać się na normach zużycia, jak też i normach zapasu. Jeżeli więc istnieją jeszcze zakłady, które tych podstawowych elementów nie mają opracowanych, wtedy słuszne będzie stwierdzenie, że kierownictwo zakładu nie stało na wymaganym od niego poziomie.

Normy zużycia materiałów i normy zapasu są elementami podstawowymi gospodarki materiałowej, niemniej jednak ściśle uchwycenie przejawów, zachodzących z materiałem wydanym na warsztat, jest rzeczą, która przyczynić się może dość znacznie do oszczędności jego wykorzystania. Mamy tu na myśli wydawanie z magazynów do produkcji możliwie niezbędnej ilości materiałów przepisanej asortymentu, zwroty niewykorzystanych względnie zaoszczędzonych ilości oraz należyte uchwycenie odpadów użytkowych, jak też i nieużytkowych.

W kalkulacjach kosztów wyrobu odciążenie wartości materiałowej wartością zwrotów czy odpadów może mieć dość poważny wpływ na wysokość ceny sprzedażnej wyrobu. Niestety, jeszcze dotychczas widzi się w zbyt wielu zakładach, że zagadnienie zwrotów materiału oraz odpadów użytkowych i nieużytkowych nie jest traktowane z należytą uwagą.

Właściwe uchwycenie odpadów użytkowych w dobrej gospodarce materiałowej jest ściśle związane z technicznymi normami zużycia materiałów.

Według instrukcji PKPG ustalenie technicznych norm zużycia materiałów jest dość jasno ujęte, niemniej jednak w ich opracowaniu na zakładach występują dość poważne trudności. W wielu przypadkach napotkać można niewłaściwą interpretację pojęcia „normy technicznej”. Bardzo często normy „szacunkowe” nazywa się normami technicznymi zamiast je nazywać „normami przejściowymi”. Nie wszyscy to pojęcie uchwycili należycie, z tego więc powodu nadal istnieją normy tzw. techniczne, które w istocie takimi nie są.

Właściwe opracowanie norm technicznych zużycia materiałów jest zagadnieniem bardzo ważnym i poniżej postaramy się wyjaśnić, w jaki sposób należałoby podchodzić do zagad-

nienia opracowania norm technicznych, jak wypełniać wzory, formularze itp.

PKPG swoim zarządzeniem umieszczonym w „Gospodarce Materiałowej” w Nr. 2 i 3 z r. 1949 oraz późniejszych, jak też w odpowiednich instrukcjach do planowania zaopatrzenia, podała sposoby, wzory, formularze itp., według których należy obliczać i ujmować techniczne normy zużycia materiałów.

Wzory kart

Podane w instrukcjach wzory i formularze „Karta Obliczenia Technicznej Normy Zużycia Materiałów” nie nasuwają zastrzeżeń i we wszystkich przemysłach mogą być stosowane.

Do formularza „Karta Obliczenia Statystycznych Norm Zużycia Materiałów” należałoby wprowadzić odpowiednie zmiany względnie poprawki, a mianowicie:

Dotychczas rubryki 12 i 13 stanowią „Razem zużycie faktyczne i zużycie skorygowane”. Dalejsza rubryka 14 oznacza „jednostka odniesienia zużycia”, a 15 — „wielkość odniesienia”. W rubryce 14 możemy podać jednostkę odniesienia, jednak jej nazwę trudno będzie tam pomieścić. To samo można powiedzieć, jeżeli idzie o rubrykę 15. Do obliczenia normy ważne będzie dla nas znać rubrykę „Razem zużycie skorygowane”, zaś „Razem zużycie faktyczne” w istocie jest nam niepotrzebne. Proponujemy więc w rubryce 12 umieścić „Razem zużycie skory-

gowane”, zaś w rubryce 13 wstawić „nazwa odniesienia”. Karta taka jest przedstawiona na rys. Nr 1. Ze względu na wykorzystanie papieru druk takiej karty winien być dwustronny. Wypełnienie odnośnych rubryk winno odbywać się tak, jak podano w instrukcjach PKPG z tym uzupełnieniem, że rubrykę „Nazwa i charakterystyka materiału” należy wypełniać prawie dosłownie i zgodnie z nazwami, wymiéricznymi we właściwych katalogach branżowych, a szczególnie tak, jak to przyjęto w oznaczeniach, stosowanych w arkuszach normalizacyjnych PKN.

Powiązaniem norm materiałowych z planami produkcyjnymi są tzw. „Karty Zbiorcze Norm”. Przedstawione w instrukcjach PKPG formy kart zbiorczych nie dla wszystkich przemysłów są odpowiednie. Dalej podamy wzór „Karty Zbiorczej”, który uważamy za bardziej odpowiedni dla przemysłu metalowego i innych przemysłów o podobnym charakterze produkcji.

Karta Obliczenia Technicznej Normy Zużycia Materiałów

Jak wspomnieliśmy, podane w instrukcjach formularze „Karta Obliczenia Norm Technicznych Zużycia Materiałów” nie nasuwają zastrzeżeń i mogą być stosowane.

KARTA OBLICZENIA STATYSTYCZNYCH NORM ZUŻYCIA MATERIAŁÓW												Nazwa		Zródło danych statystycznych				
GRUPY																		
Lp.	Symbol	Nazwa i charakterystyka materiału	Jednostk.	ZUŻYCIE W OKRESIE								Razem zużycie skoryg.	Nazwa odnies.	Jednost. odnies. zużycia	Wielkość odniesienia w przyjętym okresie zużycia	Zużycie jednostk. (12-15)	Współcz. korekt. z planowatą	Statyst. norma zużycia (16-17)
				5	6	7	8	9	10	11								
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	
				fakt.														
				skor.														
				fakt.														
				skor.														
				fakt.														
				skor.														
				fakt.														
				skor.														
				fakt.														
				skor.														
				fakt.														
				skor.														
				fakt.														
				skor.														
				fakt.														
				skor.														

Sporządził: _____ Data: _____
 Sprawdził: _____
 Podpis kierownika zakładu: _____

Rys. Nr 1

Lp.	Symbol	Nazwa i charakterystyka materiału	Jednost.	ZUŻYCIE W OKRESIE							Razem zużycie skoryg.	Nazwa odnies.	Jednost. odnies. zużycia	Wielkość jednostki proporcjonalności zużycia	Zużycie jednostk. (12-13)	Współcz. korekt. z planowania	Statyst. norma zużycia (16x17)
				5	6	7	8	9	10	11							
				fakt.													
				skor.													
				fakt.													
				skor.													
				fakt.													
				skor.													
				fakt.													
				skor.													
				fakt.													
				skor.													
				fakt.													
				skor.													
				fakt.													
				skor.													
				fakt.													
				skor.													

Sporządził
Sprawdził

Data

Podpis

Podpis kierownika zakładu

Druga strona rysunku 1

Przyjąć należy, że „Kartę Obliczenia Technicznej Normy“ powinien opracowywać fachowiec, więc jej rubryki powinny być wypełnione bez trudności. Przepisanie danych z tych kart na „Kartę Zbiorczą“ może być uskutecznione przez siłę pomocniczą.

Norma techniczna zużycia materiałów — według definicji PKPG — „jest to ilość materiałów brutto niezbędna do wykonania produktu jednorodnego, jednostki detalu, jednostki pracy lub na jednostkę czasu ustalona bądź to na podstawach technologicznych (receptura, rysunek), bądź to na podstawie pomiarów, obliczeń z uwzględnieniem wszystkich technicznych warunków zużycia“. Znaczący to, że w obliczeniu normy technicznej należy przyjąć znormalizowany rozmiar materiału i z niego w sposób możliwie najekonomiczniejszy, przy uwzględnieniu procesu technologicznego, wykonać jednorodny produkt. Ustalając taką normę, nie możemy uwzględniać, że z powstałych odpadów może być wykonywany jeszcze inny jednorodny produkt. Musimy przyjąć, jak gdybyśmy innych produktów w danym zakładzie, oddziale itp. nie wykonywali i założony wyrób produkujemy tylko z określonego rozmiaru materiału. W tym miejscu trzeba zaznaczyć, że należy pamiętać, by powstałe odpady zostały przeprowadzone do magazynu, a już kwestia

racjonalnego ich wykorzystania winna leżeć w kompetencji działu gospodarki materiałowej.

Może się zdarzyć, że właściwie obliczone normy techniczne zużycia w niektórych wypadkach mogą być wyższe od wyliczanych średnich norm zużycia. Spowodowane może to być tym, że z powstałych odpadów użytkowych wykonano, np. detale wchodzące do tych samych wyrobów.

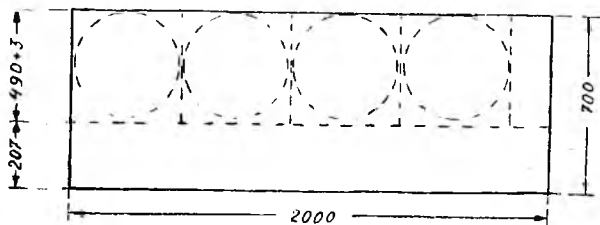
W związku z powyższym przyjmujemy, że wszelkie ustalenia norm technicznych na detale należy wykonywać, przyjmując materiały normalnych wymiarów. Gdy detal może być wykonany całkowicie z odpadów, pochodzących z produkcji tego samego wyrobu, należy to odpowiednio uwidocznic na karcie obliczeniowej, jak też na karcie zbiorczej norm zużycia materiałów. Dobrze będzie taką kartę obliczeniową, np. przekreślić na ukos grubo czerwonym ołówkiem i u dołu zaopatrzyć uwagą.

Dla zilustrowania powyższego przyjmijmy następujący prosty przykład:

Wyrób: Garnek prosty z 2 uchami.

Do wytłoczenia garnka potrzebny jest krążek z blachy B6 o średnicy 490 mm. Dalej potrzebny materiał na ucha.

Do wycięcia krążków przyjmuje się znormalizowany arkusz blachy o wymiarze 700x2000x0,40. Wycięcie krążków jest możliwe tylko w sposób pokazany na rys. Nr 2.

Rys Nr 2

Jak więc widać z rysunku, na normę techniczną składać się będzie też pewien procent materiału straconego na odpad w postaci paska o wymiarze 207x2000x0,40. Jest to odpad użytkowy, z którego można będzie wyciąć krążki do innego rozmiaru garnków, względnie część wykorzysta się na wykonanie uch do wymienionego rozmiaru garnków.

Jak widać, właściwie zorganizowana gospodarka materiałowa przewiduje wydanie z magazynu blachy o wymiarze 493x2000, dysponując pozostałym odciętym paskiem, jak normalnym materiałem do innej produkcji, albo też warsztat za kwitem zwrotnym oddał do magazynu odpad użytkowy jako pełnowartościowy materiał. Jednakże na skutek dobrego gospodarowania materiałem, techniczna norma zużycia nie zmieniła się, lecz samo **zużycie** tego materiału w ogóle zostało należycie wykorzystane.

W wypadku tego samego garnka, materiał idący na ucha może być wzięty całkowicie z odpadów, niemniej jednak „Techniczną Normę Zużycia“ należy ustalić tak, jakby ucha te były zrobione z normalnego arkusza blachy.

Jak podaliśmy powyżej, dla tego rodzaju norm „Karty Obliczenia“ powinny być odpowiednio zaznaczone i z taką samą uwagą przeniesione na „Kartę Zbiorczą Norm“. Na tej ostatniej niekonieczne będzie w rubryce „Razem brutto, wzgl. „Grupa materiałowa“ uwzględniać ilość materiału idącą z odpadu na wykonanie zaznaczonych tam detali.

Jeżeli te same ucha mają być wykonane z innego asortymentu odpadów innej produkcji, na „Karcie Obliczenia Norm“ (obliczonej i oznaczonej jak poprzednio) należy podać z jakich odpadów wyroby te mogą być wykonane. Natomiast w „Karcie Zbiorczej“, pomimo zaznaczenia, w rubryce „Razem brutto“ należy materiał wyszczególnić. Rzeczą działu planowania zaopatrzenia będzie uwzględnić wzgl. pominąć zaplanowanie tego materiału.

Opracowanie „Karty Obliczeń“ i wypełnianie jej rubryk

„Karta Obliczenia“ jest ważnym dokumentem, a taki dokument musi być opracowany przez fachowca. Jej rubryki muszą być należycie wypełnione i wszelkie przyjęte ustalenia

odpowiednio uzasadnione. Karta taka powinna uwzględniać oficjalną nomenklaturę materiałów (np. Wykaz artykułów dla planowania zaopatrzenia na 1951 r. Nr 29 — Wydawnictwo PKPG), stwarzającą jak gdyby wspólny język i myśli w planowaniu zaopatrzenia, kontroli zużycia w gospodarce materiałowej itp.

Kartę należy wypełniać czytelnie w jednym egzemplarzu ołówkiem, aby mieć możliwość ewent. wygumować spostrzeżone omyłki.

W opracowaniach należy się trzymać nazw wymienionych w arkuszach normalizacyjnych PKN.

Należy przestrzegać, by przyjmowane do produkcji formaty blach były zgodne z ustaleniami PKN. O ile używa się innych, należy to uzasadnić w „Karcie Obliczeń“, jak też zaopatrzyć odpowiednią uwagą „Kartę Zbiorczą“.

„Karty Obliczenia Technicznych Norm Zużycia Materiałów“ należy zasadniczo opracowywać na asortymenty wyrobów, uwidoczniomych w arkuszach normalizacyjnych PKN (o ile już są znormalizowane) i stosować się do tam wymienionych materiałów. Również należy przyjmować ustalone w normach PKN nazwy.

Wzór przedstawiony na rys. Nr 3 ilustruje sposób właściwego wypełniania tytułowych rubryk „Karty Obliczenia Normy Technicznej Zużycia“. Ogólnie biorąc wypełnianie tych rubryk powinno być następujące:

1) rubryka „nazwa przedmiotu normy“ powinna zawierać nazwę materiału taką, jak podaje wykaz PKPG Nr 29,

2) rubryka „symbol materiału“ powinna podawać numer branży materiałowej oraz numer kolejny z tej branży, odpowiadające nazwie materiału (jak podano w pkt. 1), a znajdujące się w wyżej wymienionym wykazie,

3) w rubryce „cel zużycia“ należy podać właściwą nazwę detalu, części itp. przynależnych do wyrobu złożonego wraz z jego nazwą lub też samą nazwą wyrobu jednorodnego. Winny one być zgodne z oznaczeniem, stosowanym w arkuszach normalizacyjnych PKN, o ile wyrób ten już jest znormalizowany.

4) w rubryce „nr rys.“ wpisać numer, odpowiadający wyrobom, wymienionym w pkt. 3 z posiadanych rysunków, wzgl. przyjęty numer arkusza normalizacyjnego PKN,

5) rubrykę „bliższe warunki techniczne materiału“ należy wypełniać, podając w pełnym brzmieniu nazwę materiału, zgodnie z ujętym w arkuszach PKN oznaczeniem wyczerpująco i w ten sposób, by przepisana dosłownie na „Kartę Zbiorczą Norm“ mogła posłużyć planowi zaopatrzenia do dokładnego sporządzenia zamówienia bez potrzeby uciekania się do pionu technicznego o szczegółowe wyjaśnienia,

6) w drugiej rubryce „wymiały materiału (gatunek)“ wyszczególniać należy tylko formę, wielkość itp., w jakich materiał pożądaný jest, do dostawy i jakie przyjęto do wyliczeń normy.

Karta obliczenia Technicznej Normy Zużycia	Nr Nr kolejny karty
	Symbol materiału
	Nr rysunku wzgl. rodzaj produkcji
Nazwa przedmiotu normy (materiału)	
Cel zużycia	
Blizsze warunki techn. materiału	Wymiary materiału (gatunek)

Rys. Nr 3.

Wyliczenia teoretycznego zużycia ($N_{teor.}$) współczynników strat (k_1, k_2, \dots, k_n) oraz normy technicznej ($N_{tech.}$) należy przeprowadzać w sposób uwidoczniiony przykładowo w instrukcjach PKPG. Zaznaczyć tu jednak należy, że procentów współczynników strat nie wolno przyjmować dowolnie. Muszą one być wyliczone na karcie, a jeżeli przyjęte zostały, jako oderwane cyfry, to należy powołać się na źródła, z których je przyjęto. Mogą to być wyliczone osobno tablice (podać ewent. numer), dane z literatury fachowej, sprawozdań kontroli technicznej (powołać się na ich datę, numer, okres lub podobne) itd.

„Karta Obliczenia Norm“ powinna być zasadniczo pewnego rodzaju rejestrem etapów przeprowadzonych wyliczeń normy. Słowem na karcie należy notować pełny tok myśli obliczającego. Przyda się to do ewentualnych późniejszych aktualizacji normy.

W tym systematycznym postępowaniu poważniejsze powstające straty nie powinny być łączone z innymi. Straty należy analizować na każdym stanowisku pracy. Takie podejście pozwoli na przyszłe zaradzenie złu i spowoduje jego usunięcie w najbliższej przyszłości.

„Karty Obliczenia Norm Zużycia Materiałów“ opracowuje się zasadniczo dla surowców względnie materiałów, idących bezpośrednio na dany wyrób. Jednak niekiedy materiał taki będzie musiał być przygotowywany na miejscu z szeregu surowców. Takim materiałem - wyrobem, np. będą: żeliwo płynne, emalia, farby itp.

Na tego rodzaju materiały - wyroby trzeba będzie opracować „Karty Obliczenia Norm“ na

poszczególne składniki, a następnie zebrać je na „Kartę Zbiorczą Norm“.

Jak sądzimy, najłatwiej będzie, np. na odlew żeliwny w „Karcie Obliczenia“ dysponować **płynnym żeliwem**, gdyż wtedy straty na: 1) wlewki, 2) uszkodzone i porowate odlewy, 3) uszkodzenia zaistniałe w dalszej obróbce itp. łatwiej będzie odnosić do „ $N_{icor.}$ “ takiego „zbiorczego“ materiału, aniżeli to by się dało odnieść osobno do poszczególnego rodzaju surowki, złomu itd. Mając ustalone poprzednio normy poszczególnych składników na 100 kg płynnego żeliwa, wyliczenie tych składników na odlewany wyrób nie przedstawi żadnych trudności.

Podobną metodę można stosować dla ustalenia normy na płynną emalię, aliaże itp.

Musimy zaznaczyć, że powstałe w odlewniach wlewki, uszkodzone odlewy itp. winny być przeprowadzane przez magazyn, jako odpady użyteczne i traktowane dalej jako materiał pełnowartościowy. Zwracamy uwagę na to, że nie mogą być one zabierane z warsztatu i wrzucane do przetopu, jako odciążenie zużycia złomu obiegowego bez żadnego rachunku. Powinna tu być zastosowana właściwa gospodarka materiałowa.

Karty zbiorcze Norm Zużycia Materiałów

Dla powiązania planów produkcyjnych z planami zaopatrzenia służą „Karty Zbiorcze Norm Zużycia Materiałów“.

W przeciwieństwie do „Kart Obliczenia Norm“ — „Karty Zbiorcze“ nie są dokumenta-

mi w ścisłym tego słowa znaczeniu. Są one materiałem pomocniczym i nie muszą być sporządzane przez fachowców. Przemnażanie właściwych ilości na przyjętą jednostkę wyrobu w „Karcie Zbiorczej“ i przepisanie z „Kart Obliczenia Norm“ do właściwych rubryk nie będzie wymagało do pracy specjalnych kwalifikacji.

„Karty Zbiorcze Norm“ powinny służyć pionom zaopatrzenia do opracowania:

- a) planów zaopatrzenia,
- b) zamówień poszczególnych asortymentów, a pionom technicznym do:
 - a) opracowania planów pracy i kwitów materiałowych,
 - b) kontroli zużycia.

Podane w instrukcjach PKPG wzory formularzy — naszym zdaniem — nie dla wszystkich przemysłów są praktyczne i odpowiednie, a przynajmniej dla większości wyrobów. Szczególnie ma to miejsce w przemyśle metalowym i przemysłach o podobnym charakterze produkcji. Dla nich — sądzimy — będą w większości wypadków bardziej się nadawać formularze, przedstawione na rys. Nr 4, 5 i 6.

Formularz przedstawiony na rys. Nr 4 i 5 (format A4) jest „Kartą Zbiorczą“ norm dla wyrobów złożonych, zaś na rys. Nr 6 — dla wyrobów jednorodnych (prostych), masowych o wielu asortymentach. Ten ostatni został przyjęty tylko ze względów oszczędnościowych papieru, jak też gromadzenia wielkiej ilości pojedynczych kartek. Karty te mogą być drukowane dwustronnie celem wykorzystania miejsca i rubryk.

Na rys. Nr 4 przedstawiono sposób wypełniania „Karty zbiorczej Norm“ dla wyrobu bardziej złożonego i o stosunkowo dużej ilości idących nań asortymentów materiałów. Nie podaliśmy co prawda wszystkich materiałów, idących na wyszczególniony w przykładzie wyrób, jednak dla właściwego zilustrowania zagadnienia podana ilość będzie wystarczająca. Otóż:

1) w rubryce „Nazwa produktu“ należy wymienić nazwę wyrobu, taką jaka jest oznaczona w arkuszach normalizacyjnych PKN, wzgl. katalogach, rysunkach itp., podając również ewentualny numer normy wzgl. katalogu. W dalszej rubryce „ilość“ — wymienić najdogodniejszą przyjętą jednostkę danego wyrobu, mając na myśli liczby możliwie całkowite (bez znaków dziesiętnych) dla poszczególnych materiałów wstawianych w poniższe rubryki,

2) w rubrykach, znajdujących się poniżej nazwy „zespoły, części i ich ilość“, należy wymienić nazwy zespołów lub części składowych wyrobu z podaniem ich ilości, idących na dany wyrób,

3) każda dalsza pozioma rubryka przeznaczona jest wyłącznie na jeden asortyment materiału, idący na poszczególne zespoły lub części i na ilości, jak podane w punktach 1 i 2,

4) w rubryce pod „grupa materiałowa według wykazu PKPG Nr 29“ należy wpisać rzymską cyfrę odnośnej grupy branżowej przyjętej w tym wykazie dla dalej wymienionego materiału,

5) w rubryce pod „symbol“ do czasu ustalenia właściwej symbolistyki materiałowej w skali ogólnopństwowej umówiliśmy się przyjmować i wpisywać numer kolejny materiału, jaki jest wymieniony w wykazie PKPG w danej branży. W nawiasie można ewent. podać przyjęte oznaczenie przez centralę handlową, rozprawdzającą omawiany materiał,

6) do rubryki pod „Nazwa materiału itd.“ należy dokładnie przepisać wyrazy z rubryki „bliższe warunki techniczne“ i „wymiary materiału (gatunek)“ z „Karty Obliczenia Normy Zużycia“ czy też statystycznej czy też technicznej,

7) pod „jednostka miary“ należy wpisać taką jednostkę omawianego materiału, jaka jest podana w wykazie PKPG,

8) w dalszych rubrykach pod każdym wpisanym zespołem czy to częścią wpisywać liczby otrzymane z przemnożenia normy (z „Karty Obliczenia“) przez ilość zespołów (części) idących na dany wyrób oraz przez przyjętą najdogodniejszą jednostkę wyrobu. Wyszczególnione tu ilości są ilościami brutto,

9) w rubryce pod „Razem brutto“ należy wpisać zsumowane ilości materiałów z poprzednich rubryk. W następnej rubryce „Razem odpad“ należy podać ilość „uchwyconych“ odpadów razem, jakie powstaną przy wyrobie wymienionych zespołów (części). Ilości te mogą być wyliczone lub przyjęte z praktyki.

Poziomo — wszystkie następne rubryki wypełniać należy w przyjętym porządku asortymentowym jednej branży, następnie branżowym według liczb i wymiarów wzrastających.

Dla każdej grupy wzgl. podgrupy branżowej należy:

10) w rubryce „Razem gr. materiałowa“ na przeciw ostatniego materiału z danej grupy wypisać sumę liczb z rubryki „Razem brutto“ wszystkich asortymentów materiałów wyszczególnionych i podpadających pod tę grupę. Dla łatwiejszego odróżnienia dobrze będzie taką całą grupę podkreślić możliwie innym kolorem ołówka.

Jak można się zorientować z podanego na karcie przykładu, dla pionu zaopatrzeniowego ważne będą dla celów:

- a) planowania zaopatrzenia — rubryki: 1) grupa materiałowa według wykazu PKPG Nr 29, 2) razem grupa materiałowa,
- b) sporządzenia zamówień — rubryki: 1) nazwa materiału oraz 2) razem brutto (dla poszczególnych asortymentów),
- c) racjonalnej gospodarki materiałowej — rubryki: 1) nazwa materiału oraz 2) razem odpady. Dalszy podział odpadów na użytkowe i nieużytkowe będzie już rzeczą księgowości materiałowej.

KARTA ZBIORCZA NORM ZUŻYCIA MATERIAŁÓW

str. 1/4

Nazwa zakładu

Nazwa [produktu]

Zamek wpuszczany 405/30

ilość 1000 szt.

Grupa materiałowa wg wyk. PKPC Nr 29	Symbol	Nazwa materiału i jego charakterystyka techniczna	Jednostka miary	Z e s p o ł y, c z ę ś c i i i c h i ł o ś ć													R a z e m			
				spadek	wieżko	łusierko	zasuwka	nakładka	gwiazdka	zapadka	bezpiecznik	czopki klucza	czopki zapadki	sprężynka	czopki zasuwki	brutto	odpadki	grupa materiałowa		
				1	1	1	1	2	3	4	1	1	1	2	1					
II	405 [76]	Taśma RNC 1/4 — 42x1 PN/H—92321 w kręgach o ciężarze 45 kg Ø 400 mm	kg	15.5	18.—													33.5	6.5	
"	"	Taśma RNC 1/2 — 2871,5 PN/H—92321 w kręgach o ciężarze 50 kg Ø 400 mm	"						7	10								17.—	8.—	
"	"	Taśma RNC 1/4 — 80x1,5 PN/H — 92321 w kręgach o ciężarze 50 kg Ø 400 mm	"			14.—												14.—	2.—	
"	"	Taśma RNC 1/2 — 26x2 PN/H—92321 w kręgach o ciężarze 50 kg Ø 400 mm	"									0.7						0.6	0.4	
"	"	Taśma RNC 1/2 — 28x2 NP/H—92321 w kręgach o ciężarze 50 kg Ø 400 mm	"				14.—	12										26.—	5.—	91.2
II	407 77a	Taśma SNC 1,5x0,3 PN/H —92321 ze stali PSO— —Rr 110 w kręgach 0,5 kg	"											0.4				0.4	0.1	0.4
IV	2	Drut stalowy goły — Ø3 — FN/H—800x6 ze stali „x” — kręgach 15 kg	"									1.—	0.6		0.5			1.9	0.6	1.9
VI	16	Klucz żeliwny 6x60	"															16.—	3.—	16.—

Rys. Nr 4.

KARTA ZBIORCZA NORM ZUŻYCIA MATERIAŁÓW

Str. 37

Nazwa zakładu

Nazwa [produktu]

Druć ocynkowany o średnicy 0,2 – 4 i wyżej PN/M-80026

ilość 1000 kg

Grupa materiału wg wyk PKPC nr 29	Symbol	Nazwa materiału i jego charakterystyka techniczna	Jednostka miary	0.2; 0.3 0.4; 0.5		0.6; 0.65 0.7;		0.8; 0.9 1.0; 1.1 1.2; 1.3 1.4; 1.5		1.6; 1.7 1.8; 1.9 2.0;		2.2; 2.4 2.6; 2.8 3.0; 3.2 3.4; 3.6 3.8;		4.0; u gzej									
				brutto	odpad	brutto	odpad	brutto	odpad	brutto	odpad	brutto	odpad	brutto	odpad	brutto	odpad	brutto	odpad	brutto	odpad	brutto	odpad
				IV	1 – 4	Druć stal. okrągły góły PN/M-80026 [średnio jak asortymenty wyrobu zmniejszone o tolerancję in minus]	kg		87		72		69		57		50		44				
III	13	Cynk rafinowany Zn 97,5 H PN/H-82200	"	70	8	65	8	60	6	50	6	50	5	43	4								
XXIII	1439	Kwas solny techn. Be 70°	"	18	—	18	—	18	—	16	—	12	—	12	—								
XXIII	1406	Salmiak bryk. [chlorek-amonu bryk]	"	11	—	9.5	—	6	—	5	—	2.5	—	—	—								
XXV	53	Sznur azbestowy kręcony okrągły o średnicy 6 mm	"	0.3	—	0.2	—	0.1	—	0.1	—	0.05	—	0.05	—								
XXXI	12	Węgiel brunatny	"	1300	—	1200	—	1100	—	1000	—	900	—	900	—								

Dla pionu technicznego ważne będą dla sporządzenia planów pracy, wystawiania kwitów materiałowych i kontroli zużycia materiałów — rubryki: 1) nazwa materiału oraz 2) ilości tych materiałów, idące na poszczególne zespoły (części).

Dla omawianych wyżej wypadków, gdy z powstałych odpadów użytkowych można wykonać inne części (detale), wtedy uchwycenie ilości materiałów, jak też uwagi przykładowe są przedstawione na rys. Nr 5. Na tej samej karcie są przedstawione dwa wypadki, a mianowicie:

1) część (detal) wykonywana z odpadu materiału powstałego z wykonania innej części, ale idącej do tego samego wyrobu,

2) część (detal) wykonywana z odpadu materiału powstałego z innej produkcji.

W pierwszym wypadku wliczony materiał z normalnego formatu takiego samego asortymentu, oznaczony odpowiednio i z wyjaśniającą uwagą, nie jest uwzględniony w rubryce „Razem brutto“.

W drugim wypadku wliczony materiał z normalnego formatu, lecz innego asortymentu, oznaczony odpowiednio i z wyjaśniającą uwagą, jest wykazany w rubryce „Razem brutto“. Pion zaopatrzenia przy opracowaniu planów, jak też sporządzaniu zamówień, będzie obowiązany uprzednio porozumieć się z pionem przygotowującym plany produkcyjne odnośnie potrzeby uwzględnienia podanej ilości materiału.

W dalszym ciągu podano wzór sposobu przedstawienia tzw. gotowego „zbiórczego“ materiału, takich jak emalia, żeliwo płynne, aliaże, lakiery, farby itp. Może się zdarzyć, że na dość znaczną ilość wyrobów w planie produkcyjnym będą szły te same lub zbliżone materiały „zbiórcze“. W tym wypadku będzie lepiej przy sporządzaniu planów zaopatrzenia sporządzić ogólną ilość poszczególnych „zbiórczych“ materiałów i następnie całość przeliczyć na poszczególne składniki.

Wzór „Karty Zbiórczej Norm Zużycia Materiałów“ przedstawiony na rys. Nr 6 będzie odpowiedni dla wyrobów jednorodnych różnego asortymentu.

Rubryki, jak poprzednio wymieniono w punktach: 1, 3, 4, 5, 6 i 7, w tym wypadku należy tak samo wypełniać. Natomiast w prawej stronie karty (i poniżej „nazwa produktu“ w okienkach ponad słowami „brutto“ i „odpad“ należy wymienić pojedynczy asortyment wyrobu (produktu) względnie, gdy normy nie różnią się zbyt — na grupę asortymentów. Poniżej słów „brutto“ i „odpad“ w odnośnych rubrykach podawać wyliczone z „Kart Obliczenia“ ilości brutto materiałów, jak też ilości ujętego odpadu.

Powyższe formularze można również używać dla materiałów, dla których odniesieniem zużycia będą określone obrabiarki, stanowiska itp.

Dobrze opracowane normy techniczne zużycia materiałów zasadniczo nie powinny ulegać żadnym zmianom. Osiągnięcie jednak takiego stanu często jest bardzo trudne. W tym stanie rzeczy normy muszą być stale kontrolowane i aktualizowane. Aktualizacja tych norm może dopiero nastąpić na skutek zmiany procesu technologicznego, zastosowania lepszych maszyn i narzędzi, np.: wyeliminowanie przestarzałych wykrojników i zastąpienie ich narzędziami, pozwalającymi na lepsze wykorzystanie materiału itd. Z postępem technicznym winna następować również poprawa technicznych norm zużycia.

Samo zaś zużycie materiałów będzie mogło być zmniejszone również przez zaprowadzenie racjonalnej i ścisłej gospodarki materiałowej z nastawieniem na jak najbardziej intensywne wykorzystanie odpadów w ogóle, a użytkowanych w szczególności.

Należy zwracać baczną uwagę na jakość opracowania norm technicznych, które raz dobrze opracowane posłużyć mogą do solidnej analizy wielu zagadnień produkcyjnych.

Zatwierdzenia norm zużycia materiałów winien dokonać kierownik zakładu, w którym normy były opracowane. Zasadniczo będzie to równoznaczne ze stwierdzeniem takiego, a nie innego zużycia jednostkowego w warunkach specyficznych danego zakładu.

Dla wyrobów masowych, produkowanych w wielu zakładach o identycznych parkach maszynowych, o podobnym stanie fachowych robotników, zbliżonym stanie zamówień wytwórczych itp. — normy materiałowe powinny być narzucane z góry. Podobnie należałoby postąpić w wypadkach ustalania recept, przepisów itd.

Władze nadrzędne nie powinny **zatwierdzać** takich norm, których sprawdzenie wymaga poświęcenia wiele czasu i pracy. Takie podejście stwarzałoby niepotrzebną „biurokrację“, której winniśmy unikać.

Ingerencja władz raczej winna się ograniczyć do wrywkowych kontroli zasadniczych założeń opracowań sposobu określania ewent. współczynników strat itp., ustalania zadań, a najważniejsze winna zwracać baczną uwagę na właściwą gospodarkę materiałową.

Coroczne wprowadzanie średnich norm zużycia materiałów, obliczanych statystycznie, pozwoli na zorientowanie się w poziomie właściwie prowadzonej gospodarki materiałowej, jak też pozwoli na zorientowanie się również przy planowaniu zaopatrzenia co do wysokości potrzebnych zapasów magazynowych.

Kodeks dystrybucji i postępowania zaopatrzeniowego

(artykuł dyskusyjny)

Metodologia planowania zaopatrzenia oraz problematyka gospodarki materiałowej oparta o wypróbowane w Związku Radzieckim zasady planowego działania, które stały się nicią przewodnią życia gospodarczego Polski w wyniku przemian zaistniałych po ostatniej wojnie — posiadały u nas szereg faz i ulegały modyfikacjom, a to wobec przyjęcia zasady rewolucyjnych przemian i stopniowego wypierania sektora kapitalistycznego na korzyść gospodarki uspołecznionej (socjalistycznej).

Systematyczna reorganizacja naszego życia gospodarczego i ustroju władz gospodarczych w poszukiwaniu najlepszych form przejściowych, uwzględniających rodzime lokalne warunki, znajdowała swe odbicie również w zakresie formalnych zasad organizacji dystrybucji oraz trybu zaopatrzenia materiałowego.

W początkowej fazie (lata 1944 i 1945), której maksymą było: „za wszelką cenę uruchamiać fabryki i produkować dobra materialne“, nie istniały w ogóle stałe, wiążące dla dostawców i odbiorców, przepisy odnośnie trybu zapotrzebowania, dostawy i otrzymywania materiałów. Artykuły deficytowe i zagospodarowane (zwane wówczas potocznie reglamentowanymi) dzielone były doraźnie, w oparciu o różne zasady, w różnych odstępach czasu i w zależności od poszczególnych branż.

W następnym okresie planowej odbudowy życia gospodarczego ze zniszczeń wojennych Centralny Urząd Planowania, Ministerstwo Przemysłu i Handlu oraz poszczególne centrale handlowe i biura sprzedaży regulowały okresowo różne fazy procesu zaopatrzenia w formie: stosowanych zwyczajów lub praktyki, wytycznych ustalonych na konferencjach, pism lub okólników. W tych wszystkich poczynaniach brak było jednak metodologicznych koncepcji, jednolitych zasad, powiązań i skoncentrowanych myśli przewodnich. Powyższa surowa ocena ówczesnego stanu dokonana dziś z perspektywy paru lat niezwykle dynamicznego rozwoju gospodarki narodowej nie powinna być rozumiana jako zaprzeczenie wyników i niejed-

nokrotnie jak najlepszej woli pozytywnego rozwiązania występujących trudności. Głównymi momentami usprawiedliwiającymi przedstawiony wyżej stan były: wspomniany na wstępie specyficzny okres ewolucji ustrojowej oraz poważny brak wykwalifikowanych kadr zaopatrzeniowców-planistów.

Dopiero w latach 1949 i 1950 ukazują się wiele aktów normatywnych o charakterze ogólnym, dotyczących między innymi takich zagadnień, jak np.: instrukcje o planowaniu zaopatrzenia, umowy planowe, decentralizacja zaopatrzenia, zasady współpracy central handlowych z centralami zaopatrzenia itp. Jednocześnie komórki branżowe PKPG oraz bardziej operatywne i energiczne centrale handlowe (zbytu) i biura sprzedaży formułują pełniejsze i posiadające już załączki systemu akty prawne, ustalające tryb zaopatrzenia i dystrybucji oraz zasady gospodarki dla poszczególnych branż lub grup materiałowych.

Pierwsze ukazują się „Zasady gospodarki wyrobami hutniczymi“ (pismo okólnie PKPG z 19.XI.49 r.), a wkrótce potem zasady gospodarki metalami nieżelaznymi oraz zasady gospodarki drewnem.

Stopniowo pod naciskiem bieżących spraw i interwencji akcja ta rozszerza się na inne dziedziny materiałowe, wskazując drogi postępowania aparatowi dystrybucji i służbie zaopatrzenia. Kolejność ukazywania się poszczególnych aktów prawnych wynikała z ważności i znaczenia danych dóbr materiałowych dla potrzeb gospodarki narodowej oraz z naprężenia bilansów tych dóbr.

Niejednokrotnie zachodziła praktyczna potrzeba zmiany lub uzupełniania poszczególnych przepisów w trakcie okresu kontyngentowego. Tak na przykład w zakresie metali nieżelaznych zmieniono przepisy w odniesieniu do II półroczu 1950 roku.

W wyniku przedstawionej akcji obowiązują w roku 1951 akty prawne wyszczególnione w poniższej tabeli:

Lp.	Przedmiot	Forma	Nr	Znak	Data	Opublikowano
1	Tryb i zaopatrzenia i dystrybucji w materiałach w roku 1951	Zarządzenie Przewodniczącego PKPG	229	BI-2- -04-5	27.X 50 r.	Biul. PKPG Nr 23 (50 r.) Gospodarka Mat. Nr. 11 (27)
2		Pismo Ok. PKPG Dep. Zaopatrz.	28	BI-1- -030-28 -1950	14.XII 50 r.	Biul. PKPG Nr 1 (51 r.) Gospodarka Mat. Nr. 12 (22)
3	Tryb zaopatrzenia i rozdzielnictwa wytworów hutniczych na rok 1951	Uchwała Prezydium Rządu	—	PR. z. -404/50	21.X.50 r.	Gospodarka Mat. Nr 11 (21)

Lp.	Przedmiot	Forma	Nr	Znak	Data	Opublikowano
4	Dodatkowe wyjaśnienie odnośnie trybu zaopatrzenia i rozdzielnictwa wytworów hutniczych w 1951 roku	Pismo Okólne PKPG Dep. Zaopatrzenia	25	BI-4- -030- -25	23.XII 50 r.	Gospodarka Mat. Nr. 4 (26)
5	Sposób zaopatrzenia w wytwory hutnicze do produkcji konstrukcji koordynowanej przez „Mostostal“	Pismo PKRG Dep. Zaopatr.	—	BI-1- -10	16.VII 50 r.	Gospodarka Mat. Nr. 8 (18)
6	Tryb zaopatrzenia i rozdzielnictwa stali szlachetnej na rok 1951	Zarz. Przew. PKPG	316	BI2- -04-4	10.X.50 r.	Biul. PKPG Nr. 24 (50 r.) Gospodarka Mat. Nr. 12 (22)
7	Tryb zaopatrzenia i rozdzielnictwa odlewów stalowych w roku 1951	Zarz. Przew. PKPG	320	BI-2- -04-6	15.XI 50 r.	Biul. PKPG Nr. 25 (50 r.) Gospodarka Mat. Nr. 12 (22)
8	Organizacja dystrybucji materiałów instalacyjno-sanitarnych	Zarządz. Przew. PKPG	—	BI8- -B103a /158	24.VI 50 r.	Biul. PKPG Nr. 15 (50 r.)
9	Tryb zaopatrzenia i rozdzielnictwa artykułów odlewniczych w roku 1951	Zarządz. Przew. PKPG	6	BI-2- -04-7	10.I.51 r.	Biul. PKPG Nr. 3 (51 r.) Gospodarka Mat. Nr. 1 (23)
10	Zasady sprzedaży żelastwa użytkowego	Pismo PKPG Dep. Zaopatr.	—	BI-4- /B101/ /7840/ /1410/49	14.XII 49 r.	Gospodarka Mat. Nr. 9 (49)
11		Pismo PKPG Dep. Bilansów T.	—	BI-4- -2039/ /B101/ /462/50	31.III 50 r.	Gospodarka Mat. Nr. 4 (14)
12		Pismo PKPG Dep. Zaopatr.	—	BI-4/ /B101/ /942/50	7.VII 50 r.	Gospodarka Mat. Nr. 8 (18)
13	Tryb zaopatrzenia i rozdzielnictwa metali nieżelaznych	Zarządz. Przew. PKPG	46	BI-2- -04-12	14.II 51 r.	Gospodarka Mat. Nr. 4 (26)
14	Gospodarka platyną i wyrobami platynowymi	Uchwała Prezyd. Rządu	—	—	13.IX 50 r.	—
15	Ograniczenia stosowania kapsli staniolowych	Zarządz. Przew. PKPG	5	BI-9- -B 501	10.I.50 r.	Biul. PKPG Nr. 3 (51 r.) Gospodarka Mat. Nr. 1 (23)
16	Gospodarka siatkami z metali nieżelaznych	Pismo Ok. PKPG Dep. Zaopatr.	21	BI1- -030- -21	11.VIII 50 r.	Gospodarka Mat. Nr. 9 (19)
17	Zasady dystrybucji artykułów śrubowych w roku 1951	Zarządz. Przew. PKPG	297	BI2- -04-3	20.X 50 r.	Biul. PKPG Nr. 23 (50 r.) Gospodarka Mat. Nr. 11 (27)
18	Zasady dystrybucji narzędzi w roku 1951	Zarządz. Przew. PKPG	305	BI2-04 2/50	3.IX.50 r.	Biul. PKPG Nr. 23 (50 r.) Gospodarka Mat. Nr. 11 (27)
19	Tryb dystrybucji i zaopatrzenia w maszyny biurowe w roku 1951	Zarządz. Przew. PKPG	28	BI2- -04-11	1.II.51 r.	Biul. PKPG Nr. 4 (51 r.)
20	Tryb zaopatrzenia i dystrybucji drewna w r. 1951	Zarządz. Przew. PKPG	15	BI-2- -04-10	12.I.51 r.	Biul. PKPG Nr. 3 (51 r.) Gospodarka Mat. Nr. 2 (24)

Lp.	Przedmiot	Forma	Nr	Znak	Data	Opublikowano
21	Tryb zaopatrzenia i dystrybucji artykułów wytwarzanych przez terenowy przemysł mat. budowlanych w roku 1951	Zarząd. Przew. PKPG	63		26.II.51 r.	Gospodarka Mat. Nr. 3 (25)
22	Dystrybucja barwników	Zarząd. Przew. PKPG	159	BI-1- -2 27	1.VII.50	Biul. PKPG Nr. 15 (50 r.) Gospodarka Mat. Nr. 9 (19)
23	Lista opakowań podlegających zabezpieczeniu i zwrotowi	Zarząd. Przew. PKPG	168	BI-9- -B-501	12.VII 50 r.	Gospodarka Mat. Nr. 9 (19)
24	Tryb kierowania zapotrzebowań na używane opakowania blaszane	Pismo PKPG Dep. Zaopatr.		BI9- -B501- -765	25.VIII 50 r.	Gospodarka Mat. Nr. 9 (19)

Wszystkie te przepisy, dotyczące poszczególnych branż, redagowane były jednak w zasadzie przez aparat wybitnie branżowy, bez jednolitych wytycznych i schematów, opracowywanych ogólnie przez organy nadrzędne. Stąd obejmują one różne, nie pokrywające się fazy procesu zaopatrzenia, regulując zagadnienia w sposób różny pod względem szczegółowości, kładąc nacisk raz na stosunki odbiorców z dystrybutorem-dostawcą, a w innym wypadku na stosunki między dystrybutorem a producentem (np. przy artykułach odlewniczych). Poszczególne akty prawne przewidują niejednokrotnie różne terminy dla tych samych czynności, mimo że nie zawsze jest to uzasadnione nawet przy uwzględnieniu specyfiki poszczególnych branż.

Przedstawiwszy powyżej aktualny stan faktyczny, należy zastanowić się w jakim kierunku winna zmierzać linia rozwojowa tej całej akcji i tych prac, bezsprzecznie ważnych z punktu widzenia funkcjonowania zaopatrzenia.

Wobec całkowicie uzasadnionych dążeń do porządkowania i unifikacji takich elementów, składających się na racjonalne i planowe przebieganie procesu zaopatrzenia i kształtowanie form gospodarki materiałowej, jak np.: jednolita instrukcja w sprawie opracowania planów gospodarczych, jednolity indeks (wykaz) materiałów, zasada decentralizacji, harmonogramowanie dostaw — postulować należy również jak najszersze scalenie i kodyfikację w jednym zbiorczym akcie prawnym wszystkich przepisów, odnoszących się do zasad dystrybucji i postępowania w sprawach zaopatrzenia wszystkich branż.

Akcją tą mogłaby się zająć jedna z komórek PKPG, stanowiąc ośrodek koordynacyjny oraz pilnując jednolitości formy, układu i redakcji. Organ ten sprawowałby zatem w pewnym sensie funkcje „Komisji Kodyfikacyjnej“.

Instrukcje Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego o sporządzaniu rocznych planów techniczno-produkcyjno-finansowych zawierają przepisy, zmierzające do oddolnego określenia i podsumowania na szczeblu centralnym po-

szczególnych elementów, stanowiących podstawowe składniki narodowych planów gospodarczych.

Teoretycznie z chwilą zatwierdzenia planów (a praktycznie znacznie wcześniej na podstawie limitów i wobec konieczności wyprzedzenia produkcji) powstaje przed aparatem dystrybucyjnym i zaopatrzeniowym cały splot czynności, których wynikiem winno być racjonalne w czasie, ilości i gatunku dostarczenie surowców i materiałów na zakład produkcyjny lub na miejsce zużycia.

Ujęcie tych wszystkich czynności w jednolite ramy nie jest rolą instrukcji o sporządzeniu rocznych planów, jakkolwiek instrukcje te przewidują niekiedy korektę planu zaopatrzenia lub kontrolę ich wykonywania (Wzór PZ2). Na działalność służb zaopatrzenia i aparatu dystrybucyjnego po ustaleniu przydziałów materiałowych składa się: dokonanie podziału w dół, zamówienia, uzgodnienie i ustalenie harmonogramów dostaw, zawarcie umów planowych, kontrola wykonania, dodatkowe wnioski, interwencje, reklamacje i sprawozdawczość. Wszystkie te czynności i fazy procesu zaopatrzenia stanowią dziś — jak to wyżej wykazano — przedmiot szeregu różnych, często niepowiązanych, aktów normatywnych. Jednolite przepisy, dotyczące zakresu czasu, formy i trybu tych czynności stanowić winny właśnie istotną treść przyszłego „Kodeksu dystrybucji i postępowania zaopatrzeniowego“, który byłby wynikiem prac proponowanej „Komisji Kodyfikacyjnej“.

„Kodeks“ winien składać się z następujących zasadniczych części:

We wstępie należałoby umieścić wskazówki ogólne, jak np.: wykaz central handlowych i biur zbytu, wykaz artykułów zagospodarowanych (rozdzielanych).

Część Ogólna winna regulować między innymi następujące sprawy: organizację i zakres działania zaopatrzenia materiałowego, zasady współpracy central handlowych z centralami zaopatrzenia, zasady harmonogramowania dostaw, zasady umów planowych, zakres decen-

tralizacji zaopatrzenia, jednolite terminy składania zamówień, znormalizowany formularz zamówień, forma dodatkowych wniosków i interwencji oraz właściwa droga ich kierowania, terminy odbioru przygotowanych materiałów, zagadnienie cesji materiałów, zasady postępowania z zamówieniami specjalnymi, zagadnienia priorytetów, system sprawozdawczości.

Część szczegółowa winna zawierać postanowienia specjalne dotyczące poszczególnych branż, jak np. podział odbiorców na grupy przy zaopatrzeniu w wytwory hutnicze, terminy wyprzedzeń przy zamawianiu wytworów hutniczych, specyficzne postanowienia przy artykułach specjalnie deficytowych i reglamentowanych, zasady kooperacji przy odlewach itp.

Tak pomyślany ogólnobranżowy zbiór zasad postępowania byłby *sui generis* prawem formalnym (proceduralnym). Jakkolwiek zatem poza zasięgiem takiego „Kodeksu“ znalazłyby się wszelkie przepisy dotyczące sposobu gospodarowania i racjonalnego używania materiałów, to jednak bardzo pożądanym byłoby, ażeby w zakończeniu podać w formie aneksu zestawienie (spis) zarządzeń i obowiązujących w tym zakresie przepisów, jak np. zakazy stosowania określonych materiałów do oznaczonych celów (blacha cynkowa do krycia dachów, ołów do uszczelniania rur, plomby ołowiane, kable miedziane itp.), zasady oszczędności poszczególnych materiałów w przemyśle i w budownictwie, zasady oszczędności paliw, zasady obowiązujące w zakresie norm zużycia, norm zapasów i upłynniania remanentów oraz zasady gospodarowania odpadkami i opakowaniami.

Tak pomyślany, usystematyzowany zbiór obowiązujących przepisów dotyczących techniki operatywnej działalności zaopatrzeniowej stałby się podstawowym instrumentem służby zaopatrzenia i narzędziem w codziennej walce materiałowców o zapewnienie we właściwym czasie, właściwej ilości i jakości surowców i materiałów dla swych fabryk, zakładów i instytucji. Kodeks byłby bazą, na której tysiące ludzi opierałoby się przy rozwiązywaniu często trud-

nych problemów, związanych z tokiem ich codziennych prac; byłby podstawowym podręcznikiem w wykonywaniu ich służbowych obowiązków i elementarzem informacji zawodowych; byłby tym, czym jest kalendarz techniczny dla inżyniera.

Nadto podkreślić należy, że „Kodeks dystrybucji i postępowania zaopatrzeniowego“ przyczyniłby się w stopniu zasadniczym do wycofania kadr zaopatrzeniowców-wielobranżowców. Obecnie bowiem znaczna większość pracowników tej służby posiada wyłącznie znajomość jednej branży, co bynajmniej nie podnosi ich kwalifikacji zawodowych i poziomu zawodowego, a tym samym nie sprzyja jakości i wydajności ich pracy. Jak najszybciej zniknąć winny wypadek, że zaopatrzeniowiec nie wie, jakimi zasadami kieruje się jego kolega, siedzący przy sąsiednim biurku i prowadzący sprawę innej branży.

Jednocześnie poszczególnym centralom handlowym (zbytu) oraz biurom sprzedaży „Kodeks“ uzmysłowiłby, że nie są one odrębnymi jednostkami w ustroju gospodarczym, lecz że stanowią one niejako koła zębate jednego ogromnego mechanizmu, kierowanego wspólnymi i współzależnymi prawidłami i że ich sprawne funkcjonowanie nie jest celem samym w sobie, lecz winno służyć interesom setek tysięcy podmiotów-odbiorców.

Zdając sobie w pełni sprawę z ogromu pracy, jaka musiałaby być włożona dla przeanalizowania, skoordynowania, scalenia, usystematyzowania, stylizacji i wypracowania właściwej koncepcji układu dotychczasowych rozproszonych zasad dystrybucji i postępowania zaopatrzeniowego oraz doprowadzenia ich do formy kodyfikacji — wyrazić należy przekonanie, że wysiłki te dadzą rezultat bardzo pożyteczny, przyczyniając się do uczynienia wielkiego kroku naprzód w zakresie sprawnego funkcjonowania naszego aparatu zaopatrzeniowego, którego wzrastające z roku na rok zadania nabierają specjalnego znaczenia wobec dalekowszocznych założeń Planu 6-letniego.

Inż. TADEUSZ GÓRECKI

Gospodarka smarami dla łożysk tocznych

Właściwy środek smarny decyduje o należy-tym funkcjonowaniu przylegających do siebie ruchomych części maszyny. Jest rzeczą ważną, żeby środek ten nie stracił swych właściwości smarnych przez dłuższy czas pracy. Niejedna awaria w maszynach spowodowana jest zastosowaniem niewłaściwego środka smarnego, co często bywa niedoceniane. Jednym z elementów w maszynie, który jest szczególnie wrażliwy na nieodpowiedni smar — jest łożysko toczne.

Nie jest rzeczą obojętną dla pracy łożyska tocznego, który środek smarny i o jakich właściwościach zostanie użyty. Każdy bowiem węzeł łożyskowy ma swoje warunki techniczne,

w których łożysko pracuje, a to wymaga właściwego środka smarnego. Najważniejszymi czynnikami wpływającymi na jego dobór są: temperatura panująca w węzle łożyskowym, możliwość przedostawania się wilgoci, ilość obrotów itp. Pominięcie tych istotnych okoliczności doprowadzić może do szybkich zmian zastosowanego niewłaściwie środka smarnego i pozbawienie go tych właściwości, które są nieodzowne dla normalnej pracy łożyska. Wynikiem takiej sytuacji może być uszkodzenie łożyska i konieczność jego wymiany, co odnosi skutek tylko na krótki czas, jeżeli istotne przyczyny niedomagań nie zostaną usunięte. Rów-

niez nieodpowiednie obchodzenie się ze środkami smarnymi przed ich użyciem może szkodliwie wpłynąć na całość i pracę łożyska.

Gospodarka nasza odczuwała w dziedzinie smarów gęstych dla łożysk tocznych pewne braki w pierwszych latach powojennych, gdy przemysł nasz nie produkował ich jeszcze w odpowiedniej ilości i w potrzebnym asortymencie. Brak odpowiednich smarów, a dość często brak zainteresowania ze strony użytkowników dla tego tematu spowodował, że w wielu wypadkach stosowano dowolny smar, jaki tylko nawiązał się pod rękę. Importowane wówczas smary dla łożysk tocznych mogły zaspokoić tylko najważniejsze dziedziny.

Były to niewątpliwie zjawiska ujemne. To też liczne wiadomości dochodziły w tym okresie do Biura Łożysk („Cebiloz“) o szkodliwych skutkach stosowania nieodpowiednich smarów, tym bardziej, że używając wtedy smarów należących do grupy tzw. „kalipsolów“ nie zwracano uwagi na różnorodny asortyment tej grupy, w których były również gatunki w zupełności nie nadające się do łożysk tocznych.

Świadomość szkodliwych skutków takiej sytuacji skłoniła „Cebiloz“ do wysunięcia wobec przemysłu naftowego zagadnienia produkowania w kraju takich smarów do łożysk tocznych, które by zaspokoili w jak największej ilości potrzeby naszej gospodarki i całkowicie uniezależniły nas od konieczności ich importowania. Ważną też rzeczą było wprowadzenie wyraźnej nomenklatury z jasnym określeniem właściwości i zakresu stosowania tych smarów. Jeszcze z początkiem r. 1950 osiągnięte zostało całkowicie w tym względzie porozumienie pomiędzy „Cebilozem“ a Centralą Produktów Naftowych (CPN), w wyniku którego CPN zobowiązała się dostarczać przemysłowi trzy gatunki smarów do łożysk tocznych, pokrywających prawie wszystkie jego potrzeby, co też zostało w zupełności zrealizowane. Smary te otrzymały oznaczenie: ŁT-1, ŁT-2 i ŁT-3. (Litery ŁT są początkowymi literami słów „łożyska toczne“).

Wiadomość o charakterystyce smarów oraz warunkach ich stosowania została przez CPN rozpowszechniona poprzez instytucje centralne, a w ślad za tym poszło zorganizowanie poradnictwa w ekspozyturach oraz w dyrekcji CPN.

Jakkolwiek od roku już dziedzina ta została całkowicie uporządkowana, to jednak wychodzą na jaw liczne niedomagania, stwierdzone przeważnie w czasie inspekcji przeprowadzanych przez „Cebiloz“ bezpośrednio w zakładach pracy, a mianowicie:

a) zupełny brak w zakładach wiadomości o istnieniu specjalnych smarów do łożysk tocznych, a tym samym stosowanie smarów nieodpowiednich, działających szkodliwie na łożysko i jego pracę;

b) pomijanie znaczenia znaków cyfrowych dodawanych do oznaczenia smaru, w wyniku czego stosowano np. smar ŁT-1 tam, gdzie powinien być użyty smar ŁT-3;

c) przechodzenie do porządku nad wskazówkami CPN o przechowywaniu i obchodzeniu się ze smarami, co ma również swe szkodliwe następstwa dla łożysk.

Wypadki takie, jako prowadzące do mniej lub więcej poważnych szkód, powinny być w zupełności zlikwidowane, co zależy tylko od stopnia zainteresowania okazywanego tym zagadnieniom ze strony użytkowników.

Smary dla łożysk tocznych produkowane w kraju mają następującą charakterystykę:

Smar ŁT - 1.

Smar ten wyprodukowany jest na mydle wapniowym. Zakres temperatur, w jakim może być stosowany wynosi — 30° C do + 50° C. Tej najwyższej temperatury przy stałym jej działaniu przekroczyć nie wolno. Dopuszczalne jest tylko krótkotrwałe działanie wyższej temperatury, ale tylko do + 60° C. Przekroczenie górnej granicy temperatury powoduje rozkład smaru na mydło i olej, a smar nie powraca więcej do swego stanu pierwotnego.

Temperatura kroplenia tego smaru wynosi ok. + 85° C, a penetracja jego przy + 25° C wynosi 200 do 290° C.

Smar ten nadaje się do warunków, w których do łożyska może się dostać nieznaczna ilość wody. Smar ten nie rozpuszcza się w wodzie, ani nie tworzy z nią emulsji, dzięki temu nie dopuszcza wilgoci do łożyska i chroni je przed rdzewieniem.

Smar ŁT - 2.

Smar ten jest wyprodukowany na mydłach sodowo-potasowych.

Zakres temperatury w jakim można go stosować wynosi — 30° C do + 70° C. Ta maksymalna temperatura nie powinna być przekroczona przy stałym jej działaniu. Dopuszczalne są jedynie krótkotrwałe działania wyższych temperatur w granicy do + 90° C. Przekroczenie maksymalnych granic temperatury, a więc przegrzanie smaru może spowodować jego rozkład i dalszą bezużyteczność.

Temperatura kroplenia tego smaru wynosi ok. + 120° C, a jego penetracja przy + 25° C wynosi 190 do 290° C.

Woda rozpuszcza ten smar czyniąc go nieużytecznym i z tego powodu nie wolno jej dopuścić do sąsiedztwa z łożyskiem. Natomiast wilgoć w atmosferze tworzy ze smarem emulsję, która w formie warstwy ochronnej nie dopuszcza do głębszego, pośredniego działania wilgoci na łożysko. Smar ten nadaje się więc dobrze jako uszczelnienie oprawy łożyska (np. w tzw. uszczelnieniu labiryntowym) lub dla ochrony łożyska przy dłuższych przestojach maszyny.

Smar ŁT-2 ma najszersze zastosowanie do łożysk tocznych.

Smar ŁT - 3.

Produkuje się go na mydle sodowym. Jest on w normalnej temperaturze bardzo gęsty i z tego powodu zakres temperatury, w jakim go należy stosować jest wysoki, a mianowicie od

+ 20° C do + 130° C. Ta górna granica nie powinna być przekroczona, jeżeli temperatura ta działa stale. Tylko krótkotrwały wzrost temperatury do + 150° C jest dopuszczalny. Smar ten pracuje najlepiej powyżej + 70° C. Przekroczenie górnej granicy temperatury może spowodować rozwarstwienie smaru i utratę jego własności smarnych.

Temperatura kroplenia wynosi ok. + 180° C, a penetracja jego przy + 25° C wynosi 180 do 260.

Podobnie jak ŁT-2 woda rozpuszcza ten smar, ale wilgoć tworzy, tak jak tam, warstwę emulsji na powierzchni, chroniąc przed dalszym przenikaniem wilgoci do łożyska. Z tego względu jest on dobrym środkiem uszczelniającym i konserwującym łożysko przy dłuższych przestojach maszyny.

Jak wynika z charakterystyki tych trzech smarów pokrywają one lwią część potrzeb dla łożysk tocznych, co odnosi się do smarów gęstych. W wypadkach, gdy zachodzi potrzeba stosowania jako środka smarnego — oleju, co w pierwszym rzędzie spowodowane jest wysoką temperaturą w węzle łożyskowym oraz wielką ilością obrotów łożyska, w rachubę wchodzi tylko olej mineralny odpowiednio rafinowany, o viskozie dostosowanej do temperatury łożyska. Informacje w tym względzie znaleźć można w Katalogu Łożysk Tocznych (CBŁT-2), wydanym przez „Cebiloz“.

W wypadkach wątpliwych, kiedy dobór właściwego środka smarnego następuje z trudnością lub wątpliwością, powinno zasięgnąć się rady CPN przez jej ekspozytury rejonowe lub w „Cebilozie“.

Gdy mowa o gospodarce środkami smarnymi, powinno się specjalnie podkreślić niedzorność

zachowania czystości przy przechowywaniu ich i obchodzeniu się z nimi. Należy bowiem zdawać sobie sprawę, że jakiegokolwiek ciała obce, dostające się do smaru, wędrują wraz z nim do łożyska, które jest na ich działanie bardzo wrażliwe. Jeżeli domieszką tą będzie woda lub inne dla stali aktywne pod względem chemicznym ciało, to albo psuje ono smar, albo atakuje łożysko, powodując na nim korozję. Jeżeli domieszkami tymi będą ciała stałe, jak piasek, opiłki, wióry itp. wówczas tworzą one wraz ze smarem dobry środek ścierny, który atakuje toczne łożyska lub wciskają się w nie i przyspieszają ich uszkodzenie.

Z powyższych względów musi smar być przechowywany w czystych i szczelnych naczyniach i nie wolno go nabierać przygodnymi narzędziami, zanieczyszczonymi lub łuszczącymi się.

Zbierając krótko powyższe wywody stwierdzić należy, że gospodarka nasza dysponuje potrzebnymi do łożysk tocznych smarami, że znajomość ich właściwości pozwala na najlepsze wykorzystanie ich i że również właściwe obchodzenie się z nimi jest nieodzowne dla utrzymania gospodarki łożyskowej na odpowiednim poziomie.

Ponieważ istnieją jeszcze liczne niedomagania w tym zakresie, przeto komórki zaopatrzenia w zakładach powinny w ścisłym porozumieniu z odpowiednim personelem technicznym ustalić potrzebny dla siebie asortyment smarów, przestrzegać prawidłowego wydawania z magazynu oraz stosowania ściśle wg oznaczeń, czyli wg potrzeb poszczególnych miejsc pracy łożysk, trzymając się zasad obchodzenia ze środkami smarnymi zarówno w magazynie, jak i w podręcznych zapasach.

Dlaczego?

Centralny Zarząd Zaopatrzenia Przemysłu Chemicznego nie kontroluje gospodarki materiałowej w zakładach przemysłu chemicznego

Powszechnie jest wiadome, że efektywne wyniki w zakresie akcji upłynnienia remanentów są uzależnione od ścisłego powiązania tej akcji z całokształtem gospodarki materiałowej, że akcja upłynnienia remanentów prowadzona w oderwaniu od innych zagadnień zaopatrzenia jest akcją fałszywie, szkodliwie, jednostronnie pojętą, że równocześnie do upłynnienia remanentów należy dążyć do usunięcia przyczyn, które powodują narastanie tych remanentów, że należy właściwie wyliczać i kontrolować wykonanie planów zaopatrzenia, sprawnie organizować gospodarkę magazynową.

Akcja upłynnienia remanentów pojmowana jako zjawisko samodzielne i polegająca na mechanicznym ujawnianiu i zbywaniu narastających remanentów prowadzi właściwie do paradoksu: zakład pracy ponosi wiele trudu i kosztów nieustannego zbywania nadmiarów, nie

troszcząc się o usunięcie źródła ich powstawania, nie dostrzega więc faktu, że tę zbędną i kosztowną pracę może i powinien zredukować do minimum, jeśli wnikliwie potraktuje całe zagadnienie.

Właśnie lustracje zakładów przemysłowych przeprowadzane przez inspektorów Przedsiębiorstwa Upłynnienia Remanentów wykazują, że niektóre zakłady dotąd jeszcze nie rozumieją, jak należy prowadzić akcję upłynnienia remanentów, żeby dawała ona jak najefektywniejsze wyniki przy jak najmniejszym nakładzie pracy i kosztów.

Notuje się fakty, że zakład troszczy się i osiąga duże rezultaty w zakresie upłynnienia nadmiarów. Mimo jednak sprawnie prowadzonej akcji nie osiąga efektu zamierzonego, tj. obniżenia posiadanych zapasów ponadnormatywnych. Mimo zbywania dużych ilości remanen-

tów, każdy następny bilans wykazuje takie same (a często nawet większe) zapasy ponadnormatywne. Gorzej, że niektóre zakłady wcale nie analizują tego rodzaju zjawiska. Zapytane nie potrafią udzielić żadnej informacji, dlatego zapasy ponadnormatywne — mimo nieustannej akcji upłynnienia — nie ulegają obniżeniu.

Na zapytanie to daje odpowiedź właśnie analiza gospodarki materiałowej, przy czym wyniki tej analizy są zupełnie oczywiste.

Oto przykład: w czasie lustracji Pomorskich Zakładów Przemysłu Fosforowego stwierdzono, że:

1. Plan zaopatrzenia przedsiębiorstwa na rok 1951 został zatwierdzony przez Centralę Zaopatrzenia Materiałowego Przemysłu Chemicznego w Gliwicach, tymczasem z całej zaplanowanej do zużycia ilości metali nieżelaznych rozchodowano w ciągu 5 miesięcy tylko ok. 3%.

2. Stany kartotekowe materiałów są niezgodne ze stanem faktycznym z powodu niewłaściwie przeprowadzonej inwentaryzacji, jak również z powodu wydawania materiałów bez asygnat rozchodowych. Rozliczenie z magazynem następuje z reguły po upływie kilku tygodni od dnia pobrania materiału. Dla przykładu może posłużyć blacha. Stan na 1.I.51 r. wynosił 1.050 kg, a tymczasem do dnia 8.II. rozchodo-

wano już 4.247 kg, chociaż w międzyczasie nie zrealizowano żadnych potrzebowań.

Równocześnie przedsiębiorstwo ujawniło i upłynniło remanentów na ok. 200 tys. zł. Czy jednak cyfra ta jest jakimkolwiek miernikiem rzeczywistego odniżenia zapasów ponadnormatywnych? Oczywiście, nie. Można znaleźć wiele argumentów na to, że właściwe ustawienie akcji upłynnienia remanentów jest niełatwe, ze względu na istniejące jeszcze trudności w zakresie właściwego rozwiązania innych powiązanych z nią zagadnień z zakresu gospodarki materiałowej. Nie ma jednak argumentów na to, że nie można skorygować niewłaściwie obliczonego zapotrzebowania, przeprowadzić dokładnej inwentaryzacji, uporządkować gospodarki magazynowej, panować nad zamówieniami i ściśle kontrolować ich realizację w powiązaniu z rzeczywistymi bieżącymi potrzebami.

Te zadania są możliwe i powinny być zrealizowane. Nie można jednak poprzestać na tym, żeby zakłady rozwiązały je we własnym zakresie. Ministerstwo i Centralny Zarząd muszą zakładowi pomóc, pouczyć, wskazać sposób najwłaściwszego wykonania. Czas już, żeby ta pomoc w terenie stała się jak najszybciej zjawiskiem powszechnym.

Instrukcja ramowa dla przemysłu

Instrukcja ramowa dla przemysłu ustalająca zakres prac nad projektem planu do NPG na rok 1952 w części dotyczącej zaopatrzenia materiałowego

Instrukcja poniższa z dnia 30 czerwca br. znak: BI-1B-01-35 ukaże się oficjalnie w ramach ogólnej instrukcji do projektu planu na 1952 rok i będzie wydana przez branżowe Departamenty PKPG.

W celu przyspieszenia prac rozpoczętych w terenie, podaje się treść instrukcji ramowej ustalającej zakres prac nad projektem planu w części zaopatrzenia materiałowego dla ministerstw przemysłowych i jednostek im podległych, opracowanej przez Departament Zaopatrzenia i Bilansów Materiałowych:

I. PLAN ZAOPATRZENIA MATERIAŁOWEGO NA 1952 ROK

W związku z nową metodologią planowania na 1952 r. opracowanie planu zaopatrzenia odbędzie się w trzech etapach:

1. Opracowanie przez Państwową Komisję Planowania Gospodarczego projektu wytycznych do planu w części dotyczącej zaopatrzenia materiałowego w ramach ogólnego projektu wytycznych do Narodowego Planu Gospodarczego i przedłożenie w terminie do 1.7.51 r. Radzie Ministrów do zatwierdzenia.

Prace przygotowawcze do projektu planu zaopatrzenia w ministerstwach i jednostkach im podległych.

2. Opracowanie przez ministerstwa i jednostki im podległe projektu planu zaopatrzenia zwanego w dalszym ciągu projektem planu zużycia, w ramach ogólnego projektu planu na 1952 rok — na podstawie wytycznych zatwierdzonych przez Radę Ministrów, rozprawdzonych przez ministerstwo w dół do najniższych jednostek planujących.

Przedłożenie projektu planu w terminie do 1.X. 1951 r. Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego.

Opracowanie przez PKPG Narodowego Planu Gospodarczego i przedstawienie do 15.XI.1951 r. Radzie Ministrów do zatwierdzenia.

3. Opracowanie w okresie czasu od ... XII. 1951 r. do ... 1952 r. szczegółowego planu zaopatrzenia w ramach ogólnych planów gospodarczych (w przemyśle w ramach planu techniczno-przemysłowo-finansowego), na podstawie zatwierdzonego Narodowego Planu Gospodarczego.

II. WYTYCZNE DO PLANU NA 1952 R. W CZĘŚCI DOTYCZĄCEJ ZAOPATRZENIA MATERIAŁOWEGO

Projekt wytycznych do Narodowego Planu Gospodarczego na 1952 r. będzie opracowany przez Państwową Komisję Planowania Gospodarczego i przedłożony Radzie Ministrów do zatwierdzenia w terminie podanym w Rozdz. I ust. 1.

Do dnia 7.VIII. 1951 r. zatwierdzone wytyczne będą doprowadzone do najniższych jednostek planujących.

Wytyczne w części dotyczącej zaopatrzenia materiałowego będą wchodziły w skład ogólnych wytycznych do Narodowego Planu Gospodarczego i będą dotyczyły:

1. limitów zużycia niektórych materiałów,
2. średnich progresywnych norm zużycia niektórych materiałów,
3. zadań oszczędnościowych w ujęciu szczegółowym (na niektóre materiały) i ogólnych.

W oparciu o wytyczne dotyczące zaopatrzenia, wytyczne produkcyjne i inne rozpoczynają się w ministerstwach i jednostkach im podległych natychmiast po otrzymaniu wytycznych, które do 7.VIII.1951 r. doprowadzone będą do najniższych jednostek planujących, prace nad projektem planu zużycia, przy czym z projektu planu nie mogą wynikać limity i normy wyższe od ustalonych w wytycznych. Mogą i powinny być natomiast niższe w celu osiągnięcia dalszych oszczędności materiałowych.

III. PROJEKT PLANU ZUŻYCIA W RAMACH OGÓLNEGO PROJEKTU PLANU NA 1952 R.

Projekt planu zaopatrzenia na 1952 r. nie będzie posiadał charakteru kompletnego planu, lecz będzie skróconym planem zużycia, podającym wskaźniki i zestawienia potrzebne do sporządzania bilansów materiałowych i Narodowego Planu Gospodarczego.

Projekt planu zużycia, który jako część składową ogólnego planu Ministerstwa obowiązane są złożyć do Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego w terminie do dnia 1.X.1951 r. będzie obejmował:

1. Ilościowo-wartościowe projekty planu zużycia materiałowego na eksploatację na 1952 rok

Sporządzone przez centralne zarządy i jednostki równorzędne na wzorach PPZ—4.

1. Do planów tych powinny wejść w ujęciu szczegółowym wszystkie materiały z wzorów uzasadniających, opracowanych przez ministerstwa na podstawie ramowych wzorów PPZ—1, 2 i 3 wg właściwej nomenklatury i w ustalonych w wykazie Nr 29a (materiałów bilansowanych w NPG na 1952 r.) kolejności i układzie działowym. Kolejność działań wykazu PKPG Nr 29a powinna być zachowana z tym, że dział „Wyrobów hutnictwa żelaza“ zamieszcza się bezpośrednio za działem „Rudy i tworzywa“. Materiały nie wymienione w wykazie Nr 29a powinny być podawane na końcu każdego działu wg nomenklatury wykazu Nr 29.

Pozostałe materiały nie wymienione szczegółowo należy podać globalnie w jednej pozycji wartościowej na samym końcu projektu planu.

2. Ilościowo-wartościowe projekty planów zużycia obejmują:

- dane ilościowe (produkcja, norma (wskaźnik) zużycia, zużycie) za 1950 r. wykonanie;
- ditto z 1951 r. — plan;
- ditto z 1951 r. — wykonanie w I półroczu;
- ditto na 1952 r. — zużycie w rozbiciu na kwartały;
- wartość zużycia wg planu na 1951 r.;
- przeliczenie wartości zużycia na 1952 r. wg norm z r. 1951;
- wartość zużycia 1952 r. wg norm tegoż roku;
- obliczenie oszczędności materiałowych na poszczególne pozycje materiałów oraz ogólnej oszczędności w cyfrach absolutnych i w procentach.

W rezultacie plan ten da dla CZ i jednostek równorzędnych:

- ogólne zużycie wszystkich materiałów planowanych szczegółowo na eksploatację;
- ogólną wartość zużycia na eksploatację;
- ogólną wartość oszczędności materiałowych w cyfrach absolutnych i w procentach.

3. Do wyżej wymienionego projektu planu dołącza się jako **uzasadnienia**:

- średnie normy (wskaźniki) zużycia materiałów oraz absolutne cyfry zużycia przez poszczególne CZ lub jednostki równorzędne materiałów zużywanych indywidualnie na jeden lub więcej wytworów lub grup wytworów (odniesień) na opracowanych przez ministerstwa wzorach opartych o ramowy wzór Nr PPZ—1 lub
- średnie normy (wskaźniki) wsadowe oraz absolutne cyfry zużycia materiałów wsadowych poszczególnych przemysłów na opracowanych przez ministerstwa wzorach opartych o ramowy wzór PPZ—2 lub
- uzasadnienia zużycia materiałów podstawowych planami zużycia sporządzanymi na wytwory, w skład których wchodzi wielka ilość materiałów podstawowych o charakterze wsadowym oraz na materiały podstawowe o charakterze wsadowym zużywane na wielką ilość wytworów — na opracowanych przez ministerstwa wzorach opartych o ramowy wzór PPZ—3.

Te same materiały odniesione do tych samych wytworów nie mogą się powtarzać na wymienionych wzorach uzasadniających. Poszczególne przemysły mogą korzystać z jednego typu wzorów wymienionych w p. 1 — 3 lub też w dwóch wzgl. wszystkich trzech typów wzorów. Przykładowo, przemysł maszynowy posiadający odlewnie uzasadnia na wzorach typu PPZ—3 zużycie wszystkich materiałów podstawowych do produkcji maszyn, na wzorach typu PPZ—2 zużycie materiałów wsadowych do odlewni, a na wzorach typu PPZ—1 zużycie materiałów zużywanych indywidualnie, jak np. węgiel, koks, kwas siarkowy do trawienia itp.

2. Ilościowo-wartościowe projekty planu zużycia materiałów na inwestycje (I) i kapitalne remonty (K) wykonywane systemem gospodarczym

Wzór PPZ—5 „I“ na inwestycje systemem gospodarczym.

Wzór PPZ—5 „K“ na kapitalne remonty systemem gospodarczym.

Plany te sporządzane przez Centralne Zarządy i jednostki równorzędne oddzielnie na inwestycje prowadzone systemem gospodarczym i oddzielnie na kapitalne remonty, ujmują szczegółowo (ilościowo-wartościowe) materiały bilansowane i rozdzielane wg listy Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego (wykaz Nr 29a). Zużycie ilościowe podaje się w rozbiciu na kwartały. Pozostałe materiały podaje się w jednej pozycji tylko w ujęciu wartościowym.

Plany zużycia powinny być oparte w zasadzie o karty obiektywne ZO—J i ZO—K oraz o karty materiałowe ZM—J i ZM—K stosownie do Instrukcji Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego Nr 27 na 1951 r.

W wyjątkowych wypadkach w razie niemożności sporządzania kart może być zastosowany inny przybliżony sposób obliczania obiektywnych potrzeb materiałowych ustalany przez właściwe ministerstwo indywidualnie w zależności od możliwości i rodzaju robót.

Sposób obliczania powinien być wyjaśniony i **uzasadniony** na właściwych wzorach w rubryce „uwagi“.

Prócz planowanego zużycia na 1952 r. należy podawać na wzorach PPZ—5 w zakresie posiadanych danych statystycznych planowane zużycie w 1951 r. i zużycie w I kwartale 1951 r.

IV. PRACE PRZYGOTOWAWCZE DO PLANU ZUŻYCIA

Prace przygotowawcze powinny objąć:

A) W przedsiębiorstwach:

1. Opracowanie i zatwierdzenie w terminie do 1.VII. 1951 r. źródłowych norm zużycia zgodnie z § 1 — 4 zarządzenia Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego Nr 178 z dnia 18 maja 1951 r. w sprawie obowiązku opracowania na 1952 r. przez jednostki gospodarki uspołecznionej progresywnych norm zużycia materiałów.

2. Wypełnienie w czasie do 7.VIII. 1951 r. ustalonych przez ministerstwa i zatwierdzonych przez PKPG wzorów (schematów), opartych na załączonym ramowym wzorze PPZ—1a odnośnie:

1950 r. — wykonania,

1951 r. — planu,

1951 r. — wykonania w I półroczu 1951 r.

oraz dokonanie wszelkich niezbędnych przeliczeń i przygotowanie danych.

Materiały należy podawać w kolejności i wg nomenklatury listy materiałów bilansowanych i rozdzielanych przez Państwową Komisję Planowania Gospodarczego na 1952 r. (wykaz PKPG Nr 29a). Odnośnie kolejności obowiązuje uwaga w Rozdz. III ust. 1 p. 1).

Materiały mające duże znaczenie w kosztach własnych dla danego przemysłu a nie umieszczone na liście PKPG powinny być podawane na końcu każdego działu wg nomenklatury wykazu Nr 29.

Wykaz materiałów objętych wzorem PPZ—1a ustali ministerstwo.

Wytwory należy podawać w zasadzie wg nomenklatury planu produkcyjnego do Narodowego Planu Gospodarczego. Nomenklaturę wytworów oraz innych odniesień ustali ministerstwo stosownie do ustępu C. 2 niniejszego rozdziału.

3. Częściowe wypełnienie w czasie do 7.VIII. 1951 r. ustalonych przez ministerstwa i zatwierdzonych przez PKPG (schematów) wsadowych opartych na załączonym ramowym wzorze PPZ—2a z uwzględnieniem specyfiki przemysłów i wytworów. Wzór ten może być przez przedstawienie rubryk zastosowany również dla sporządzenia planu uzysków.

Wypełnić należy rubryki dotyczące:

1950 r. — wykonania,

1951 r. — planu,

1951 r. — wykonania w I półroczu 1951 r.

oraz dokonać wszelkich niezbędnych przeliczeń i przygotować jak największą ilość danych.

Pod normą wsadową należy rozumieć ogólną ilość materiałów zużywanych łącznie na wytworzenie jednostki określonego produktu. Stosowanie norm indywidualnych nie daje przy wsadach rezultatów porównywalnych, gdyż mniejsze zużycie jednego materiału może być związane ze zwiększeniem zużycia innego materiału wchodzącego w skład wsadu.

Przykłady materiałów wsadowych:

1) wytwór: żeliwo,

wsad: surówka, złom żeliwny, złom stalowy, żelazo-stopy itd.,

2) wytwór: papier,

wsad: celuloza, ścier, makulatura, kaolín itd.

Pojęcie wsadu może być odwrócone: wsadem może być jednorodny materiał, otrzymuje się natomiast szereg produktów.

Przykład uzysków z wsadu:

1) wsad: węgiel kopalniany koksujący,
uzyski: koks, gaz, benzol itd.

Materiały wsadowe mogą dawać nie jeden, lecz kilka wytworów co wymaga rozbudowania pozycji „produkcja“ (Wzór PPZ—2a Dział II — wykorzystanie): przez wymienienie wszystkich otrzymanywanych wytworów oraz podsumowanie ogólnej produkcji dla ustalenia strat i odpadów.

Podstawową zasadą dla wzorów wsadowych musi być ujęcie wielkości strat materiałowych (ubytków) w wyniku samego procesu technologicznego w cyfrach absolutnych i w procentach. Straty materiałowe (odpady) możliwe do wykorzystania powinny być ujęte oddzielnie.

Odnośnie wykazu wytworów i materiałów wsadowych obowiązują zasady podane w ust. 2 z tym, że nomenklaturę wytworów wsadowych i wsadów ustali ministerstwo stosownie do ustępu C. 3 niniejszego rozdziału.

O ile w skład wsadów wchodzi w niewielkich ilościach różne materiały wymienione lub nie wymienione w liście Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego, mogą być one podane zbiorowo pod nazwą „inne“.

4. Wypełnienie w czasie do 7.VIII. 1951 r. ustalonych przez ministerstwa i zatwierdzonych przez Państwową Komisję Planowania Gospodarczego wzorów (schematów) opartych na załączonym ramowym wzorze PPZ—3a odnośnie:

1950 r. — wykonania ogółem bez rozbicia na wytwory,

1951 r. — planu ogółem bez rozbicia na wytwory,

1951 r. — wykonania w I półroczu 1951 r. — ogółem bez rozbicia na wytwory,
oraz dokonanie wszelkich niezbędnych przeliczeń i przygotowanie jak największej ilości danych.

Wzór ten przeznaczony jest do zaplanowania zużycia na wytwory, w skład których wchodzi wielka ilość materiałów podstawowych o charakterze wsadowym oraz do zaplanowania zużycia materiałów o charakterze wsadowym zużywanych na wielką ilość wytworów.

Wzór ten daje po kompletnym wypełnieniu:

1. wielkość zużycia wszystkich materiałów potrzebnych do wykonania danego wytworu lub danej grupy wytworów,

2. normy zużycia poszczególnych materiałów na dany wytwór lub grupę wytworów oraz średnie normy (wskaźniki),

3. współczynnik zużycia tj. stosunek wagi zużytych materiałów do wagi wytworów,

4. straty i odpady,

5. globalne zużycie poszczególnych materiałów w zakładzie.

Otrzymuje się więc cały materiał potrzebny do analizy zużycia: indywidualne normy, średnie normy (wskaźniki), zużycie poszczególnych materiałów, wielkość strat i odpadów, współczynniki zużycia, w odniesieniu do poszczególnych wytworów i do całego przedsiębiorstwa.

Planem zużycia powinny być objęte materiały wg wykazu PKPG Nr 29a oraz inne najważniejsze (odlewki żeliwne, odlewki staliwne itp.). Pozostałe drobne materiały mogą być podawane zbiorczo w jednej rubryce „różne“, niezależnie od tego czy są bilansowane przez PKPG czy też nie.

Wytwory należy podawać w zasadzie wg nomenklatury planu produkcyjnego do Narodowego Planu Gospodarczego.

Nomenklaturę wytworów oraz listę materiałów podawanych szczegółowo ustali ministerstwo stosownie do ustępu C—4 niniejszego rozdziału.

B) W centralnych zarządach i jednostkach równorzędnych:

1. Doprowadzenie do 7.VIII. 1951 r. wytycznych wymienionych w Rozdz. II do podległych jednostek planujących.

2. Nadzór i kontrola prac przygotowawczych prowadzonych w przedsiębiorstwach w zakresie podanym w poprzednim ustępie A) 1—4.

3. Przygotowania materiałów do ustalonych przez ministerstwa i zatwierdzonych przez PKPG wzorów (schematów) opartych na załączonych ramowych wzorach PPZ—1, PPZ—2, PPZ—3.

Wzory te są zbiorczymi wzorami dla wypełnionych przez przedsiębiorstwa wzorów PPZ—1a, PPZ—2a, PPZ—3a.

- 1) **Wzór PPZ—1** — jest uzasadnieniem zużycia w skali CZ materiałów zużywanych indywidualnie na jeden i więcej wytworów lub grup wytworów (odniesień), na które nie wypełnia się wzorów PPZ—2 i 3). Zawiera on normy (wskazniki) zużycia wszystkich najważniejszych przedsiębiorstw oraz obliczeń średnioważonej normy (wskaznika) w skali przemysłu. Zawiera on również dane orientacyjne i cyfry zużycia, dla poszczególnych przedsiębiorstw i dla całego przemysłu.

Obejmuje:

- 1950 r. — wykonanie,
- 1951 r. — plan,
- 1951 r. — wykonanie w I półroczu,
- 1952 r. — plan.

Cenę i wartość zużycia 1952 r.

Ilościowe rozbieżności zużycia 1952 r. na kwartały.

Wzór ten jest wypełniony oddzielnie dla każdego materiału i każdego wytworu (odniesienia).

W okresie prac przygotowawczych mogą być zastosowane wzory i wypełnione rubryki: materiał, jedn. miary, wytwór (odniesienie) oraz rubryki 1 i 2.

- 2) **Wzór PPZ—2** — jest uzasadnieniem zużycia materiałów wsadowych w skali CZ i posiada identyczny układ rubryk jak wzór PPZ—2a.

Obejmuje:

- 1950 r. — wykonanie,
- 1951 r. — plan,
- 1951 r. — wykonanie w I półroczu,
- 1952 r. — plan.

Cenę i wartość zużycia 1952 r.

Ilościowe rozbieżności zużycia 1952 r. na kwartały.

Wzór ten jest wypełniony oddzielnie dla każdego wytworu lub grupy wytworów o charakterze wsadowym.

W okresie prac przygotowawczych mogą być przygotowane wzory i wypełniane rubryki: nazwa grupy wytworów lub wytworu, jednostka miary materiału i wytworu oraz rubryki 1 i 2.

- 3) **Wzór PPZ—3** — jest uzasadnieniem zużycia materiałów podstawowych na wytwory nie objęte wzorami PPZ—1 i PPZ—2 w skali CZ.

Wzór posiada identyczny układ rubryk jak wzór PPZ—3a.

Obejmuje:

- 1950 r. — wykonanie ogółem bez rozbieżności na wytwory,
- 1951 r. — plan ogółem bez rozbieżności na wytwory,
- 1951 r. — wykonanie w I półroczu ogółem bez rozbieżności na wytwory,

1952 r. — plan zużycia na poszczególne wytwory i ogółem.

Cenę i wartość zużycia 1952 r.

Ilościowe rozbieżności zużycia 1952 r. na kwartały.

Wzór ten jest wypełniony dla całego CZ wzgl. w rozbieżności na działy wg wykazu Nr 29a.

W okresie przygotowawczym mogą być przygotowane wzory i wypełnione rubryki 1 i 2 oraz wstawione nazwy wytworów.

C) W ministerstwach:

1. Opracowanie w terminie do dnia 15.VII. 1951 r. wzorów (schematów) uzasadniających dla Centralnych zarządów i przedsiębiorstw na podstawie załączonych wzorów ramowych PPZ—1a, 1, 2a, 2, 3, 3a i uzyskanie zatwierdzenia ich przez Państwową Komisję Planowania Gospodarczego. Wszystkie wzory zatwierdzone przez Departament Zaopatrzenia i Bilansów Materiałowych przed wydaniem niniejszej instrukcji są obowiązujące.

2. Ustalenie do 15.VII. 51 r. listy materiałów, wytworów lub innych właściwych odniesień, na które będą sporządzane wzory PPZ—1a i PPZ—1.

3. Ustalenie do 15.VII. 51 r. listy wytworów, na które będą sporządzane wzory wsadowe PPZ—2a i PPZ—2.

Ustalenie listy materiałów wsadowych, które będą podawane szczegółowo w rubr. 2 wymienionych wzorów.

4. Ustalenie do 15.VII. 51 r. listy materiałów i wytworów nie objętych wzorami PPZ—1 i 2, na które będą opracowane wzory PPZ—3a i PPZ—3.

Wzorami PPZ—1a, 2a, 2, 3a, 3 muszą być objęte materiały bilansowane i rozdzielane wg listy Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego (Wykaz PKPG nr 29a), o ile są używane jako materiały podstawowe, pomocnicze bezpośrednie, paliwo, opakowanie oraz jako najważniejsze materiały pomocnicze pośrednie i inne, jak również materiały mające duże znaczenie dla danego przemysłu, a nie umieszczone w wyżej wymienionym wykazie.

Z powyższego wynika, że nie wszystkie materiały wykazu Nr 29a muszą być planowane szczegółowo. Przykładowo kontyngentobiorcy wyrobów hutniczych wymienieni na liście Nr 3 będą planować jedynie wartościowo w ogólnej pozycji zbiorczej na wzorze PPZ—4.

Ilości drobne wszelkich innych materiałów nie powinny być również planowane szczegółowo.

Przy planowaniu opakowań należy z reguły uzasadniać zwrotność.

Zasady planowania opakowań są podane w załączniku do niniejszej instrukcji.

Wytwory należy podawać w zasadzie wg nomenklatury planu produkcyjnego do Narodowego Planu Gospodarczego, przy czym wszędzie tam, gdzie to jest możliwe i celowe, należy odnosić normy do wytworów raczej w ujęciu szerszym (grupowym) a nie węższym (asortymentowym i indywidualnym).

Przykładowo normę zużycia siarczanu glinu można odnieść wg nomenklatury planu produkcyjnego do produkcji papieru ogółem lub też do produkcji papierów: gazetowego, drukowego, piśmiennego itp. oddzielnie. O ile tylko grupowa norma jest w dostatecznym stopniu porównywalna, tj. dość dokładna do ustalenia zużycia dla różnych wielkości produkcji i ustalenia oszczędności materiałowych, lepiej jest

dla celów, dla których służy projekt planu, zastąpić wielką ilość norm indywidualnych jedną normą grupową.

W danym wypadku w bilansach materiałowych siarczaniu glinu, nie jest ani celowe, ani możliwe rozbijanie produkcji papieru na poszczególne asortymenty, ustala się więc normę grupową na produkcję papieru ogółem. Nieco mniejsza dokładność normy grupowej jako wskaźnika porównywalnego, rekompensuje jego przejrzystość i łatwość operowania jedną cyfrą zamiast kilkunastoma.

Natomiast przykładowo w przemyśle ciężkim dla wytworów o charakterze podstawowym i indywidualnym, jak np. dla lokomotyw, ciągników, wagonów masowej produkcji, obrabiarek ciężkich itp. należy stosować normy indywidualne — jednakże i w tym przemyśle dla wyrobów mniej ważnych, drobnych i wieloasortymentowych, masowej produkcji (sru by, niły, narzędzia, naczynia itp.) należy się ograniczać do jak najszerszego układu grupowego.

W tych wypadkach, gdy właściwe odniesienie dla normy zużycia zostało uzgodnione z Departamentem Zaopatrzenia i Bilansów Materiałowych — jest ono obowiązujące. We wszystkich ważniejszych i wątpliwych wypadkach ustalone przez ministerstwa odniesienia powinny być również uzgadniane z ww. Departamentem PKPG.

5. Doprowadzenie wytycznych wymienionych w Rozdz. II do centralnych zarządów i jednostek równorzędnych w takim terminie, aby wytyczne dotarły do najniższych jednostek planujących do 7.VIII. 1951 r.

6. Nadawanie ogólnego kierunku pracom przygotowawczym w terenie i nadzorowanie tych prac.

V. OPRACOWANIE PROJEKTU PLANU ZUŻYCIA W RAMACH OGÓLNEGO PROJEKTU PLANU NA 1952 R.

1. Zakres prac w przedsiębiorstwach obejmuje:

- 1) ostateczne wypełnienie wzorów PPZ—1a, 2a, 3a, z podaniem wartości i rozbiem zużycia w 1952 r. na kwartały;
- 2) sporządzenie po wypełnieniu wymienionych w p. 1 wzorów ilościowo-wartościowego projektu planu zużycia materiałowego na eksploatację na wzorze PPZ—4a wg wyjaśnień podanych na odwrocie wzoru i wskazówek podanych w Rozdz. III ust. 1;
- 3) sporządzenie ilościowo-wartościowych projektów planów zużycia materiałów na inwestycje i kapitalne remonty wykonywane systemem gospodarczym na wzorach PPZ—5a, stosownie do objaśnień na wzorze i wskazówek podanych w Rozdz. III ust. 2.

Wypełnione wzory PPZ—1a, 2a i 3a wysyłają przedsiębiorstwa niezwłocznie do centralnych zarządów i jednostek równorzędnych.

Wzory PPZ—4 i PPZ—5a mogą być wysłane później po ich ukończeniu.

Terminy ustalać centralne zarządy.

3. Zakres prac w centralnych zarządach i jednostkach równorzędnych obejmuje:

- 1) wypełnienie wzorów PPZ—1—2—3 na podstawie otrzymanych z przedsiębiorstw wzorów PPZ—1a, 2a i 3a z podaniem wartości i rozbiem zużycia na kwartały.

Obliczanie średnioprogresywnych norm (wskaźników) zużycia powinno być oparte na przeanalizowaniu, skontrolowaniu i ewent. skorygowaniu norm

przedsiębiorstw, a nie jedynie na mechanicznym wyliczeniu średnoważonej normy.

2) Sporządzenie ilościowo-wartościowych planów zużycia materiałowego na eksploatację, na wzorach PPZ—4, które są zbiorczymi wzorami dla wypełnianych w przedsiębiorstwach wzorów PPZ—4a.

3) Sporządzenie ilościowo-wartościowych planów zużycia materiałów na inwestycje i kapitalne remonty wykonywane systemem gospodarczym na wzorach PPZ—5, które są zbiorczymi wzorami dla wypełnianych w przedsiębiorstwach wzorów PPZ—5a.

4) Nadawanie ogólnego kierunku pracom nad projektem planu w przedsiębiorstwach i nadzorowanie tych prac.

5) Analiza projektów planów sporządzonych przez przedsiębiorstwa.

6) Przesłanie kompletnego projektu planu centralnego zarządu do ministerstwa w terminie przez nie ustalonym.

4. Zakres prac w ministerstwach obejmuje:

1) Nadawanie ogólnego kierunku pracom nad projektem planu centralnego zarządu i nadzorowanie tych prac.

2) Analiza projektów planów sporządzanych przez centralne zarządy.

3) Przesyłanie projektów planów w terminie do 1.X. 1951 r. do Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego.

5. Wycena pozycji ilościowych powinna się odbyć wg cen zbytu wzgl. cen hurtowych ważnych w dniu 1.3. 1951 r., przy czym ceny hurtowe mogą być stosowane tylko w tych wypadkach, gdy dostawa danego materiału odbywa się na szczeblu hurtu.

W wypadku materiałów wieloasortymentowych lub materiałów podawanych grupowo, gdy dla poszczególnych asortymentów lub materiałów obowiązują różne ceny, powinny być obliczane na pomocniczych formatach średnie ceny.

6. Ilościowo-wartościowe projekty planów zużycia materiałów na eksploatację, inwestycje i kapitalne remonty (syst. gospodarczy) tj. wzory PPZ—4, PPZ—5 I i PPZ—5K powinny być tak sporządzone, aby wycinki tych planów mogły być przez Centralne Zarządy i jednostki równorzędne przesłane do właściwych branżowych central handlowych (dystrybutorów).

Lista właściwych dystrybutorów dla materiałów wykazu PKPG Nr 29a będzie opracowana przez Departament Zaopatrzenia i Bilansów Materiałowych i przesłana ministerstwu.

Centralne zarządy i jednostki równorzędne obowiązane są wycinki te przesyłać dystrybutorom do dnia 28.IX. 1951 r.

7. Niezależnie od złożenia projektu planu zużycia na 1952 r. w trybie przewidzianym zarządzeniem Przewodniczącego PKPG Nr 90 z dnia 23 marca 1951 r., ministerstwa złożą jeden komplet projektu planu zużycia, obejmujący projekt planów wszystkich podległych centralnych zarządów i jednostek równorzędnych w Departamencie Zaopatrzenia i Bilansów Materiałowych Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego.

8. Instrukcja powyższa jest instrukcją ramową. Na jej podstawie ministerstwa opracują własne szczegółowe instrukcje, które nie naruszając zasady i rozmiaru prac przewidzianych w instrukcji ramowej uwzględnią specyficzne warunki produkcji i zużycia materiałów podległych jednostek.

Wzór PPZ — 1

Ministerstwo

CZ

Dział wg listy PKPG (Nr 29a)

Ramowy wzór uzasadnienia dla Centralnych Zarządów i jednostek równorzędnych)**

Średnie normy zużycia i ogólne zużycie

Materiał

Jednostka miary

Wytwór

(odniesienie)

Jednostka miary

(jedn. odniesienia)

Lp.	PRZEDSIĘBIORSTWO	1950 rok			1951 rok			1951 rok*)			1952 rok plan					Rozbicie ilościowe zużycia na kwartały				
		wykonanie			plan			wykonanie w I półroczu			Produkcja	Progresywna norma zużycia	Zużycie	Cena	Wartość zużycia					
		Produkcja	Norma zużycia (wskaznik)	Zużycie	Produkcja	Norma zużycia	Zużycie	Produkcja	Norma zużycia (wskaznik)	Zużycie						I	II	III	IV	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	
1	Przedsiębiorstwo „a”																			
2	„b”																			
3	„c”																			
4	„d”																			
5	„e”																			
	Inne drobne przedsiębiorstwa ogółem																			
	R a z e m		x			x			x			x			x					
	Średnia norma zużycia	x		x	x		x	x		x	x		x	x	x	x	x	x	x	x

*) względnie faktyczne wykonanie w innych okresach czasu 1951 r.

**) Wypełnia się na materiały zużywane indywidualnie na jeden i więcej wytworów lub grup wytworów (odniesień), na które nie wypełnia się wzorów PPZ — 2 i 3.

Na każdy materiał i każdy wytwór (odniesienia) wypełnia się oddzielny wzór.

(Przykładowo — o ile jeden materiał używa się na 5 wytworów, wypełnia się 5 wzorów).

U w a g a : 1. W rubrykach „produkcja“ podać wielkość odniesienia, o ile norma nie jest odniesiona do produkcji.

2. Wszystkie dane dla poszczególnych przedsiębiorstw wynikają z wzorów Nr 1a.

Wzór PPZ — 1a

Ministerstwo

CZ

Przedsiębiorstwo

Ramowy wzór uzasadnienia dla przedsiębiorstw)**

Normy zużycia i wielkość zużycia

Materiały wg wykazu PKPG Nr (29a)

Materiały poza wykazem PKPG Nr 29a

(niepotrzebne skreślić)

Lp.	Materiał		Wytwór (odniesienie)		1950 r. wykonanie			1951 r. plan			1951 r.*) wykon. w I półr.			1952 rok — plan					Rozbicie zużycia ilościowe na kwartały				
	N A Z W A	Jednostka miary	N A Z W A	Jednostka miary (odniesienia)	Produkcja	Norma zużycia (wskaznik)	Zużycie	Produkcja	Norma zużycia	Zużycie	Produkcja	Norma zużycia (wskaznik)	Zużycie	Produkcja	Progresywna norma zużycia	Zużycie	Cena	Wartość zużycia					
																			I	II	III	IV	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	

*) Względnie faktyczne zużycie w innych okresach czasu 1951 r.

**) Wypełnia się na materiały, zużywane indywidualnie na jeden lub więcej wytworów lub grup wytworów (odniesień), na które nie wypełnia się wzorów PPZ — 2a i 3a.

U w a g a : 1. W rubryce 4 podać właściwe odniesienie o ile norma nie jest odniesiona do produkcji.

2. W rubryce 5 podać właściwą jednostkę odniesienia o ile norma nie jest odniesiona do produkcji.

3. W rubryce „produkcja“ podać wielkość odniesienia o ile norma nie jest odniesiona do produkcji.

Ministerstwo

C Z

Przedsiębiorstwo

1. Wsad Na

Wypełnia się na materiały wsadowe, na które nie
wypełnia się wzorów PPZ-1, 1a i 3, 3a.

**Ramowy wzór uzasadnienia na wsady dla przedsiębiorstw (Wzór nr 2)
względnie dla Centralnych Zarządów i jednostek równorzędnych (Wzór nr 2)**

(Nazwa wytworu lub grupy wytworów)

Lp.	M A T E R I A Ł W S A D O W Y	1 9 5 0 r. wykonanie		1951 r. p l a n		1951 r.* wykon. w I półr.		1 9 5 2 — p l a n				rozbieżność zużycia na kwart. (ilościowe)					
		zużycie na jednostkę	zużycie ogółem	zużycie na jednostkę	zużycie ogółem	zużycie na jednostkę	zużycie ogółem	zużycie na jednostkę	zużycie ogółem	ceną	Wartość zużycia			I	II	III	IV
		3	4	5	6	7	8	9	10	11	12			13	14	15	16
1	Material »a«	0,625	5.000														
2	„ »b«	0,375	3.000														
3	„ »c«	0,063	500														
4	„ »d«	0,063	500														
5	„ »e«	0,186	1.500														
	Materialy wsadowe																
	R a z e m	1.312	10.500														
II. W y k o r z y s t a n i e																	
Lp.	Wyszczególnienie	% %	w cyfrach absol.	% %	w cyfrach absol.	% %	w cyfrach absol.	% %	w cyfrach absol.								
1	Produkcja	76	8.000														
2	Straty (odpady) wykorzystane	19	2.000														
3	Straty (odpady) nie- wykorzystane	5	500														
	R a z e m	100%	10 500														

*) względnie faktyczne zużycie w innych okresach czasu 1951 r.

Uwagi i objaśnienia:

1. Wzór Nr 2 jest zbiorczym wzorem w skali CZP lub jednostek równorzędnych dla wzorów przedsiębiorstw (Nr 2a).
2. Wartość rubryk 3, 5, 7 i 9/I pomnożone przez produkcję z rubryk 4, 6, 8, 10/II poz. 1 daje „zużycie ogółem“ z rubryk 4, 6, 8, 10/I.
3. Wartości % z rubryk 3, 5, 7, 9/II otrzymuje się przez podzielenie wartości z rubryk 4, 6, 8, 10/II przez wartość rubryk 4, 6, 8, 10/I „Materialy wsadowe razem“ i pomnożenie przez 100.
4. Wzory wypełnia się oddzielnie dla każdego wytworu wsadowego (żeliwo, surówka itp.), względnie dla każdej grupy wytworów lub asortymentów (papier, tektura, tkaniny wełniane itp.), stosując tam, gdzie to jest możliwe i celowe, ujęcie grupowe wg nomenklatury planu produkcyjnego do NPG.
5. W rubrykach 3 i 4 dokonano przykładowego obliczenia poszczególnych pozycji, przyjmując wielkość produkcji 8.000. e

Ministerstwo
 C Z
 Przedsiębiorstwo

Normy i plan zużycia
 wzór PPZ — 3a — dla przedsiębiorstw
 „ PPZ — 5 — dla CZP i jednostek równorzędnych

Lp.	NAZWA MATERIAŁU	Plan zużycia materiałów w 1952 r.										Zużycie ogółem w 1950 r.		Planowane zużycie ogółem w 1951 r.		Zużycie *) w 1951 r. w I półroczu		1951 r. cena	Wartość zużycia 1952 r.	Zużycie w 1952 r. w rozbięciu na kwartaly (ilościowe)			
		wytwór		W y t w ó r		W y t w ó r		różne wytwory niewyszczególn.		ogółem wytwory		norma (wskaznik)	zużycie	norma	zużycie	norma (wskaznik)	zużycie			I	II	III	IV
		norma	zużycie	norma	zużycie	norma	zużycie	norma	zużycie	norma	zużycie												
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24
1	Materiał »a«			1.145	1.000																		
2	„ »b«			0.145	1.000																		
3	„ »c«			0.07	500																		
4	„ »d«			0.29	2.000																		
5	„ »e«			0.07	500																		
6	„ »f«			0.14	1.000																		
7	„ »g«			0.14	10.000																		
8	pozostałe materiały ogółem			0.43	3.000																		
II	Zużycie wszystkich materiałów ogółem			1.043	10.000																		
	Wykorzystanie																						
Lp.	Wyszczególnienie	w %	w cyfr. absol.	w %	w cyfr. absol.	w %	w cyfr. absol.	w %	w cyfr. absol.	w %	w cyfr. absol.	w %	w cyfr. absol.	w %	w cyfr. absol.	w %	w cyfr. absol.						
1	Produkcja			70	7.000																		
2	Odpady wykorzystane do produkcji			10	1.000																		
3	Odpady wykorzystywane jako złom			15	1.500																		
4	Straty			5	500																		
	K a z e m			100	10.000																		

*) względnie faktyczne zużycie w innym okresie czasu 1951 r.

Uwagi i objaśnienia

1. W rubrykach 3 — 10/I podaje się normy i zużycie dla wszystkich wytworów produkowanych w przedsiębiorstwie (wzór 3a) i w CZP (wzór 3). Materiały podaje się indywidualnie (asortymentowo) grupowo lub dla mniej ważnych wytworów ogółem w jednej pozycji zbiorczej. Ilość tych rubryk zależy od ilości wytworów.
2. Rubryki 11 i 12/I dają ogólne zużycie i średnią normę dla wszystkich wytworów produkowanych w przedsiębiorstwie (wzór 3a) i w CZP (wzór 3) objętych planami zużycia.
3. Przy wielkiej ilości rubryk „wytwór“ należy dla rubryk rzędu „3 — 10“ stosować oddzielnie karty. Ilość tych kart zależy od ilości wytworów, które należy wyszczególnić.
4. Rubryki 11 — 24 wypełnia się wówczas na ostatniej karcie, która jest właściwym wzorem. Karty obejmujące poszczególne wytwory są załącznikami.
5. Wzór Nr 3 jest zbiorczym wzorem w skali CZP, dla wzorów przedsiębiorstw (Nr 3a).
6. Wartość rubryk 3, 5, 7, 9, 11, 13, 15, 17/I pomnożone przez produkcję rubryk 4, 6, 8, 10, 12, 14, 16, 18/II poz. 1 daje zużycie z rubryk 4, 6, 8, 10, 12, 14, 16, 18/I.
7. Wartości procentowe z rubryk 3, 5, 7, 9, 11, 13, 15, 17/II otrzymuje się przez podzielenie wartości rubryk 4, 6, 8, 10, 12, 14, 16, 18/II przez wartość tychże rubryk I pozycja „zużycie wszystkich materiałów — ogółem“ i pomnożenie przez 100.
8. W rubrykach 5 i 6 dokonano przykładowego obliczenia poszczególnych pozycji, przyjmując produkcję 7000 t. Zużycie wszystkich materiałów ogółem na jednostkę produkcji daje współczynnik zużycia (Rozdz. IV A ust. 4 instrukcji). Współczynnik ten w przytoczonym przykładzie wynosi 1,43 i stanowi sumę norm zużycia wszystkich materiałów używanych na produkcję danego wytworu, lub też wynika z podzielenia ogólnego zużycia materiałowego na dany produkt (rubr. 6/I) pozycja „zużycie wszystkich materiałów ogółem“ przez wielkość produkcji (rubr. 6/II) pozycja „produkcja“.

**) Sporządza się na wytwory, w skład których wchodzi wielka ilość materiałów podstawowych o charakterze wsadowym oraz na materiały podstawowe o charakterze wsadowym zużywane na wielką ilość wytworów.

Wzór PPZ — 4a — dla przedsiębiorstw
 Wzór PPZ 4 — dla centralnych zarządów
 Ministerstwo
 CZ
 Przedsiębiorstwo

**Ilościowo-wartościowy projekt planu zużycia materiałowego
 na eksploatację na 1952 r.**

Arkusz nr
 Ilość arkuszy
 **) Produkcja ogółem w 1951 r. a
 „ „ „ 1952 r. b
 % wzrostu produkcji $\frac{b-a}{a} \times 100$

Lp.	NAZWA MATERIAŁU LUB GRUPY MATERIAŁOWEJ	Jednostka miary	W y r ó b (odniesienia)		P l a n i I l o ś c i o w y																Cena jednostkowa lub średnia	Plan wartościowy			Oszczędność w 1952 r.		U w a g i
					1 9 5 0 wykonanie			1 9 5 1 p l a n			1 9 5 1 ^{*)} wykonanie w I polr.			1 9 5 2 p l a n						Wartość zużycia wg planu 1951 r.		Wartość zużycia 1952 wg normy wykonania 1951	Wartość zużycia 1952 wg normy 1952	Wartość w 1952	w %/o		
					Produkcja	Norma zużycia (wskaznik)	Zużycie	Produkcja	Norma zużycia	Zużycie	Produkcja	Norma zużycia	Zużycie	Z u ż y c i e													
														Ogółem	I kwart.	II kwart.	III kwart.	IV kwart.	17x22	15x15x22		17x22	24—25	26:24x100			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28
Razem																											
Materiały planowane wartościowo																											
Ogółem																											

*) wzgl. faktyczne zużycie w innym okresie czasu 1951 r.

**) Podaje się ogólną produkcję przedsiębiorstwa wzgl. CZP w ujęciu wartościowym.

O b j a ś n i e n i e :

A) W zakresie materiałów, na które zostały opracowane normy zużycia.

I. Wzór PPZ — 4a — dla przedsiębiorstw:

1. Wypełnia się dla wszystkich materiałów wzgl. grup materiałowych wymienionych szczegółowo na wzorach PPZ — 1a, 2a i 3a wg nomenklatury materiałów i wytworów (odniesień) użytej w wyżej wymienionych wzorach (Nomenklatura materiałów: wg wykazu Nr 29a PKPG — wytworów wg planu produkcji przemysłowej do NPG).
2. Na każdy materiał i każde odniesienie wypełnia się oddzielną poz. (rubr. 1, 2 i 4) z wyjątkiem materiałów wzorów 3a, na które podaje się jedną pozycję na każdy materiał bez rozbicia na wyroby. W tym wypadku w rubr. 4 zamiast „nazwy wyrobu“ wpisuje się „PPZ — 3a“.
3. Materiały nie wymienione w wykazie nr 29a podaje się na końcu poszczególnych działów wg nomenklatury wykazu Nr 29.
4. Obowiązuje kolejność działów oraz kolejność materiałów przyjęta w wykazie Nr 29a z tym, że dział „Wyroby hutnictwa żelaza“ umieszcza się bezpośrednio za działem „Rudy i Tworzywa“.
5. Materiały podawane w jednej pozycji wartościowo — wymienia się na samym końcu po wszystkich działach wykazu Nr 29a i po materiałach nie wymienionych w wyż. wym. wykazie.
6. O ile zużycie materiału odnosi się nie do produkcji, wówczas we wszystkich rubrykach „produkcja“ (rubr. 6, 9, 12, 15) podaje się wielkość właściwego odniesienia (zużycia wody, ilość robotniko-godzin itp.).

II. Wzór PPZ 4 dla Centralnych Zarządów:

1. Wypełnia się przez sumowanie wzorów PPZ — 4a poszczególnych przedsiębiorstw lub też na podstawie wzorów PPZ — 1, 2 i 3. W tym ostatnim wypadku pozycja „materiały planowane wartościowo“ musi być obliczona sumowaniem tej pozycji z wzorów PPZ — 4a.
2. Poza tym pozostają w mocy wyjaśnienia dla wzorów PPZ — 4a podane w ust. 1, 1 — 6.

B) W zakresie materiałów, na które nie zostały opracowane normy, dla których przyjmuje się inne zasady obliczania oszczędności lub które planuje się tylko wartościowo.

1. W rubr. 4 należy podać cel zużycia (opisowo).
2. Rubryki 6, 7, 9, 10, 12, 13, 15, 16 mogą nie być wypełnione.
3. Przy materiałach planowanych tylko wartościowo rubryk 5 — 22 nie wypełnia się.
4. Rubryka 24 otrzymuje brzmienie:
 „Wartość zużycia w 1952 r. bez założeń oszczędnościowych“.
5. Podstawą obliczania wartości zużycia bez założeń oszczędnościowych powinna być wyczerpująco uzasadniona w rubr. „uwagi“ lub w razie braku miejsca na oddzielnym arkuszu.
 Podajemy przykładowo kilka uzasadnień:
 1. Przyjmuje się wzrost zużycia proporcjonalnie do globalnego wzrostu produkcji (podać dlaczego).
 2. Na każdy 1% wzrostu globalnej produkcji przyjmuje się 0,5% wzrostu zużycia materiałów (podać dlaczego).
 3. Zużycie niezależne od wysokości produkcji.

Projekt planu zużycia materiałów na inwestycje (I) i kapitalne remonty
(K) wykonywane systemem gospodarczym

Lp.	N A Z W A M A T E R I A L U	Jedn. miary	Planowane zużycie w 1951 r.		Zużycie*) w 1951 r. w I półroczu		Planowane zużycie na 1952 rok				Cena	Wartość 1952 r.	Uwagi	
			ilość	wartość	ilość	wartość	ogółem ilość	w rozbięciu na kwartały						
								I	II	III				IV
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1	Material »a«													
2	„ »b«													
3	„ »c«													
4	„ »d«													
5	„ »e«													
6	„ »f«													
7	„ »g«													
8	„ »h«													
9	itd.													
	Pozostałe materiały ogółem wartościowo	X	X		X		X	X	X	X	X	X		
	R a z e m	X	X		X		X	X	X	X	X	X		

*) Względnie faktyczne zużycie w innym okresie czasu 1951 r.

Objaśnienia i uwagi:

1. Przedsiębiorstwa wypełniają wzór 5a na inwestycje prowadzone systemem gospodarczym (I) i wzór 5a na kapitalne remonty prowadzone systemem gospodarczym (K).
2. CZ lub jednostki równorzędne wypełniają wzór 5 na inwestycje prowadzone systemem gospodarczym (I) wzór 5 — na kapitalne remonty prowadzone systemem gospodarczym (K).
3. W rubryce 2 — wymienione są szczegółowe materiały bilansowane i rozdzielane przez PKPG wg wykazu Nr 29a oraz na końcu w jednej pozycji wszystkie pozostałe materiały w ujęciu wartościowym.
4. Obowiązuje kolejność działów oraz kolejność materiałów przyjęta w wykazie Nr 29a, z tym, że dział „Wyrobów hutnictwa żelaza“ umieszcza się bezpośrednio za działem „Rudy i Tworzywa“.
5. Materiały wg wykazu Nr 29a zużywane w ilościach drobnych mogą być włączone do materiałów podanych globalnie w ujęciu wartościowym.

ZALĄCZNIK DO INSTRUKCJI RAMOWYCH

BI-1B-01-35 i BI-1B-01-36

w sprawie projektu planu zaopatrzenia na r. 1952
w opakowania

Do instrukcji ramowych w sprawie ustalenia zakresu prac nad projektem planu zaopatrzenia do projektu Narodowego Planu Gospodarczego na 1952 r. dołącza się dla planowania zaopatrzenia opakowań następujące wzory:

- 1) wzór Nr PO—4 — projekt planu zaopatrzenia na 1952 r. w opakowania zwrotne,
- 2) wzór Nr PO—4a — projekt planu zaopatrzenia na 1952 r. w opakowania sprzedażne.

1. **Opakowania zwrotne** — są to opakowania stanowiące własność danego przedsiębiorstwa, wysyłane wraz z towarem i zwracane dostawcy przez odbiorców w celu ponownego ich użycia. Wskaźnikami charakterystycznymi są:

- 1) rotacja tj. stosunek ilości opakowań potrzebnych w danym okresie na wysyłkę całej produkcji przeznaczonej do opakowania, do średniej ilości opakowań będących w tym okresie w obiegu;
- 2) wskaźnik żywotności tj. stosunek procentowy ilości opakowań wyeliminowanych w danym okresie z obiegu na skutek ich zużycia, do ilości opakowań znajdujących się w obiegu.

Ilość opakowań wyeliminowanych z obiegu w ciągu roku jest ich zużyciem — nie jest natomiast zużyciem ilość opakowań użytych do opakowania całkowitego obrotu, ponieważ opakowania te wielokrotnie wracają do ponownego użycia.

Na wzorach PO—4 planuje się wszystkie opakowania wg wykazu PKPG Nr 29a zakwalifikowane jako zwrotne Zarządzeniami Ministra Handlu Wewnętrznego wydanymi na podstawie § 2 Uchwały KERM z dnia 12 maja 1950 r.

Wskaźniki żywotności nie powinny być wyższe, a rotacja nie powinna być niższa w 1951 r. od obowiązujących na podstawie wymienionego Zarządzenia Ministra Handlu Wewnętrznego oraz wytycznych ustalonych przez Państwową Komisję Planowania Gospodarczego.

Wskaźniki te planowane na rok 1952 powinny wykazywać w stosunku do roku 1951 progresję i mobilizować do dalszych oszczędności.

Wzór PO—4:

Rubryki 1 — 3 nie wymagają objaśnień.

Rubr. 4 — podaje się ogólną produkcję artykułu wymienionego w rubr. 2.

Rubr. 5 — podaje się oddzielnie wielkość produkcji przeznaczonej do opakowania w obrocie krajowym i oddzielnie niżej jako następną pozycję, wielkość produkcji eksportowej. Użycie opakowania na cele eksportowe jest równocześnie zużyciem, gdyż opakowanie to nie wraca do wysyłającego. Dla produkcji eksportowej wypełnia się oddzielnie rubryki 6 i 7 oraz 17, 18 i 19. W rubrykach 17 i 19 sumuje się dla danego typu opakowania pozycje obrotu krajowego i eksportu uzyskując w ten sposób całkowitą ilość i wartość zapotrzebowania nowych opakowań na 1952 r. Dla opakowań eksportowych nie wypełnia się rubr. 8 — 16, gdyż nie uwzględnia się wskaźników żywotności i rotacji.

Rubr. 6 — Przyjmuje się normę netto w odróżnieniu od opakowań sprzedażnych, dla których przyjmuje się normę brutto uwzględniającą straty, np. słuczkę przy butelkach.

Rubr. 7 — Planowane użycie opakowań do całkowitego obrotu otrzymuje się drogą pomnożenia produkcji przeznaczonej do opakowania przez ilość opakowań netto na jednostkę pakowanego artykułu.

$$7 = 5 \times 6$$

Rubr. 8 — Wskaźnik żywotności jest stosunkiem ilości opakowań wyeliminowanych w danym okresie czasu z obiegu na skutek ich zużycia do ilości opakowań znajdujących się w obiegu.

W 1951 r. dane do obliczenia wskaźnika uzyskuje się z księgowości wzgl. z kartoteki magazynowej za okres czasu do momentu sporządzania planu.

Rubr. 9 — Wskaźnik żywotności na 1952 r. ustala się na podstawie wskaźnika 1951 r. z uwzględnieniem progresji wynikającej z zadań oszczędnościowych na 1952 r.

Należy kontrolować czy wskaźnik żywotności nie jest wyższy od obowiązujących na podstawie omawianych w ust. 1 zarządzeń MHW oraz wytycznych ustalonych przez PKPG.

Rubr. 10 — Wskaźnik rotacji otrzymuje się drogą podzielenia ilości opakowań potrzebnych w danym okresie czasu na wysyłkę całej produkcji przeznaczonej do opakowania przez średnią ilość opakowań będących w tym okresie w obiegu.

Przykładowo średnia ilość opakowań będących w obiegu w I półroczu 1951 r. oblicza się w sposób następujący:

Remanent (ilość w magazynie i w obiegu) na:

1.I. 51 r.	40.000	becz.
Stan na 1.II. 51 r.	45.000	„
„ „ 1.III. 51 r.	50.000	„
„ „ 1.IV. 51 r.	55.000	„
„ „ 1.V. 51 r.	60.000	„
„ „ 1.VI. 51 r.	65.000	„
„ „ 1.VII. 51 r.	70.000	„
R a z e m:		345.000 „

Dla obliczenia średniej ilości beczek będących w obiegu dzielimy cyfrę 345.000 przez ilość miesięcy tj. w danym wypadku przez 6 i otrzymujemy:

57.500 beczek jako średnią ilość

będącą w obiegu.

Przyjmując, że ilość beczek potrzebnych do wysłania w I półroczu całej produkcji przeznaczonej do opakowania wyniosła:

575.000 sztuk.

otrzymujemy wskaźnik rotacji za I półrocz:

$$575.000 : 57.500 = 10,$$

a w skali rocznej $10 \times 2 = 20$.

Rubr. 11 — Wskaźnik rotacji w 1952 r. powinien być zwiększony w stosunku do 1951 r. jako wyraz dalszego usprawnienia i postępu w gospodarce opakowaniami.

Rubr. 12 — ilość opakowań potrzebnych w 1952 r. otrzymujemy drogą podzielenia planowanego użycia opakowań do całkowitego obrotu przez rotację

$$12 = 7 : 11.$$

Rubr. 13a. — Remanent na 1.I. 1951 r. składa się z opakowań znajdujących się w tym dniu w magazynie jednostki planującej, w drodze lub u odbiorców towarów i przyjmuje się wg spisu inwentarzewego.

Rubr. 13b. — Realizacja dostaw nowych opakowań w okresie do momentu planowania (przykładowo w I półroczu 1951 r.) ustala się wg przychodu kartoteki magazynowej.

Rubr. 13c. — Przewidywane dostawy nowych opakowań w okresie od momentu planowania do końca roku ustala się wg otrzymanych przydziałów na 1951 r. z uwzględnieniem opakowań już otrzymanych i możliwości dostaw do końca roku.

Rubr. 14 — Ilość opakowań wyeliminowanych z obiegu w 1951 r. na skutek zużycia ustala się na podstawie remanentu na I.I. 1951 r. i wskaźnika żywotności w 1951 r.

Nie uwzględnia się realizacji nowych opakowań w 1951 r., które będą uwzględnione przy obliczaniu ilości opakowań wyeliminowanych z obiegu w następnym roku.

$$14 = 13a \times 8.$$

Rubr. 15 — Przewidywany remanent na I.I. 1952 r. ustala się na podstawie ilości opakowań będących w obiegu w 1951 r. ($13a + 13b + 13c$) po odjęciu opakowań wyeliminowanych w 1951 r. na skutek ich zużycia:

$$(13a + 13b + 13c) = 14.$$

Rubr. 16 — Ilość opakowań do wyeliminowania z obiegu w 1952 r. ustala się wg przewidywanego remanentu na I.I. 1952 r. z uwzględnieniem planowanego wskaźnika żywotności na 1952 r.

$$16 = 15 \times 9.$$

Rubr. 17 — Zapotrzebowanie nowych opakowań na 1952 r. Rubryki „13—16“ są podstawą do obliczenia zapotrzebowania nowych opakowań na 1952 r. Rubryki „13 i 14“ były potrzebne dla obliczenia przewidywanego remanentu opakowań na I.I. 1952 r. Na podstawie rubryki „15“ została obliczona rubryka „16“ (ilość opakowań do wyeliminowania na skutek zużycia w 1952 r.).

Zapotrzebowanie nowych opakowań w 1952 r. wynika z różnicy pomiędzy ilością potrzebną w 1952 r. a remanentem na I.I. 1952, dodając opakowania potrzebne na uzupełnienie ilości, która będzie wyeliminowana w tym roku na skutek zużycia.

$$17 = 12 - 15 + 16.$$

Wypełnia się najpierw rubrykę „razem“, a na kwartały rozбивa się zapotrzebowanie orientacyjne, biorąc pod uwagę sezonowość zapotrzebowania.

Rubr. 18 — Cena jednostkowa opakowania wg cen obowiązujących od I.V. 1951 r.

Rubr. 19 — Objaśnień nie wymaga.

2. **Opakowania sprzedawane** — są to opakowania tzw. „wysyłkowe bezzwrotne“ oraz wszelkie inne opakowania, które z chwilą wysłania towaru przestają być własnością wysyłającego. Opakowania te wracają do wysyłającego drogą ich skupu i traktowane są jako nowe, ponieważ nabywane są powtórnie.

Wskaźnikiem charakterystycznym jest:

Wskaźnik skupu tj. stosunek procentowy opakowań ze skupu do ogólnej ilości zużywanych opakowań w danym okresie czasu.

Należy kontrolować czy % skupu w 1951 r. nie jest niższy od obowiązujących na podstawie omawianych w ust. 1 Zarządzeń MHW oraz wytycznych ustalonych przez PKPG.

Procent skupu na 1952 r. powinien wykazywać progresję w stosunku do roku poprzedniego i mobilizować do dalszego oszczędzania nowych opakowań.

Na wzorach PO—4a należy zaplanować wszystkie opakowania wymienione w wykazie PKPG Nr 29a z wyjątkiem opakowań zwrotnych planowanych na wzorze PO—4.

Wzór PO—4a.

Rubr. 0—5 objaśnień nie wymagają.

Rubr. 6 i 7 — Ilość opakowań brutto na jednostkę pakowanego artykułu powinna być niższa w 1952 r. aniżeli w 1951 r. na skutek racjonalnej i oszczędnej gospodarki opakowaniami (np. niższego procentu stłuczki przy butelkach).

Rubr. 8 — Ogólne planowane zużycie otrzymuje się drogą przemnożenia rubr. 5 przez rubr. 7.

$$8 = 5 \times 7.$$

Rubr. 9 i 10 — objaśnień nie wymagają.

Rubr. 11 i 12 — Przy planowaniu opakowań ze skupu należy przyjąć zarówno opakowania nabywane z punktów skupu jak również opakowania zwracane (odsprzedawane) przez odbiorców i dystrybutorów.

Rubr. 13 — Zapotrzebowanie opakowań nowych w 1952 r. otrzymuje się przez odjęcie planowanego skupu opakowań od całkowitego planowanego użycia.

$$13 = 8 - 12.$$

3. Wzory PO—4 i PO—4a wypełniają przedsiębiorstwa, a komasują je Centralne Zarządy wzgl. jednostki równorzędne. W wypadkach ustalonych w instrukcji ramowej BI-1B-01-36 (dla jednostek nieprzemysłowych) komasacja dokonywana jest przez ministerstwa.

4. Dane z wzorów PO—4 i PO—4a przenoszone są na wzory ilościowo-wartościowych planów zużycia PPZ—4 wzgl. PPZ—P1 instrukcji ramowej BJ-1B-01-35 wzgl. BJ-1B-01-36.

Przenoszenie danych z wzorów PO—4

- 1) rubryce „produkcja“ na wzorach PPZ—4 i PPZ—P1 odpowiada rubr. „ilość produkowanego artykułu do opakowania“ na wzorach PO—4.
- 2) rubryce „zużycie“ na wzorach PPZ—4 i PPZ—P1 odpowiada rubr. „14“ dla 1951 r. i „16“ na wzorach PO—4 dla 1952 r.
- 3) cyfry rubryk „norma zużycia“ na wzorach PPZ—4 i PPZ—P1 otrzymuje się drogą podzielenia rubr. „14“ wzgl. „16“ na wzorach PO—4 przez „ilość produkowanych artykułów do opakowania“ w 1951 r. wzgl. 1952 r.
- 4) mając obliczone „normy zużycia“ na 1951 i 1952 r. oraz ilości proukowane artykułów do opakowania w 1952 wypełnienie rubryk oszczędności materiałowych oraz rubryk wartościowych na wzorach PPZ—4 wzgl. PPZ—P1 nie następuje trudności.

Przenoszenie danych z wzorów PO—4a

- 1) rubryce „produkcja“ na wzorach PPZ—4 i PPZ—P1 odpowiada rubr. 5 wzoru PO—4a.
- 2) Rubryce „zużycie“ na wzorach PPZ—4 i PPZ—P1 odpowiada rubryka 8 wzoru PO—4a.
- 3) Cyfry rubryk „norma zużycia“ na 1952 r. na wzorach PPZ—4 i PPZ—P1 otrzymuje się przez podzielenie rubr. 8 przez rubr. 5 na wzorze PO—4a. cyfry rubryk „norma zużycia (wskaźnik)“ w 1951 r. na wzorach PPZ—4 i PPZ—P1 otrzymuje się drogą podzielenia cyfry zużycia opakowań w I półr. 1951 r. przez wyprodukowaną ilość danego artykułu do opakowania w I półr. 1951 r.
- 4) Mając obliczone normy zużycia (wskaźniki) na 1951 r. i 1952 r. oraz ilości produkowanych artykułów do opakowania w 1952 r. — wypełnienie rubryk oszczędności materiałowych oraz rubryk wartościowych na wzorach PPZ—4 wzgl. PPZ—P1 nie następuje trudności.

W załączeniu: 2 wzory PO—4 i PO—4a.

Instrukcja ramowa

w sprawie opracowania projektu planu zaopatrzenia materiałowego dla jednostek i ministerstw nieprzemysłowych

Departament Zaopatrzenia i Bilansów Materiałowych w dniu 3 lipca br. opracował instrukcję ramową (znak BI-1B-01-36), w sprawie opracowania projektu planu zaopatrzenia materiałowego dla jednostek i ministerstw nieprzemysłowych, której treść podaje się niżej:

I. WSTĘP

Zgodnie z ustalonym zarządzeniem Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego Nr 90 z dnia 23 marca 1951 roku metodologią planowania na r. 1952, projekt planu zaopatrzenia materiałowego zostaje zacieśniony wyłącznie do tych elementów, które w zakresie zaopatrzenia wejdą do Narodowego Planu Gospodarczego na rok 1952.

Elementami tymi są:

1. zużycie (bez uwzględnienia zapasów) na rok 1952 w rozbiciu na kwartały, podane ilościowo i wartościowo, materiałów bilansowanych centralnie;
2. dane porównawcze dotyczące zużycia materiałowego w latach: 1950 (wykonanie) oraz 1951 (plan i wykonanie w I półr.);
3. normy zużycia materiałów bilansowanych jednostek gospodarczych pracujących na zasadach rozrachunku gospodarczego;
4. ogólna wartość zużycia wszystkich materiałów łącznie.

Centralne przemysłowe jednostki planujące, wymienione w załączniku do niniejszej instrukcji, opracują projekty planów zaopatrzenia wg zasad ustalonych w części dotyczącej zaopatrzenia materiałowego branżowych ramowych instrukcji Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego.

Jednostki nieprzemysłowe opracują projekty planów zaopatrzenia materiałowego w oparciu o poniższe zasady. Ministerstwa zsumują po ich przeanalizowaniu i ew. skorygowaniu projekty planów podległych jednostek i prześlą je **jako jeden plan zbiorczy dla resortu**, do Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego, w terminie do dnia 1 października 1951 r., z wyjątkiem resortów kolei, transportu drogowego i lotniczego i żeglugi, które złożą projekty planów w dniu 15 października 1951 r. oraz resortu poczty i telegrafów, dla którego termin złożenia projektu planu został ustalony na dzień 10 października 1951 r.

Jednostki przemysłowe nie wymienione w załączniku mogą opracować projekty planów zaopatrzenia wg zasad podanych w niniejszej instrukcji lub też mogą oprzeć się na ogólnej instrukcji dla przemysłu, opracowanej przez Departament Zaopatrzenia i Bilansów Materiałowych PKPG, o ile nie otrzymają instrukcji z branżowego Departamentu PKPG. Większe jednostki produkcyjne i usługowe (nieprzemysłowe) mogą przyjąć przy opracowaniu projektu planu zaopatrzenia zasady obowiązujące przemysł.

Wszystkie jednostki planujące, łącznie z tymi, które w swej pracy będą wzorować się na zasadach dla przemysłu, prześlą projekty planów zaopatrzenia wyłącznie do ministerstwa, któremu podlegają. Przesyłanie indywidualnych projektów planów zaopatrzenia bezpośrednio do Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego jest zabronione.

II. ZASADY OPRACOWANIA PROJEKTU PLANU ZAOPATRZENIA

1. Wyjaśnienia ogólne

Projekt planu zaopatrzenia zostanie opracowany w zasadzie na podstawie wytycznych ustalonych przez Państwową Komisję Planowania Gospodarczego i zatwierdzonych przez Radę Ministrów. Wytyczne dotyczące zaopatrzenia wynikną z wstępnych bilansów materiałowych, opracowanych przez PKPG. Wobec tego jednakże, że w bilansach materiałowych uwzględ-

nione jest przede wszystkim zużycie materiałów przez ich głównych odbiorców, czyli przez jednostki przemysłu kluczowego, ministerstwa nieprzemysłowe tylko w nielicznych przypadkach otrzymają z PKPG wytyczne w zakresie zaopatrzenia materiałowego.

Jeśli ministerstwo otrzyma wytyczne dotyczące zaopatrzenia materiałowego, powinno ono niezwłocznie przystąpić do opracowania na ich podstawie indywidualnych wytycznych dla podległych jednostek. Opracowanie i rozprowadzanie przez ministerstwa wytycznych do projektu planu na r. 1952, które PKPG przekaże w pierwszej dekadzie lipca br., powinno być wykonane w takim czasie, aby najniższe jednostki planujące otrzymały wytyczne nie później niż do 7 sierpnia 1951 roku.

Jeśli ministerstwo nie otrzyma z PKPG wytycznych w zakresie zaopatrzenia materiałowego, powinno ono, przy rozprowadzaniu wytycznych, dotyczących jego podstawowej działalności gospodarczej, wydać podległym jednostkom polecenie opracowania zużycia materiałów bilansowanych, dostosowanego do jego potrzeb gospodarczych, wynikających z zadań założonych wstępnie w wytycznych do projektu planu.

2. Zakres projektu planu

Projekt planu zaopatrzenia na rok 1952 obejmie w wyrazie ilościowym i wartościowym wyłącznie zużycie materiałów bilansowanych, podanych w kolejności i nomenklaturze wykazu PKPG nr 29a. Nie oznacza to jednakże, że jednostki planujące podadzą w projekcie planu wszystkie materiały bilansowane, bez względu na zużywaną ilość. Projekt planu obejmie tylko te spośród materiałów bilansowanych, których zużycie w rocznym zbiorczym planie zaopatrzenia jednostki centralnej zajmuje wyraźnie duże pozycje.

Jednostki planujące zaliczone do listy nr 3 kontyngentobiorców wytworów hutniczych (Uchwała Prezydium Rządu z dnia 21.10.1950 roku) nie planują ilościowo wyrobów hutniczych w projekcie planu na rok 1952. Inne materiały rozdzielane centralnie również nie będą podane ilościowo w projekcie planu, jeśli są one zakupywane ze składów central handlowych z puli przeznaczonej dla drobnych odbiorców państwowych, a nie na podstawie indywidualnego przydziału z rozdziałnika państwowego.

Z powyższego wynika, że projekty planów jednostek nieprzemysłowych będą zawierały kilka lub kilkanaście pozycji materiałowych, przedstawiających planowane na rok 1952 zużycie w wyrazie ilościowym. Jest to zgodne z nową metodologią planowania, ustaloną na rok 1952. Wszystkie pozostałe materiały zostaną podane w projekcie planu w jednej pozycji wartościowej, bez wymienienia ich nazw, grup materiałowych lub branż, do których są zaliczane.

Materiały importowane niebilansowane oraz bilansowane, ale zużywane w drobnych ilościach zostaną również zaplanowane w projekcie planu wartościowo i wejdą do ww. wartościowej pozycji zbiorczej. Dokładniejsze informacje o przewidywanych na rok 1952 potrzebach w materiałach importowanych zostaną opracowane i przekazane nadrzędnym ministerstwom w trybie i terminie ustalonym odrębnym zarządzeniem.

3. Materiały planowane ilościowo i wartościowo

W celu uchronienia jednostek planujących od zbędnych prac, z drugiej zaś strony w celu zapewnienia ilościowego zaplanowania ważniejszych materiałów ministerstwa ustalą indywidualne dla każdej podległej jednostki listy materiałów, które zostaną przez nie podane w projekcie planu ilościowo.

W tym celu ministerstwa przeprowadzą konsultacje z podległymi jednostkami dla ustalenia czy w zużyciu materiałów bilansowanych przewidywanym na rok 1952 w stosunku do zaplanowanego na rok 1951 zajdą większe zmiany. Na podstawie planu na rok 1951 skorygowanego informacjami podległych jednostek mini-

sterstwa ustala dla nich indywidualne listy materiałów bilansowanych, które zostaną zaplanowane ilościowo.

Na podstawie list materiałowych nadrzędnego ministerstwa jednostki podległe ustala listy materiałów planowanych na rok 1952 ilościowo dla najniższych jednostek planujących. Ustalenie list materiałów planowanych ilościowo i wartościowo powinno być przeprowadzone w takim czasie, aby najniższe jednostki planujące otrzymały je nie później niż 25 lipca br. Wycena pozycji planu zostanie przeprowadzona wg cen ważnych w dniu 1.5.1951 r., zależnie od szezebła zakupu (ceny zbytu, ceny hurtowe, ceny detaliczne). W wypadku materiałów wieloasortymentowych lub materiałów podawanych grupowo, gdy dla poszczególnych asortymentów lub materiałów obowiązują różne ceny, należy na pomocniczych formularzach obliczyć średnią cenę.

4. Planowanie wartościowe

Wszystkie materiały poza listą ustaloną w sposób jaki został podany w punkcie poprzednim, zostaną podane w projekcie planu w jednej pozycji zbiorczej, jako „Inne materiały planowane wartościowo”.

Ustalenie wartościowej cyfry zużycia materiałów nie zaplanowanych ilościowo powinno się odbyć na podstawie analizy planu zaopatrzenia na rok 1951, przewidywanego jego wykonania i zadań ustalonych w wytycznych na rok 1952, czyli drogą jej wyszacowania, poprzedzonego analizą ekonomiczną okresów ubiegłych i zadań na okres planowany. Nie należy się natomiast w powyższym celu posługiwać często stosowaną metodą polegającą na obliczeniu ilościowych cyfr zużycia poszczególnych materiałów, przemnożeniu ich przez cenę i zsumowaniu wyników.

Szczegółowe, ilościowe i wartościowe przedstawienie zapotrzebowania na wszystkie materiały (bilansowane i niebilansowane) zużywane w większych ilościach odbędzie się w okresie miesięcy grudzień 1951 r. i styczeń 1952 r. przy opracowaniu pełnego planu zaopatrzenia materiałowego na rok 1952, w którym zostaną rozpracowane wskaźniki wynikające z zatwierdzonego przez Prezydium Rządu Narodowego Planu Gospodarczego na rok 1952.

5. Wzory i nomenklatura do projektu planu zaopatrzenia materiałowego

Wszystkie szezebły organizacyjne opracują projekty planów zaopatrzenia materiałowego na jednolitym wzorze podanym w załączeniu (wzór PPZ - P1), wypełnionym zgodnie z objaśnieniami znajdującymi się na odwrocie.

Materiały wymienione w rubr. 2 wzoru zostaną podane ściśle wg kolejności i nomenklatury wykazu FKPG Nr 29a.

Jeśli materiały podane w projekcie planu ilościowo i wartościowo są ewidencjonowane w jednostce planującej w nomenklaturze węższej lub szerszej, należy przeprowadzić odpowiednie przeliczenia, aby materiały przystosować do nomenklatury wykazu Nr 29a.

Wysokość zużycia materiałów zaplanowanych ilościowo powinna być uzasadniona na wzorze projektu planu lub na załączniku.

Jednostki pracujące na zasadach rozrachunku gospodarczego powinny podawać dla uzasadnienia wielkości zużycia, normę zużycia ustaloną na jednostkę odniesienia oraz wielkość samego odniesienia, oraz w miarę możliwości opracować plan zużycia danego materiału wg ramowego wzoru w załączeniu (wzór PPZ-1).

Jednostki nie posiadające opracowanych, realnie uaktualnionych norm zużycia, uzasadniają wielkość zaplanowanego zużycia podając opisowo na wzorze projektu planu lub załączniku cel zużycia wymienionego w rubr. 2 materiału.

Opracowując uzasadnienia należy kierować się zasadą, że powinny one być proste, przejrzyste, sprawdzalne i przekonujące dla jednostki nadrzędnej.

Wobec tego, że jeden i ten sam materiał może być używany do różnych celów, przy czym zużycie na je-

den lub kilka celów może być uzasadnione normą i planem zużycia, podczas gdy zużycie na inne cele może mieć tylko uzasadnienie opisowe, planowane materiały mogą być podane w kilku następujących bezpośrednio po sobie pozycjach, z dołączonymi do każdej z pozycji odnośnymi uzasadnieniami.

Podawanie jednego materiału w kilku pozycjach nie powinno jednakże być szeroko stosowane. Wyodrębnione mogą być tylko główne cele zużycia. Zużycie materiału na różne, ale mniej ważne cele, powinno być łączone w jedną pozycję uzasadnioną opisowo.

Przy planowaniu opakowań należy z reguły uzasadnić przyjętą do projektu planu zwrotność. Zasady planowania opakowań zostaną podane w załączniku — do niniejszej instrukcji.

III. PRACE PRZYGOTOWAWCZE

Jak wynika z zasad omówionych w pkt. II projekt planu zaopatrzenia materiałowego na rok 1952 będzie posiadał w jednostkach nieprzemysłowych bardzo ograniczony zakres. Tym większą uwagę można więc i należy poświęcić nielicznym pozycjom, które obejmie projekt planu, w celu nadania tym pozycjom możliwie największej precyzji. W tym celu już obecne jednostki planujące powinny dokładnie zapoznać się z niniejszą instrukcją, przedyskutować jej zasady w gronie pracowników przewidzianych do prac nad projektem planu, wyjaśnić wszystkie ewentualne wątpliwości i niejasności.

Wartościowe cyfry globalnego zużycia należy podać gruntownej analizie oraz przygotować dane porównawcze z lat 1950 i 1951. Jednostki przemysłowe podległe ministerstwu nieprzemysłowym powinny opierając się na ramowej instrukcji dla przemysłu, przystąpić natychmiast do opracowania norm zużycia i przeprowadzenia uaktualnienia uprzednio stosowanych norm.

IV. PROJEKTY PLANU ZAOPATRZENIA MATERIAŁOWEGO NA INWESTYCJE I KAPITAŁNE REMONTY WYKONYWANE SPOSOBEM GOSPODARCZYM

W odróżnieniu od zasad ustalonych w metodologii planowania w latach ubiegłych zużycie materiałów na kapitalne remonty oraz na inwestycje wykonywane sposobem gospodarczym zostanie zaplanowane na oddzielnych formularzach, wg załączonego wzoru PPZ-1K z zachowaniem zasad ustalonych w pkt. II niniejszej instrukcji oraz zgodnie z wyjaśnieniami podanymi na odwrocie wzoru. Plany zużycia na cele kapitalnych remontów oraz inwestycji, wykonywanych sposobem gospodarczym powinny być w zasadzie oparte o karty obiektowe ZO-I i ZO-K oraz o karty materiałowe ZM-I i ZM-K sporządzone na podstawie instrukcji PKPG Nr 27, wydanej w roku 1950.

W wyjątkowych wypadkach w razie niemożności opracowania kart obiektowych może być stosowany inny przybliżony sposób obliczania potrzeb materiałowych, ustalony przez ministerstwo indywidualnie dla podległych jednostek w zależności od ich możliwości i zakresu robót. Zastosowany sposób obliczania potrzeb materiałowych powinien być wyjaśniony w rubr. „uwagi”.

V. TERMIN OPRACOWANIA PROJEKTU PLANU ZAOPATRZENIA

Zgodnie z zarządzeniem Przewodniczącego Nr 90 z dn. 23 marca 1951 r. ministerstwa złożą w PKPG projekty planów do dnia 1 października 1951 r. z wyjątkami podanymi we wstępie do niniejszej instrukcji. Terminy te nie mogą być przekroczone pod rygorem konsekwencji służbowych.

W związku z tym ministerstwa ustala dla podległych sobie jednostek takie terminy złożenia planów, które im pozwolą na ich przeanalizowanie i sporządzenie planów zbiorczych przed upływem terminu ustalonego dla złożenia projektu planu. Projekt planu składający się z wzorów PPZ-P1 (zużycie materiałów na

Ilościowo-wartościowy projekt planu zużycia materiałowego na eksploatację na 1952 rok

Lp.	NAZWA POZYCJI LUB GRUPY MATERIAŁOWEJ	Jednostka miary	Wyrób lub cel zużycia (odniesienie)		P l a n i l o ś c i o w y											Cena jednostkowa lub średnia	Plan wartościowy			Oszczędność w 1952		U W A G I					
					1 9 5 0 wykonanie			1 9 5 1 plan			1 9 5 1*) wyk. w I półr.			1 9 5 2 p l a n					wartość zużycia wg planu 1951 r.	wartość zużycia 1952 wg norm 1951	wartość zużycia 1952 wg norm 1952 r.		wartościowa	w %/o			
					produkcja lub cel zużycia	norma zużycia (wskaznik)	zużycie	produkcja lub cel zużycia	norma zużycia	zużycie	produkcja lub cel zużycia	norma zużycia	zużycie	Z u ż y c i e													
														ogółem	I kwartał		II kwartał	III kwartał	IV kwartał	11x22	15x15x22		17x22	24—25	26 : 24x x100		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28
R a z e m																											
Materiały planowane wartościowo																											
O g ó l e m																											

*) względnie faktyczne zużycie w innym okresie czasu 1951 r.

O b j a ś n i e n i a :

A) W zakresie materiałów na które zostały opracowane normy zużycia:

- Wypełnia się na wszystkie materiały, względnie grupy materiałowe planowane szczegółowo (ilościowo i wartościowo). Nomenklatura materiałów wg wykazu Nr 29a PKPG.
- Na każdy materiał wg wykazu Nr 29a i każde odniesienie (cel zużycia) wypełnia się oddzielną pozycję (rubr. 1, 2 i 4). Materiały nie wymienione w wykazie Nr 29a podaje się na końcu poszczególnych działów wg nomenklatury wykazu Nr 29.
- Obowiązuje kolejność podawania materiałów przyjęta w wykazie Nr 29a, z tym że dział „Wyrobow hutnictwa żelaza“ umieszcza się bezpośrednio za działem „Rudy i tworzywa“.
- Materiały podawane w jednej pozycji wartościowo — wymienia się na samym końcu po wszystkich działach wykazu Nr 29a.
- O ile zużycie materiałów odnosi się nie do produkcji, wówczas we wszystkich rubrykach „Produkcja lub cel zużycia“ (rubr. 6, 9, 12 i 15) podaje się wielkość właściwego odniesienia.

B) W zakresie materiałów, na które nie zostały opracowane normy zużycia, dla których przyjmuje się inne zasady obliczania oszczędności lub które planuje się tylko wartościowo.

- W rubr. 4 należy podać cel zużycia (opisowo).
- Rubryk 6, 9, 12, 15 nie wypełniać, o ile cel zużycia jest identyczny z celem podanym w rubr. 4. Rubryk 7, 10, 13 i 16 nie wypełnia się.
- Rubryka 24 otrzymuje brzmienie:
„Wartość zużycia w 1952 r. bez założeń oszczędnościowych“.
Podstawą obliczenia wartości zużycia bez założeń oszczędnościowych powinno być uzasadnienie w rubr. „uwagi“ lub w razie braku miejsca na oddzielnym arkuszu.

Podajemy przykładowo kilka uzasadnień:

- Przyjmuje się wzrost zużycia proporcjonalnie do globalnego wzrostu produkcji lub usług (podać uzasadnienie).
- Na każdy 1% wzrostu globalnej produkcji lub usług przyjmuje się o 0,5% wzrostu zużycia materiałów (podać dlaczego).
- Zużycie niezależne od wysokości produkcji lub usług itp.

eksploatację i cele administracyjne), PPZ-I-K (zużycie materiałów na inwestycje wykonywane systemem gospodarczym) oraz PPZ-K (zużycie materiałów na kapitalne remonty wykonywane systemem gospodarczym) powinien być tak sporządzony, aby ich **wycinki** mogły być przesłane przez ministerstwa i inne jednostki centralne do właściwych organizacji zbytu (dysytrbutorów). Lista dysytrbutorów, do których powinny być wysłane wycinki planów zbiorczych, zostanie podana do wiadomości ministerstw i innych jednostek centralnych.

- Załącznik 1. Wzór PPZ-1.
 2. „ PPZ-P1.
 3. „ PPZ-IK.
 4. Lista jednostek gospodarczych składających w PKPG indywidualne i zbiorcze projekty planów zaopatrzenia materiałowego na rok 1952.

Uwaga: instrukcja w sprawie projektu planu zaopatrzenia na 1952 r. w opakowaniu, podana jest jako załącznik do instrukcji ramowej dla ministerstw przemysłowych znak BI-1B-01-35.

Wzór PPZ-IK

Ministerstwo

Wypełniać oddzielnie na inwestycje i oddzielnie na kapitalne remonty.

Projekt planu zużycia materiałów na inwestycje (I) lub kapitalne remonty (K) wykonywane systemem gospodarczym

Lp.	NAZWA MATERIAŁU	Jednostka miary	Zużycie w 1950 r.	Planowane zużycie w 1951 r.		Planowane zużycie na				Cena	Wartość	U w a g i			
				Ilość planowane w 1951 r.	Ilość zużycie* w 1951 r. (1 półrocze)	Ogółem ilość	w rozbięciu na kwartały								
							I	II	III				IV		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
1	Materiał „a”														
2	„ „b”														
3	„ „c”														
4	„ „d”														
5	„ „e”														
6	„ „f”														
7	„ „g”														
8	„ „h”														
	itd.														
	Pozostałe materiały ogółem wartościowo		x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x		
	R a z e m	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x		

*) Względnie faktyczne zużycie w innych okresach czasu 1951 r.

Objaśnienia i uwagi

- I. Ministerstwa i inne jednostki centralne wypełniają oddzielnie.
 1) zbiorczy wzór PPZ — I dla inwestycji wykonywanych systemem gospodarczym.
 2) zbiorczy wzór PPZ — K dla kapitalnych remontów wykonywanych systemem gospodarczym.
- II. W rubryce 2 należy wymienić materiały bilansowane centralnie wg nomenklatury wykazu PKPG Nr 29a oraz na końcu w jednej pozycji wszystkie pozostałe materiały w jednej pozycji zbiorczej w ujęciu tylko wartościowym.

Ramowy wzór dla obliczenia średnich norm zużycia i ogólnego zużycia na rok 1952

Lp.	PRZEDSIĘBIORSTWO	1950 r.			1951 r.			1951 r.*)			1952 P l a n								
		Wykonanie			P l a n			Wykon. w I półr.			Produkcja lub cel zużycia	Prognozywana norma zużycia	Zużycie	Cena	Wartość zużycia	Rozbicie ilościowe zużycia na kwartały			
		Produkcja lub cel zużycia	Norma zużycia (wskaznik)	Zużycie	Produkcja lub cel zużycia	Norma zużycia	Zużycie	Produkcja lub cel zużycia	Norma zużycia (wskaznik)	Zużycie						I	II	III	IV
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
1	Przedsiębiorstwo »a«																		
2	„ »b«																		
3	„ »c«																		
4	„ »d«																		
5	„ »e«																		
	Inne drobne przedsiębiorstwa ogółem																		
	R a z e m		x			x			x				x						
	Średnia norma zużycia	x		x	x		x	x		x	x		x	x	x	x	x	x	x

*) Względnie faktyczne wykonanie w innym okresie czasu 1951 r.

U w a g i: 1) W rubrykach „cel zużycia“ podać wielkość odniesienia o ile norma nie jest odniesiona do produkcji.

2) Na każdy materiał i każdy cel zużycia (wytwór, odniesienie) wypełnia się oddzielny wzór.

Gospodarka makulaturą

Mając na względzie, iż makulatura jest cennym surowcem dla przemysłu papierniczego, gdyż zastępuje w dużym stopniu podstawowe surowce papiernicze, jakimi są ścier drzewny i celuloza oraz w celu uchronienia makulatury przed niszczeniem, zabezpieczenia drzewostanu kraju oraz jak największego uniezależnienia przemysłu papierniczego od importu surowców włókienniczych Prezydium Rady Ministrów powzięło w dniu 26 maja br. uchwałę następującej treści:

§ 1. 1. Makulaturą, w rozumieniu niniejszej uchwały, jest wybrakowany, zadrukowany, zapisany lub w inny sposób wykorzystany i nie nadający się już do użycia zgodnie z przeznaczeniem papier, karton i tektura w formie wytworu, bądź przetworu papierniczego. Za makulaturę uważa się również czyste ściniki papieru, kartonu lub tektury, powstałe przy przeróbce ich w zakładach graficznych przetwórczych lub introligatorskich, nie nadające się już, ze względu na swój ograniczony format, do dalszego użytkowania.

2. Do makulatury nie zalicza się odpadków i ściników celofanu, celulozoidu, cynfolii, pergaminu sztucznego (roślinnego), papierów impregnowanych smołą, asfaltem lub bitumina, kalki maszynowej, ołówkowej i hektograficznej.

§ 2. 1. Urzędy, instytucje i przedsiębiorstwa społeczne powinny gromadzić wszelką makulaturę, a w szczególności:

- 1) różne zniszczone papiery, składane do miejsc przeznaczonych tylko do gromadzenia makulatury,
- 2) akta archiwalne, których okres przechowywania zgodnie z obowiązującymi przepisami upłynął, nie wyłączając akt tajnych i poufnych po pocięciu przez specjalne maszyny — krajarki,

3) zdezaktualizowane druki, które zostaną uznane za nie nadające się do jakiegokolwiek dalszego wykorzystania,

4) przeczytane gazety i inną makulaturę.

2. Makulatura nie może być zabrudzona smarami lub farbami olejnymi oraz nie może zawierać nawet drobnych części metalowych (np. spinaczy, zszywaczy itp.).

3. Makulaturę należy gromadzić w przeznaczonych na ten cel krytych pomieszczeniach, segregować je wg wskazań Centrali Odpadków Użytkowych, a następnie opakowaną przekazywać zbiornicy odpadków.

§ 3. 1. Dla umożliwienia wykorzystania źródeł makulatury określonych w § 2 dyrektorzy (kierownicy) jednostek organizacyjnych wyznaczają w terminie do dnia 1951 r. w każdym wyodrębnionym lokalu biurowym pracownika, obowiązane do gromadzenia i oddawania makulatury oraz polecają:

- 1) ustawienie w każdym pomieszczeniu biurowym oddzielnych koszy do makulatury i oddzielnych do śmieci,
- 2) zastosowanie zakupionych lub wypożyczonych krajarek do cięcia akt tajnych i poufnych,
- 3) przekazywanie Centrali Odpadków Użytkowych:
 - a) pociętych akt tajnych i poufnych,
 - b) przeterminowanych akt archiwalnych,
 - c) zgromadzonych, zdezaktualizowanych druków nie nadających się do jakiegokolwiek innego wykorzystania,
 - d) wszelkiej innej makulatury.

2. Pracownicy, o których mowa w ust. 1 nawiążą bezpośredni kontakt z właściwymi terenowymi zbiornicami odpadków i będą pełnić poza godzinami pracy

funkcje zbieraczy makulatury za wynagrodzeniem przewidzianym przez COU.

§ 4. Zakłady przetwórcze papiernicze, graficzne i introligatorskie powinny gromadzić makulaturę pochodzącą z produkcji i sortowaną na poszczególne gatunki, przekazywać bezpośrednio do fabryk papierniczych.

§ 5. Wszystkie uspołecznione przedsiębiorstwa i zakłady przemysłowe, handlowe i usługowe oraz urzędy, instytucje i organizacje otrzymujące towar w opakowaniach z papieru, kartonu lub tektury (worki, torby i inne opakowania) powinny zbierać wszystkie opakowania nie nadające się do powtórnego użycia i po oczyszczeniu ich z pozostałości przechowywanych towarów, przekazywać zbiorcom odpadków na makulaturę.

§ 6.1. Szkoły i zakłady naukowe powinny zbierać w szczególności następującą makulaturę:

- 1) nie nadające się do użytku zeszyty,
- 2) wycofane podręczniki.

2. Światlice i czytelnice powinny zbierać wszelką gromadzącą się w tych lokalach makulaturę, a w szczególności pochodzącą z przeczytanych a niekompletowanych dzienników i czasopism.

§ 7. Przedsiębiorstwa użyteczności publicznej, hotele, pensjonaty i domy wczasowe powinny włączyć się do akcji zbiórki makulatury, gromadząc zużyty papier pakunkowy oraz przeczytane gazety, pozostawione przez korzystających z tych pomieszczeń lub środków komunikacyjnych.

§ 8. 1. Zobowiązuje się ministrów i kierowników urzędów centralnych do czuwania nad wykonaniem przepisów niniejszej uchwały przez podległe urzędy, instytucje i przedsiębiorstwa o obowiązku gromadzenia i oddawania makulatury oraz zwrócenie uwagi organom kontroli wewnętrznej na dopilnowanie jego przestrzegania.

2. Ujawnione przypadki nie stosowania się do obowiązujących przepisów należy kierować do władz powołanych do ścigania przestępstw.

§ 9. 1. Minister Przemysłu Chemicznego oraz Minister Przemysłu Lekkiego ustala do dnia 30 czerwca 1951 r. gatunki makulatury i warunki techniczne, które będą obowiązywały przy dostawie makulatury do przemysłu papierniczego.

2. Kierownicy właściwych resortów poleca:

- 1) przeprowadzenie w zakładach naukowych jednorazowej zbiórki specjalnej przy zakończeniu roku szkolnego,

2) zorganizowanie stałej akcji zbiórki makulatury przez młodzież szkolną.

3. Minister Przemysłu Lekkiego oraz Minister Przemysłu Drobniego i Rzemiosła po porozumieniu z Ministrem Przemysłu Chemicznego:

- 1) poleca wprowadzenie zasad podanych w § 4,
- 2) opracują dla zakładów szczegółowy plan zbiórki i dostawy makulatury,
- 3) ustala, które spośród ww. zakładów dostarczać będą makulaturę bezpośrednio do fabryk papierniczych.

Zakłady pozostałe będą nagromadzoną makulaturę przekazywać do zbiorców odpadków.

4. Minister Drobniego Przemysłu i Rzemiosła wyda polecenie natychmiastowego rozpoczęcia w podległych zakładach produkcji krajarek papieru.

5. Ministrowie: Kolei, Transportu Drogowego i Lotniczego, Gospodarki Komunalnej i Żeglugi wydadzą odpowiednie zarządzenie w sprawie włączenia podległych jednostek do akcji zbiórki makulatury.

6. Centrala Odpadków Użytkowych zorganizuje przy współudziale prezydium miejskich rad narodowych zbiórki makulatury w domach mieszkalnych oraz przy współudziale Funduszu Wczasów Pracowniczych w domach wypoczynkowych.

§ 10. 1. Minister Przemysłu Lekkiego wyda odpowiednie zarządzenie gwarantujące usprawnienie pracy COU w zakresie zbiórki makulatury.

2. Minister Przemysłu Lekkiego w porozumieniu z Ministrem Finansów zapewni dostateczną ilość magazynów, sortowni oraz środków transportowych dla sprawnego odbioru, sortowania oraz magazynowania dostarczonych ilości makulatury.

§ 11. W związku z zamierzoną w 1952 roku planową zbiórką makulatury poszczególne resorty opracują i zgłoszą do Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego oraz Ministerstwa Przemysłu Lekkiego w terminie do dnia 31 sierpnia 1951 r. projekty planów dostaw makulatury w 1952 r. z poszczególnych źródeł.

§ 12. Powołani w poszczególnych jednostkach na podstawie uchwały Prezydium Rządu z dnia 29.VII.1950 r. w sprawie oszczędności w zużywaniu papieru (Monitor Polski nr A-89, poz. 1116 i nr A-115, poz. 1437) pracownicy odpowiedzialni za gospodarkę drukami i racjonalne zużycie papieru powinni nadzorować gospodarkę makulaturą w swych jednostkach.

§ 13. Nadzór nad wykonaniem niniejszej uchwały powierza się Ministrowi Przemysłu Lekkiego.

§ 14. Uchwała wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Tryb zaopatrzenia i dystrybucji odlewów z metali nieżelaznych

W celu usprawnienia dystrybucji i zaopatrzenia w odlewy z metali nieżelaznych, Przewodniczący PKPG w porozumieniu z Ministrami Przemysłu Ciężkiego oraz Przemysłu Drobniego i Rzemiosła ustalił w zarządzeniu Nr 254 z dnia 21 czerwca br. znak: BI-IE-04-2 następujące zasady zaopatrzenia i dystrybucji z odlewów metali nieżelaznych:

§ 1. Odlewy z metali nieżelaznych wykonywane jako odlewy indywidualne, które do dnia 31 grudnia 1950 r. rozprowadzała Centrala Handlowa Przemysłu Metalowego — Biuro Sprzedaży Odlewów, będą dostarczane w roku 1951 na podstawie zamówień lub umów zawieranych między odbiorcami i przedsiębiorstwami produkcyjnymi lub zakładami (dostawcami) w ramach zatwierdzonych planów zaopatrzenia.

§ 2. 1. Odbiorcy odlewów z metali nieżelaznych składają roczne plany zapotrzebowania na odlewy, z rozbićm na grupy (wałki, koleje, odlewy formowane maszynowo, odlewy ciśnieniowe, odlewy kształtowe, brzozy kute, tłoki, wirniki do pomp itp.) centralnym zarządcom lub innym jednostkom nadrzędnym — do zatwierdzenia.

2. Zatwierdzone plany zapotrzebowania należy kierować do właściwych centralnych zarządów przemysłu (zarządów przemysłu) lub wojewódzkich zarządów przemysłu terenowego w zależności od rodzaju

zapotrzebowania odlewu stosownie do programu produkcyjnego, ustalonego w planie kooperacji. Zamówienia, które mają być skierowane do wykonania w Zakładzie Odlewniczym Politechniki Śląskiej, powinny być uwzględnione w planie zapotrzebowania przesyłanym do Centralnego Zarządu Budowy Maszyn Ciężkich (CZBMC).

3. Minister Przemysłu Ciężkiego opracowuje corocznie plan kooperacji uwzględniający specjalizację odlewni dla powiązania bezpośredniego zakładów-odbiorców z zakładami-dostawcami.

§ 3. Odbiorcy odlewów z metali nieżelaznych objęci planem kooperacji powinni kierować swoje zamówienia na odlewy wg zasad podanych w tymże planie bezpośrednio do przedsiębiorstw produkcyjnych.

§ 4. Ministerstwo Przemysłu Ciężkiego opracuje plan kooperacji dla odlewów wymienionych w § 1:

1) na II półrocze 1951 r. — do dnia 30 czerwca 1951 r.,

2) na rok 1952 — do dnia 1 października 1951 r.

§ 5. Zamówienie na odlewy z metali nieżelaznych należy składać na 60 dni przed rozpoczęciem kwartału, w którym ma nastąpić dostawa.

§ 6. 1. Centralne zarządy przemysłu (zarządy przemysłu) lub wojewódzkie zarządy przemysłu terenowego, którym podlegają przedsiębiorstwa produkujące odlewy, obowiązane są w przypadku powstania

nadmiernego lub niedostatecznego obciążenia zamówieniami poszczególnych przedsiębiorstw dokonać odpowiednich przesunięć zamówień pomiędzy podległymi im zakładami. CZBMC reguluje obciążenia Zakładu Odlewniczego Politechniki Śląskiej.

2. W przypadku niemożności ustalenia równomiernego obciążenia zamówieniami poszczególnych przedsiębiorstw przez centralne zarządy, zamówienia rozdzieli Ministerstwo Przemysłu Ciężkiego.

3. Ministerstwo Przemysłu Drobniego i Rzemiosła w przypadku niemożności dokonania obciążeń, o których mowa w ust. 1 w podległych mu zakładach powinno porozumieć się z Ministerstwem Przemysłu Ciężkiego co do możliwości przejęcia części zamówień przez przemysł kluczowy.

§ 7. 1. Ministerstwo Przemysłu Ciężkiego i Ministerstwo Przemysłu Drobniego i Rzemiosła obowiązane są

współpracować jak najściślej z Biurem do Spraw Gospodarki Metalami Nieżelaznymi w zakresie celowości stosowania odlewów z metali nieżelaznych.

2. Przy składaniu zamówień na odlewy z metali nieżelaznych, zamawiający jest obowiązany załączyć deklarację, że otrzymane odlewy użyte będą zgodnie z obowiązującymi wytycznymi Biura do Spraw Gospodarki Metalami Nieżelaznymi, a do czasu opracowania tych wytycznych, zgodnie z zasadami maksymalnych oszczędności metali nieżelaznych.

3. Biuro do Spraw Gospodarki Metalami Nieżelaznymi przeprowadzać będzie doraźne kontrole w zakładach używających odlewy z metali nieżelaznych. W przypadku stwierdzenia nieracjonalnego lub nieoszczędnego użycia tych odlewów Biuro do Spraw Gospodarki Metalami Nieżelaznymi występować będzie do właściwych organów o wyciągnięcie konsekwencji.

Tryb zaopatrzenia i dystrybucji odlewów z żeliwa szarego i ciągliwego

W celu usprawnienia zaopatrzenia i dystrybucji odlewów z żeliwa szarego i ciągliwego, Przewodniczący Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego w porozumieniu z Ministrami Przemysłu Ciężkiego, Przemysłu Lekkiego, Górnictwa, Kolei, Przemysłu Chemicznego oraz Przemysłu Drobniego i Rzemiosła wydał zarządzenia w dniu 21 czerwca 1951 r. Nr I 257 znak: BI-1E.04-3 ustalające zasady zaopatrzenia i dystrybucji odlewów z żeliwa szarego i ciągliwego o treści jak niżej:

§ 1. Odlewy z żeliwa szarego i ciągliwego, wykonywane jako odlewy indywidualne oraz odlewy żeliwne przemysłowe dla celów produkcyjnych, które do dnia 31 grudnia 1950 r. rozprawdzała Centrala Handlowa Przemysłu Metalowego (CHPM) — Biuro Sprzedaży Odlewów, są dostarczane począwszy od 1.I. 1951 r. na podstawie umów zawieranych między odbiorcami i przedsiębiorstwami wytwórczymi (dostawcami) CHPM — Biuro Sprzedaży Odlewów zaprzestanie przeprowadzania dystrybucji wymienionych odlewów.

§ 2. 1. Roczne plany zapotrzebowania na odlewy z żeliwa szarego i ciągliwego, z rozbiciem na grupy, odbiorcy powinni składać do właściwych centralnych zarządów (zarządów przemysłu) lub wojewódzkich zarządów przemysłu terenowego, w zależności od rodzaju zapotrzebowania odlewu wg programu produkcyjnego ustalonego w planach kooperacji.

2. Ministerstwo Przemysłu Ciężkiego opracowuje corocznie plan kooperacji uwzględniający specjaliza-

cję odlewni dla powiązania bezpośredniego zakładów-odbiorców z zakładami-dostawcami.

§ 3. 1. Odbiorcy odlewów z żeliwa szarego i ciągliwego objęci planem kooperacji kierują swoje zamówienia na odlewy wg zasad podanych w tym planie bezpośrednio do przedsiębiorstw wytwórczych.

2. Ministerstwo Przemysłu Ciężkiego opracuje plan kooperacji dla żeliwa szarego i ciągliwego:

- 1) na II półrocze 1951 r. do dnia 15.VII. 1951 r.
- 2) na rok 1952 — do dnia 1.X. 1951 r.

§ 4. 1. Centralne zarządy przemysłu, którym podlegają przedsiębiorstwa produkujące odlewy, obowiązane są w przypadku nadmiernego obciążenia poszczególnych przedsiębiorstw zamówieniami złożonymi poza planem kooperacji dokonać odpowiednich przesunięć zamówień w zakładach im podległych.

2. Centralne zarządy przemysłu w przypadku niemożności dokonania przesunięć, o których mowa w ust. 1 zwracają się do Ministerstwa Przemysłu Ciężkiego, które reguluje sprawę obciążeń i w miarę potrzeb wprowadza zmiany w planie kooperacji.

3. Właściwe Ministerstwa w przypadku niemożności uregulowania obciążeń podległych mu zakładów powinny porozumieć się z Ministerstwem Przemysłu Ciężkiego co do możliwości przejęcia części zamówień przez przemysł kluczowy.

§ 5. Zamówienia na odlewy z żeliwa szarego i ciągliwego, o których mowa w § 1, należy składać na 60 dni przed rozpoczęciem kwartału, w którym ma nastąpić dostawa.

Tryb zaopatrzenia i dystrybucji artykułów ściernych i tygli grafitowych

Z uwagi na konieczność racjonalnego zaopatrzenia przedsiębiorstw przemysłowych w artykuły ścierne i tygły grafitowe oraz zapewnienia sprawnej dystrybucji tych artykułów Przewodniczący PKPG w porozumieniu z Ministrami Przemysłu Ciężkiego oraz Handlu Wewnętrznego wydał zarządzenie w przedmiotowej sprawie Nr 258 z dnia 21 czerwca br. znak: BI-1E.04-4 o treści jak niżej:

§ 1. Centrala Handlowa Przemysłu Metalowego (CHPM) — Biuro Zbytu Artykułów Ściernych ustala zapotrzebowanie roczne na artykuły ścierne i tygły grafitowe oraz opracowuje projekt planu pokrycia tego zapotrzebowania przedstawiając go do Ministerstwa Przemysłu Ciężkiego po uprzednim uzgodnieniu projektu z Centralnym Zarządem Przemysłu Obrabiarek i Narzędzi, jako dostawcą.

§ 2. 1. CHPM — Biuro Zbytu Artykułów Ściernych przyjmuje zamówienia na artykuły wym. w § 1 i kieruje je, zależnie od wysokości zamówienia, bądź do właściwych zakładów produkujących te artykuły bądź do Składnicy Artykułów Ściernych względnie

do Sekcji Sprzedaży Artykułów Ściernych przy Hurtowni w Bielsku w celu bezpośredniej dostawy wg niżej podanych zasad:

- 1) zamówienia na tarcze ścierne, segmenty i pilniki —
 - a) do zakładów wytwórczych, o ile zamówienia przekraczają ilości artykułów ściernych określone w załączniku do niniejszego zarządzenia,
 - b) do Składnicy Artykułów Ściernych lub do Sekcji Sprzedaży Artykułów Ściernych przy hurtowni w Bielsku, o ile ilości artykułów ściernych są mniejsze niż wymienione w tymże załączniku;
 - 2) zamówienia na —
 - a) papiery ścierne arkuszowe w ilości powyżej 1.000 arkuszy (z zastrzeżeniem, by ilość jednego sortymentu wynosiła powyżej 200 arkuszy),
 - b) papiery i płótna ścierne maszynowe w ilościach powyżej 100 mb. jednego sortymentu,
 - c) proszki ścierne w ilościach powyżej 20 kg jednego sortymentu,
- do właściwych zakładów produkcyjnych.

3) zamówienia na tygle grafitowe — do CHPM Biuro Zbytu Artykułów Ściernych.

2. Zamówienia na papiery, płótna i proszki ścierne w ilościach mniejszych, niż wymienione w ust. 1 pkt. 2), należy kierować bezpośrednio do rejonowych Hurtowni CHPM, których listę ustali Ministerstwo Przemysłu Ciężkiego.

§ 3. Zamówienia na artykuły ścierne w ilościach drobnych przeznaczonych na cele pozarynkowe — doraźne i awaryjne kierować należy do placówek terenowych Centrali Technicznej.

§ 4. 1. W celu sprawdzenia prawidłowości opracowania pod względem technicznym zamówień, o których mowa w § 2 ust. 1, jednostki gospodarcze objęte planami zaopatrzenia:

1) Centrali Zaopatrzenia Przemysłu Węglowego,
2) Centrali Zaopatrzenia Przemysłu Hutniczego,
powinny składać zamówienia do CHPM — Biuro Zbytu Artykułów Ściernych wyłącznie za pośrednictwem powyższych Central.

2. Zamówienia nie objęte planami zaopatrzenia Central wymienionych w ust. 1 należy kierować bezpośrednio do CHPM — Biuro Zbytu Artykułów Ściernych.

§ 5. 1. Zamówienia na artykuły ścierne i tygle grafitowe należy składać:

1) do Biura Zbytu Artykułów Ściernych najpóźniej na 2 miesiące przed rozpoczęciem półrocza, w którym dostawa ma być zrealizowana z wyjątkiem zamówień składanych na cele wym. w § 3,
2) do hurtowni CHPM o których mowa w § 2 ust. 2 na 30 dni przed rozpoczęciem kwartału, w którym ma nastąpić dostawa.

2. Zamówienia na artykuły wym. w § 2 ust. 1 pkt. 2) należy składać na 3 miesiące przed rozpoczęciem kwartału, w którym ma nastąpić dostawa.

§ 6. Minister Przemysłu Ciężkiego utworzy w ramach CHPM Składnice Artykułów Ściernych dla wykonania zadań przewidzianych w § 2.

§ 7. Zarządzenie niniejsze obowiązuje od dnia 1 stycznia 1951 roku.

1 załącznik.

Załącznik do zarządzenia Przewodniczącego PKPG nr 258 z dnia 21.VI. 1951 r.

Wyszczególnienie ilości tarcz ściernych, segmentów ściernych i pilników, powyżej których zamówienia winny być przez CHPM kierowane w celu realizacji do zakładów produkcyjnych:

- 1) tarcze ścierne średn. 3 mm do 25 mm 100 szt.,
- „ „ „średn. 30 mm do 50 mm 50 szt.,
- „ „ „średn. 60 mm do 90 mm 30 szt.,
- „ „ „średn. 100 mm do 125 mm 20 szt.,
- „ „ „średn. 150 mm do 225 mm 10 szt.,
- „ „ „średn. 250 mm do 350 mm 5 szt.,
- „ „ „średn. 400 mm do 500 mm 2 szt.,
- „ „ „średn. powyżej 500 mm 1 szt.;

2) segmenty ścierne:

- wagi do 0,1 kg 100 szt.,
- „ od 0,101 kg do 0,2 kg 50 szt.,
- „ od 0,201 kg do 0,3 kg 20 szt.,
- „ powyżej 0,3 kg 20 szt.;

3) pilniki (bez względu na kształty):

- długość od 100 do 150 mm na x szer. od 10 do 15 mm 50 szt.,
- długość od 175 do 250 mm na x szer. od 20 do 50 mm 30 szt.,
- większe wymiary 10 szt.

Tryb zaopatrzenia i dystrybucji gwoździ, drutu i czarnych narzędzi

W celu zapewnienia racjonalnego zaopatrzenia i dystrybucji gwoździ, drutu i czarnych narzędzi Przewodniczący PKPG w porozumieniu z Ministrami Przemysłu Ciężkiego oraz Handlu Wewnętrznego wydał w dniu 26 czerwca br. zarządzenie Nr 259 ustalające następujące zasady zaopatrzenia i dystrybucji ww. artykułów:

§ 1. 1. Centrala Handlowa Przemysłu Metalowego (CHPM) — Biuro Zbytu Gwoździ, Drutu i Czarnych Narzędzi ustala roczne zapotrzebowanie na gwoździe, druty i czarne narzędzia oraz opracowuje projekt planu pokrycia tego zapotrzebowania.

2. CHPM — Biuro Zbytu Gwoździ, Drutu i Czarnych Narzędzi uzgadnia projekt z właściwymi Centralnymi Zarządami Przemysłów oraz co do artykułów objętych centralnym planem zbytu z Zarządami Przemysłu lub Wojewódzkimi Zarządami Przemysłu Terenowego jako dostawcami i przedstawia Ministerstwu Przemysłu Ciężkiego do zaakceptowania.

§ 2. 1. Zamówienia składają bezpośrednio w CHPM — Biuro Zbytu Gwoździ, Drutu i Czarnych Narzędzi:

- 1) Ministerstwo Obrony Narodowej, Ministerstwo Bezpieczeństwa Publicznego, Centrale Eksportowe, Centrala Rolnicza Spółdzielni „SAMOPOMOC CHŁOPSKA“, Centrala Artykułów Gospodarstwa Domowego „ARGOD“ i hurtownie Centrali Handlowej Przemysłu Metalowego — na wszystkie artykuły wymienione w § 1;
- 2) ponadto inne jednostki — na druty teletechniczne i pędniowe, druty zapalnikowe, druty stalowe gołe, pokryte i specjalne, łańcuchy techniczne, liny z wyjątkiem lin studziennych, siatki i sita techniczne wykonane z drutów stalowych,

żelaznych i kolorowych oraz sprężyny techniczne;

3) Centralny Zarząd Przemysłu Skórzanego — na podkówki, blaszki i gwoździe ochronne do obuwia, a Centralny Zarząd Przemysłu Drzewnego — na sprężyny i łańcuszki materacowe.

2. Zamówienia na artykuły nie wymienione w ust. 1 p. 2) i 3) składa się we właściwych rejonowo hurtowniach CHPM do zrealizowania.

§ 3. Postanowienia § 2 nie dotyczą jednostek wiejskiego handlu detalicznego, które zaopatrują się w artykuły wymienione w § 1 w Centrali Rolniczej Spółdzielni „SAMOPOMOC CHŁOPSKA“.

§ 4. 1. Zamówienia na wszystkie artykuły z wyjątkiem lin i siatek technicznych, odbiorcy składają w CHPM — Biuro Zbytu Gwoździ, Drutu i Czarnych Narzędzi lub zgodnie z § 2 ust. 2 w hurtowniach CHPM na 30 dni przed rozpoczęciem kwartału, w którym ma nastąpić dostawa.

2. Na liny i siatki techniczne termin składania zamówień ustala się na 90 dni przed rozpoczęciem kwartału, w którym ma nastąpić dostawa.

3. Zamówienia składane w terminach innych niż przewidziane w ust. 1 i 2 będą realizowane w miarę możliwości.

§ 5. CHPM — Biuro Zbytu Gwoździ, Drutu i Czarnych Narzędzi kieruje zamówienia, o których mowa w § 2, do zakładów wytwórczych, które prowadzą dalszą korespondencję z odbiorcą i z pominięciem Biura Zbytu, potwierdzają zamówienia, dokonują wysyłki oraz wystawiają faktury bezpośrednio na odbiorców, przesyłając jedynie kopie korespondencji do wiadomości Biura Zbytu.

Dystrybucja i zaopatrzenie w odczynniki chemiczne i chemikalia laboratoryjne

W celu zapewnienia racjonalnej dystrybucji i gospodarki chemikaliami laboratoryjnymi oraz odczynniki chemicznymi, Przewodniczący Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego w porozumieniu z Ministrami Przemysłu Chemicznego i Zdrowia ustalił w zarządzeniu nr 255 z dnia 30 czerwca br. znak: BI-5E-02-30-51 poniższe zasady gospodarki odczynniki chemicznymi i chemikaliami laboratoryjnymi:

§ 1. 1. Centrala Handlowa Przemysłu Chemicznego, Składnica Odczynników z siedzibą w Gliwicach, zwana dalej w skróceniu „Składnicą” jest wyłącznie uprawnioną instytucją do planowania zaopatrzenia i zbytu odczynników i chemikali laboratoryjnych produkcji krajowej i sprowadzonych zza granicy, w trybie i na zasadach określonych w niniejszym zarządzeniu.

2. Odczynniki w rozumieniu niniejszego zarządzenia są związki chemiczne o czystości:

- a) spektralnej — spk.
- b) pro analisi — p. a.
- c) chemicznie czyste — ch. cz.
- d) czyste — cz.

służące do poznawania ciała badanego lub jako wsadowe do dalszego przerobu.

3. Chemikaliami laboratoryjnymi w rozumieniu niniejszego zarządzenia są związki chemiczne w określonym składzie i specjalnych warunkach technicznych używane w laboratoriach.

4. Ilekroć w dalszym ciągu niniejszego zarządzenia jest mowa o odczynniki należy rozumieć przez to odczynniki chemiczne i chemikalia laboratoryjne łącznie.

§ 2. Do obowiązków Składnicy należy:

- 1) ścisła, fachowa analiza i kontrola zamówień pod względem zużycia odczynników o właściwym stopniu czystości, celowości, zastosowania oraz wielkości zużycia;
- 2) współpraca przy ustalaniu asortymentu i wysokości produkcji krajowej, odczynników i inicjowanie produkcji nowych;
- 3) sporządzanie planu importu;
- 4) opracowywanie fachowych katalogów na podstawie materiałów dostarczonych przez instytuty naukowo-badawcze.

§ 3. 1. Składnica na podstawie analizy rozchodu w latach ubiegłych oraz przewidywanego wzrostu zapotrzebowania sporządzi do dnia 15 lipca 1951 r. projekt planu zaopatrzenia w odczynniki na rok 1952 z rozbiorem na resorty i wyodrębnieniem odczynników importowanych.

2. W terminie do dnia 15 sierpnia 1951 r. Składnica skoryguje projekt planu, po uprzednim omówieniu go na konferencjach odbytych z udziałem przedstawicieli: głównych odbiorców, Głównego Instytutu Chemii Przemysłowej, właściwych resortów oraz producentów.

3. W celu zapewnienia terminowego zakończenia prac na korektę planu, Składnica ustali harmonogram prac i zawiadomi zainteresowanych o konferencji na 2 tygodnie przed wyznaczonym terminem.

4. Do dnia 1 września 1951 r. Składnica przedłoży do zatwierdzenia za pośrednictwem Ministerstwa Przemysłu Chemicznego, Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego skorygowany i wyceniony plan importu z rozbiorem na resorty.

§ 4. 1. Resorty z wyjątkiem resortu Zdrowia oraz Centralny Urząd Szkolenia Zawodowego w terminie do dnia 1 listopada 1951 r. opracują i złożą w Składnicę:

- 1) wykazy typowych kompletów odczynników stale używanych w poszczególnych zakładach lub grupach zakładów, które w stosunku rocznym zużywają odczynników nie mniej niż za 20.000 zł;

- 2) uzasadnienie wysokości zużycia rocznego tych odczynników w orzelczeniu na jednostkę, np.: na jedną analizę kontrolną, na jednego studenta itp.;
- 3) wzory zamówień, które powinny przejrzeć i uzasadnić, wysokość zamówienia na odczynniki, w oparciu o zużycie na jednostkę przy użyciu ustalonego asortymentu.

2. Ministerstwo Zdrowia opracuje materiały, o których mowa w ust. 1 i zastosuje przy zaopatrywaniu podległych zakładów w odczynniki.

§ 5. 1. Zakłady, z wyjątkiem podległych Ministerstwu Zdrowia, złożą zamówienie do Składnicy, w dwu egzemplarzach na wzorach ustalonych przez właściwe resorty w następujących terminach:

- 1) na odczynniki do prac analitycznych, kontrolnych oraz naukowo-badawczych — na 4 tygodnie przed początkiem każdego następnego kwartału,
- 2) na artykuły wsadowe — zamówienia roczne z rozbiorem na kwartały, z określeniem terminów dostawy i warunków technicznych odbioru do dnia 15 stycznia 1952 r.

2. Zamówienia na odczynniki do prac analitycznych, kontrolnych oraz naukowo-badawczych realizuje Składnica przez hurtowne terenowe Centrali Handlowej Przemysłu Chemicznego, które otrzymują skorygowany przez Składnicę drugi egzemplarz zamówienia zakładu łącznie z towarem.

3. Zamówienia na artykuły wsadowe realizuje bezpośrednio Składnica.

§ 6. 1. Tryb zaopatrzenia w odczynniki zakładów podległych Min. Zdrowia ureguje zarządzenie wydane przez Ministra Zdrowia.

2. Ministerstwo Zdrowia prześle Składnicę globalne zapotrzebowanie podległych zakładów na odczynniki na rok 1952 w terminie ustalonym przez Składnicę, jednakże nie później niż do dnia 15 sierpnia 1951 r.

3. Składnica przeprowadzi korektę rocznego zapotrzebowania Ministerstwa Zdrowia stosownie do postanowień § 3 ust. 2 z wyodrębnieniem odczynników importowanych, w terminie obowiązującym do złożenia rocznego planu na odczynniki.

4. Ministerstwo Zdrowia zgłosi zatwierdzony wykaz odczynników do importu w ramach przyznanej puli Centrali Importowo-Eksportowej Chemikali i Aparatury Chemicznej „Ciech”.

5. Zmiany planu importu w toku jego realizacji powinny być opiniowane przez Składnicę i wprowadzane do planu zgodnie z obowiązującymi przepisami.

6. Plan zaopatrzenia w odczynniki produkcji krajowej Min. Zdrowia realizuje za pośrednictwem Składnicy na szczeblu zbytu.

§ 7. 1. Ministrowie resortów przemysłowych w porozumieniu z Ministrem Przemysłu Chemicznego zarządza w podległych zakładach zwiększenie istniejącej produkcji, ewentualne uruchomienie produkcji nowych związków chemicznych, które mogą mieć zastosowanie jako odczynniki, ze szczególnym uwzględnieniem rozszerzenia asortymentów, odczynników organicznych oraz uregulują sprawę zaopatrzenia w artykuły potrzebne do produkcji odczynników.

2. Minister Przemysłu Drobego i Rzemiosła zarządzi w porozumieniu z Ministrem Przemysłu Chemicznego uruchomienie w podległych zakładach produkcji odczynników, uzupełniającej produkcję przemysłu kluczowego.

3. Minister Zdrowia w porozumieniu z Ministrem Przemysłu Chemicznego zarządzi zorganizowanie w podległych zakładach naukowych produkcji odczynników i opracowanie nowych metod produkcyjnych ze specjalnym uwzględnieniem odczynników spektralnych i związków organicznych.

4. Minister Przemysłu Lekkiego wyda zarządzenie, regulujące sprawę zaopatrzenia zakładów produkujących odczynniki i Składnicę w szkło opakowaniowe oraz szkło typu neutralnego.

§ 8. Zarządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem 1 lipca 1951 r.

Gospodarka czysciwem

Przewodniczący Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego w porozumieniu z Ministrem Przemysłu Lekkiego, mając na uwadze konieczność uregulowania całokształtu gospodarki czysciwem szmacianym i nicianym oraz ustalenia jednolitego systemu zaopatrzenia w te artykuły, wydał zarządzenie nr 267 z dnia 4 lipca br. znak: BI-9A-01-62-51 o następującej treści:

§ 1. Centrala Odpaków Użytkowych wydzielać będzie odpadki bawełniane i szmaty oraz odstępować je, poczynając od 1 października 1951 r., Zjednoczeniu Przemysłu Artykułów i Tkanin Technicznych w Łodzi.

§ 2. 1. W celu uzyskania przydziału na czysciwo niciane i szmaciane na okres od 1 października 1951 r. do 31 grudnia 1951 r. ministerstwa złożą w terminie do dnia 1 września 1951 r. zbiorcze zapotrzebowania do Zjednoczenia Artykułów i Tkanin Technicznych w Łodzi, przesyłając ich odpisy do Ministerstwa Przemysłu Lekkiego — Departament Zaopatrzenia i Zbytu. Niezłożenie w wyżej podanym terminie zapotrzebowań spowoduje nieudzielenie przydziału.

2. W zapotrzebowaniach należy podać posiadane zapasy czysciwa, ustalone normatywy zapasu, szczególne uzasadnienie na zapotrzebowane ilości czysciwa wg gatunków ustalonych przez Ministerstwo Przemysłu Lekkiego oraz posiadane zapasy zużytego czysciwa.

§ 3. 1. Ministerstwo Przemysłu Lekkiego ustali dla Zjednoczenia Artykułów i Tkanin Technicznych re-

cepturę gatunków czysciwa technicznego oraz procentowe normy zwrotu zużytego czysciwa do Zjednoczenia Artykułów i Tkanin Technicznych przez odbiorców czysciwa.

2. Ustalone gatunki czysciwa oraz wysokość norm Ministerstwo Przemysłu Lekkiego poda do wiadomości ministerstw do dnia 1 sierpnia 1951 r.

§ 4. 1. Na podstawie otrzymanych zapotrzebowań Zjednoczenie Przemysłu Artykułów i Tkanin Technicznych sporządzi projekt rozdzielnika na czysciwo i w terminie do dnia 15 września 1951 r. przedstawi do zatwierdzenia Ministerstwu Przemysłu Lekkiego, które po zatwierdzeniu rozdzielników podaje do wiadomości zainteresowanych ministerstw.

2. Ministerstwa na podstawie zatwierdzonych przydziałów na czysciwo, opracują rozdzielniki wysyłkowe i prześlą je do Zjednoczenia Artykułów i Tkanin Technicznych do realizacji.

§ 5. Wszystkie dotychczasowe przydziały czysciwa na okres od 1 października 1951 r. do 31 grudnia 1951 r. anuluje się.

§ 6. Zapotrzebowania na czysciwo szmaciane i niciane na 1952 r. powinny być złożone przez ministerstwa w trybie przewidzianym w § 2 i 3 zarządzenia, do Zjednoczenia Artykułów i Tkanin Technicznych w Łodzi oraz w odpisie do Ministerstwa Przemysłu Lekkiego — Departament Zaopatrzenia i Zbytu, Wydział Zbytu — w terminie do dnia 30 listopada 1951 r.

Zwrot opakowań używanych dla przetworów zbożowych

W związku z uchwałą KERIM z dnia 12 maja 1950 r. w sprawie zwrotu opakowań oraz w związku z zarządzeniem Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 12 lipca 1950 r. w sprawie ustalenia opakowań podlegających zabezpieczeniu i zwrotowi oraz określenia wytycznych zwrotu opakowań, Minister Handlu Wewnętrznego wydał zarządzenie z dnia 2 maja br. o następujących postanowieniach:

§ 1. W obrocie przetworami zbożowymi uważa się worki tkane za opakowania zwrotne w rozumieniu § 1 pkt. 1 zarządzenia Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 12 lipca 1950 r.

§ 2. Za dostawcę worków uważa się zakład, który dokonał wysyłki towaru, za odbiorcę ten zakład, na który została wystawiona faktura za towar.

§ 3. 1. Na workach powinny być umieszczone napisy „do zwrotu“, dane stwierdzające, do kogo worki należą oraz kwartał i rok ich wytworzenia.

2. Powyższe napisy znajdują się powinny na zewnętrznej stronie każdego worka wzdłuż jego szerokości. Do napisów używać należy farby trwałej, widocznej, najlepiej czarnej.

3. Wypisywanie adresów wysyłkowych na workach jest niedopuszczalne.

§ 4. Przed załadowaniem przetworów zbożowych należy dokładnie zbadać, czy środki transportowe przystosowane są do przewozu danego artykułu. Worki należy układać w ten sposób, ażeby nie ulegały rozdarciu lub przetarciu. Należy je wiązać lub zaszywać. Wiązanie lub zaszywanie worków drutem jest niedopuszczalne. Otwieranie worków powinno odbywać się wyłącznie w miejscu zaszywania lub zawiązania przez zdjęcie wiązadła bez uszkodzenia tkaniny worka.

§ 5. 1. Worki po opróżnieniu należy wytrząpać, posegregować i ułożyć w paczki o równomiernych ilościach, dobierając worki jednakowego gatunku i wymiaru. Worki należy posegregować na:

- I worki całe,
- II worki całe cerowane lub łatane,
- III worki dziurawe nadające się do naprawy,
- IV worki nie nadające się do naprawy (zbutwiałe itp.).

2. Worki muszą być przechowywane w pomieszczeniach czystych, suchych, przewiewnych, zabezpieczonych należycie przed gryzoniami, kradzieżą i ogniem.

3. Worki przeznaczone do transportu powinny być ułożone w paczkach jak wyżej i zabezpieczone plombą. Na każdej paczce powinna być umieszczona zawieszka według obowiązujących przepisów przewozowych z uwzględnieniem następujących danych:

- adres nadawcy,
- adres odbiorcy,
- rodzaj worków (jutowe, pakułowe itp.),
- stan worków,
- ilość worków,
- pojemność bądź wymiar,
- waga paczki brutto.

§ 6. Przy zwrocie próżnego opakowania używanego należy w liście przewozowym zaznaczyć, że przesyłka stanowi zwrot opakowań używanych (taryfa towarowa PKP poz. 1867).

§ 7. 1. Odbiorcy obowiązani są zwracać dostawcom opakowania wymienione w § 1 w stanie nadającym się do dalszego użytku w ilości otrzymanej. Dostawca zwalnia odbiorcę od obowiązku zwrotu opakowania w przypadku zniszczenia opakowania bez winy odbiorcy.

2. Centrala Spożywcza obowiązana jest do zwrotu worków w terminie 32 dni, Centrala Rolnicza Spółdzielni „Samopomoc Chłopska“ w ciągu 35 dni, a pozostali odbiorcy w terminie 28 dni. Terminy liczą się od daty otrzymania bądź nadejścia worków z towarem na stację kolejową odbiorcy do dnia nadania zwrotnych worków na stacji kolejowej odbiorcy lub doręczenia worków na miejscu pod adresem wskazanym przez dostawcę. Okres przechowywania obowiązującej rezerwy opakowań wlicza się do biegu podanych wyżej terminów.

3. Koszty zwrotu worków, które obejmują faktyczne wydatki za przewóz kolejowy, wodny lub samochodowy według stawek urzędowych jak również koszty amortyzacji i naprawy worków obciążają dostawcę, chyba, że konieczność naprawy nastąpiła z winy odbiorcy.

§ 8. Odbiorca towaru obowiązany jest każdorazowo zawiadamiać dostawcę o dacie zwrotu, rodzaju

l ilości opakowania najpóźniej na drugi dzień po naniu go do przewozu.

§ 9. 1. W razie niezwrócenia worków w terminach określonych w § 7 odbiorca obowiązany jest zapłacić dostawcy za każdy dzień zwłoki tytułem kary umownej 2% wartości każdego nie zwróconego worka.

2. Zapłata kary umownej, o której mowa w ust. 1, nie zwalnia odbiorcy od obowiązku zwrotu worków w terminie dodatkowym, wyznaczonym mu przez dostawcę.

§ 10. W razie niedostarczenia worków również i w terminie dodatkowym, odbiorca obowiązany jest uiścić dostawcy 3-krotną wartość nie zwróconych worków. Kary umowne płacone będą z kredytów przeterminowanych (kredyt B.).

§ 11. Przy ustaleniu braków ilościowych i wad jakościowych worków zwróconych dostawcy towaru stosuje się następujące zasady:

- 1) Przy zwrocie worków na miejscu braku i wady powinny być stwierdzone niezwłocznie w protokole sporządzonym przez przedstawicieli dostawcy i odbiorcy; protokół powinien zawierać:
 - a) imiona, nazwiska i stanowiska obecnych przy jego sporządzeniu osób,
 - b) treść zgłoszonych zarzutów przedstawiciela dostawcy i wyjaśnień przedstawiciela odbiorcy,
 - c) opis stwierdzonego stanu faktycznego,
 - d) datę i miejsce sporządzenia protokołu,
 - e) podpisy osób wymienionych pod lit. a).
- 2) Jeżeli zwrot worków nastąpił w drodze wysyłki, dostawca powinien zbadać stan zwróconych mu worków w ciągu 24 godzin po ich wyładowaniu.
- 3) W razie stwierdzenia wad i braków dostawca powinien w powyższym terminie sporządzić protokół. O zamierzonym jego sporządzeniu powinien zawiadomić oddział lub ekspozyturę odbiorcy, o ile znajdują się one w miejscu odebrania worków.

4) Przy sporządzaniu protokołu ma odpowiednie zastosowanie pkt 1 z tym, że jeżeli przedstawiciel odbiorcy nie jest przy tym obecny — należy uczynić wzmiankę o jego powiadomieniu.

§ 12. 1. Dostawca obowiązany jest pod rygorem utraty roszczeń wobec odbiorcy zawiadomić go telefonicznie lub telefonicznie o dostrzeżonych brakach w ciągu 4 dni od daty otrzymania worków i przesłać mu jednocześnie odpis protokołu.

2. Jeżeli odbiorca zamierza dokonać oględzi zakwestionowanych worków, powinien o tym zawiadomić dostawcę najpóźniej następnego dnia po otrzymaniu protokołu i w ciągu następnych 3 dni delegować w powyższym celu swego przedstawiciela.

§ 13. Zasady §§ 11 i 12 stosuje się odpowiednio przy ustalaniu braków i wad jakościowych worków przez odbiorcę.

§ 14. Reperacji worków dokonują dostawcy we własnym zakresie. Worki zniszczone, nie nadające się do reperacji i dalszego użytku w obrocie towarowym powinien dostawca odsprzedać Centrali Odpadków Użytkowych.

§ 15. Dostawca obowiązany jest do prowadzenia ewidencji worków bieżąco i dokładnie.

§ 16. Nie później niż w ciągu 30 dni od dnia wejścia w życie niniejszego zarządzenia zainteresowane przedsiębiorstwa uspołecznione opracują i złożą Ministerstwu Handlu Wewnętrznego za pośrednictwem swojej władzy naczelnej wnioski w przedmiocie sposobu prowadzenia ksiąg magazynowych, otwierania opakowań, kontroli i terminów zwrotu, właściwego magazynowania, zabezpieczenia przed uszkodzeniem oraz w innych kwestiach, które wymagają dodatkowego jednolitego uregulowania.

§ 17. Postanowienia zawartych już umów, sprzeczne z przepisami niniejszego zarządzenia, powinny być dostosowane do tych przepisów w terminie 14 dni od daty wejścia w życie niniejszego zarządzenia.

§ 18. Zarządzenie wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Terenowe bilanse ceramiki budowlanej na rok 1951

Dnia 7 maja br. Przewodniczący PKPG zarządzeniem nr 162, znak BI8-A-02-26 zatwierdził terenowe bilanse cegły, pustaków ceramicznych, dachówki ceramicznej i kafla na rok 1951, które powinny być podstawą dla gospodarki ceramiką budowlaną w bieżącym roku. W związku z napływającymi zapytaniami odnośnie interpretacji poszczególnych pozycji terenowych bilansów, wyjaśnia się, że pod pojęciem potrzeb o charakterze terenowym rozumieć należy potrzeby

wszystkich jednostek podległych Prezydium Wojewódzkich Rad Narodowych, w tym Budowlanych Przedsiębiorstw Powiatowych i Komunalnych Przedsiębiorstw Remontowo-Budowlanych, sprzedaży rynkowej, potrzeby jednostek Ministerstwa Rolnictwa oraz potrzeby Ministerstwa Leśnictwa. Pod pojęciem potrzeb o charakterze ogólnopństwowym należy rozumieć potrzeby wszystkich pozostałych jednostek.

Anulowanie zamówień na narzędzia na rok 1950

Departament Zbytu Ministerstwa Przemysłu Ciężkiego zawiadamia, że anulacja niezrealizowanych zamówień na narzędzia z roku 1950 będzie obejmować zamówienia wszystkich odbiorców na narzędzia typowe, z wyjątkiem narzędzi specjalnych wykonywa-

nych wg rysunków i wzorów oraz zamówień na narzędzia typowe ulokowane już przez Biuro Zbytu Narzędzi w zakładach wytwórczych i objęte programem produkcyjnym roku 1951.

Wyszedł z druku Nr 3

PRZEGLĄDU BIBLIOGRAFICZNEGO WYDAWNICTW GOSPODARCZYCH

Zeszyt zawiera artykuł „Wydawnictwa Książkowe „Polgosu” w roku 1951” oraz Dział Bibliograficzny

Cena 1 egzemplarza zł 10.— Prenumerata roczna zł 60.—

Redakcja: W-wa, ul. Nowy Świat 49 (Polskie Tow. Ekonom.). Kolportaż i prenum. PPK „Ruch”, W-wa, ul. Srebrna 12. Konto PKO I-18119/110

Wydawca: POLSKIE WYDAWNICTWA GOSPODARCZE Warszawa, ul. Poznańska 15

Redakcja: PKPG, Departament Zaopatrzenia i Bilansów Materiałowych, W-wa, Plac 3-ch Krzyży 5, pokój Nr 216

Prenumerata i kolportaż: PPK „RUCH” Warszawa, ul. Srebrna 12. Konto PKO I-17293.

Prenumerata: kwartalnie zł 12.—, półrocznie zł 24.—, rocznie zł 48.—; cena numeru pojedynczego zł 4.—.

Zam. Nr 3 z dnia 12.VII.1951 r. Podpisano do druku 10.VIII.1951. Nakład 11.000 egz. Druk ukończono 15.VIII 1951 r. Papier druk. sat. kl. VII, 60 gr. 61 x 86.

Druk „Prasa Demokratyczna”, W-wa, Śniadeckich 16.

Cena zł 4.—

2-B-38355